

ISSN 2544-9338

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCE

RS Global

Scientific Edition

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCE

4(25), May 2020

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss

Chief editor

Issakova Sabira

Professor, Doctor of Philology,
The Aktyubinsk regional state university of K. Zhubanov, Kazakhstan

Editorial board:

Kolesnikova Galina

Professor,
Taganrog Institute of Management and
Economics,
Russia

Utebaliyeva Gulnara

Doctor of Philological Science,
Al-Farabi Kazakh National University,
Kazakhstan

Uzilevsky Gennady

Dr. of Science, Ph.D.,
Russian Academy of National Economy
under the President of the Russian
Federation

Krokhmal Nataliia

Professor, PhD in Philosophy,
National Pedagogical Dragomanov
University, Ukraine

Yarychev Nasrudi

Doctor of pedagogical sciences,
Candidate of philosophical sciences
Chechen state university
Grozny, Russia

Karimov Bakhtiyor

Professor, Doctor of Science,
Tashkent State Technical University named
after Abu Rayhon Beruniy, Uzbekistan

Sas Nataliia

Associate professor, Doctor of
Pedagogical Sciences,
Poltava National V. G. Korolenko
Pedagogical University, Ukraine

Mirza Natalya

Higher Doctorate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Karaganda
State University of E.A. Buketov, Kazakhstan

Mammadov Oruj

Ph.D. in Law,
The Academy of Public Administration
under the President of the Republic of
Azerbaijan

Paramonova Svetlana

Ph.D. in Criminal Law,
Marie Curie Scholar / Senior Researcher
at Zagreb University, Law Faculty,
Croatia

Mazbayev Ordenbek

Doctor of Geographical Sciences,
Professor of Tourism,
Eurasian National University named after
L.N. Gumilev, Kazakhstan

Orehowskyi Wadym

Doctor of historical sciences,
Chernivtsi Trade-Economic Institute
Kyiv National Trade and Economic University,
Ukraine

Publisher –
RS Global Sp. z O.O.,
Warsaw, Poland

Numer KRS: 0000672864
REGON: 367026200
NIP: 5213776394

Publisher Office's address:
Dolna 17,
Warsaw, Poland,
00-773

Website: <https://rsglobal.pl/>
E-mail: editorial_office@rsglobal.pl
Tel: +4(822) 602 27 03

DOI: 10.31435/rsglobal_ijitss
OCLC Number: 1036501433
Publisher – RS Global Sp. z O.O.
Country – Poland
Format: Print and Electronic version
Frequency: monthly
Content type: Academic/Scholarly

CONTENTS**PHILOSOPHY**

Дубініна Віра Олександрівна
ГЕРМЕНЕВТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯК ПОРЯДОК ДИСКУРСУ 3

Біланов О. С.
ФІЛОСОФСЬКІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЙ «ЗДОРОВ'Я/ХВОРОБА»..... 8

Rychko Viktoriya
POCHAYIV LAVRA IN THE PERIOD OF ACQUISITION OF AUTOCEPHALY BY
UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH: POSITION, DEMONSTRATION OF REACTION,
PROSPECTS..... 12

PSYCHOLOGY

Kovalenko A. B., Bezverkha K. S.
SOCIAL AND ETHNIC IDENTITIES MANIFESTATIONS DURING UKRAINIAN
EMIGRANT'S ADAPTATION..... 18

PEDAGOGY

М. М. Прокопчук, Л. Ф. Віннікова
МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В
ЕРУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 27

Колесник Марина Олександрівна
ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЦІЛІСНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИРОДУ..... 32

SOCIOLOGY

Міхно Надія Костянтинівна
МІСТО ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ
СОЦІОЛОГІЇ ТА УРБАНІСТИКИ..... 41

Н. А. Плотнік
МОДЕЛЮВАННЯ МЕРЕЖІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЕРВІСІВ ТА ПОСЛУГ У СФЕРІ
КУЛЬТУРИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ..... 45

HISTORY

Хуан Куньпэн
СТРАТЕГИЯ КНР В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И РАЗВИТИИ ВОЗ..... 51

PHILOSOPHY

ГЕРМЕНЕВТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯК ПОРЯДОК ДИСКУРСУ

Дубініна Віра Олександрівна,

Українська медична стоматологічна академія, завідувачка кафедри філософії та суспільних наук, кандидат філософських наук, доцент, Україна

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8024-9823>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7054

ARTICLE INFO

Received 08 March 2020

Accepted 14 May 2020

Published 31 May 2020

KEYWORDS

hermeneutic,
discourse order,
understanding,
interpretation,
language,
meaning,
methodology.

ABSTRACT

The modern philosophical hermeneutics is considered in the context of ideas about the transformation of discursive practices and their influence on the formation of philosophical theories. Hermeneutics as a theory of understanding and interpretation itself acts as a family of discursive strategies, conditionally combined into a single whole and representing a new type of communication with the primary source of philosophical knowledge, which is especially important for understanding its individual components. The relationship of philosophical hermeneutics with the philosophy of language and the theoretical uncertainty of the most important elements of hermeneutic discourse are shown.

In this article, we combine the idea of philosophical hermeneutics, as it developed in German philosophy of the XIX-XX centuries. with the notion that every philosophical theory, not to mention philosophical directions, develops, establishes a new, own order of discourse and that it is philosophical hermeneutics that is this new order that is somehow present in all directions of twentieth-century philosophy without exception: phenomenology, analytical philosophy, Marxism, psychoanalysis, etc. This interpretive discourse penetrates the flesh and blood of modern philosophy, being its quintessence and main motive.

One can imagine the space of interpretation as a certain common space of the collective unconscious in which each interpreter, as a dreamer, moves along its own path, i.e. this interpreter's dream is something larger, larger than what each of us sees in a dream. Then the figure of the coordinator, meta-interpreter, moderator, standing above individual interpretations, arises or becomes in demand.

For all its ambiguity and vagueness of its theoretical foundations, philosophical hermeneutics undoubtedly seeks to constitute itself as a discursive norm, absorbing and subjugating all other speech practices. This allows us to talk about the hermeneutic paradigm of modern philosophy, the ideal of discourse, developing since antiquity and finding its embodiment and resolution in a wide range of modern philosophical theories. In a certain sense, one can speak of hermeneutics as a specific agent that penetrates into the very depths of interpretation schemes and methodologies. Perhaps this position of hermeneutics may cause criticism and suspicions of inescapable totality and peculiar repressiveness if the very nature of hermeneutic discourse did not contradict this point of view. Hermeneutics, by definition, opposes any violence against interpreted material, striving to reflect the whole spectrum of possible meanings and definitions.

Citation: Dubinina V. O. (2020) Hermeneutic Interpretation as a Discourse Order. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7054

Copyright: © 2020 Dubinina V. O. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Філософська герменевтика виступає як закономірна тематизація з боку мови і розуміння сенсу традиційних проблем європейської метафізики та продовження її питань у сферу складної, багаторівневої структури смислу і смислової діяльності. Царина смислоіснування і смислопородження є своєрідною рецепцією класичної онтології, новим її змістом і сенсом існування герменевтики як загально-філософської методології.

У наступній статті ми з'єднаємо уявлення про філософську герменевтику, яким воно склалося в німецькій філософії XIX-XX ст. з уявленням про те, що кожна філософська теорія, не кажучи вже про філософські напрямки, виробляє, встановлює новий, власний порядок дискурсу і що саме філософська герменевтика і є цей новий порядок, який так чи інакше присутній у всіх без винятку напрямках філософії XX століття: феноменології, аналітичної філософії, марксизмі, психоаналізі та ін. Цей інтерпретуючий дискурс проникає у плоть і кров сучасної філософії, і є її квінтесенцією і основним мотивом.

Дана проблема є не просто одним з дослідницьких завдань, що стоять перед наукою, але виступає як сама суть, смислове ядро герменевтики. Можна сказати інакше: *тотальність сенсу і ситуації смислоутворення та інтерпретації є необхідними умовами конституювання герменевтичного дискурсу*. При цьому сама герменевтика і є порядок дискурсу, який встановлює основну теоретичну парадигму сучасності.

Тут можна згадати численні ситуації соціальної взаємодії, в яких затребуваний або просто передбачається герменевтичний дискурс. Можна говорити також про те, що скарги на брак розуміння настільки ж старі, як саме людство. В сучасних умовах, герменевтика як теорія і як система інтерпретаційних процедур і технік може розглядатися в якості підсумку розвитку всієї європейської філософії.

Таке уявлення про тотальності методу герменевтики було сформовано в німецькій філософії останніх двох століть і пов'язане з розвитком так званої нової герменевтики, теорії розуміння і інтерпретації, що вийшла за рамки традиційної богословської екзегези. Хоча і до теперішнього часу можна зустріти таке надзвичайно вузьке розуміння герменевтики і її завдань.

На шляху перетворення герменевтики в універсальну теорію і методологію розуміння слід зазначити ряд ключових авторів і робіт, що зробили важливий внесок в даний процес. Найважливішою підставою для формування філософської герменевтики послугували роботи Г. Аста [5] і Ф. Шлейєрмахера [3], в яких вперше була поставлена задача побудови універсальної теорії інтерпретації. Визначальне значення в цьому процесі мали праці Вільгельма Дільтея, який вказав на особливу природу гуманітарного знання і його залежність від зусиль розуміння і інтерпретації. [Див. 1; 2]. Огляд даного етапу розвитку герменевтики можна знайти у відомій праці Г.Г. Шпета [4]. Найважливішим етапом розвитку герменевтичного дискурсу є філософія М. Гайдеггера, серед ключових робіт якого традиційно відзначають його головну працю [9] і роботи більш пізнього періоду [напр. 10], нарешті, логічним підсумком розвитку німецької герменевтики виступають роботи Х-Г. Гадамера [6; 7; 8], що представляють собою своєрідний канон сучасної філософської герменевтики.

Герменевтика як царина інтерпретації водночас розвивалася в кількох напрямках, що дещо стримувало її подальший розвиток. Бачення герменевтики як єдиної наукової теорії повинно було врахувати всі ці численні імпульси, які виходять від історичних шкіл, від філософії М. Гайдеггера і тих фундаментальних онтологічних питань, які він ставив на перше місце, а також від філолого-критичного знання і того досвіду інтерпретації, який був накопичений класичної філологією.

Саме словосполучення «порядок дискурсу» (*Ordre du discours*) традиційно розглядається як концепт філософії постмодерну, який вказує на соціокультурний і психологічний вимір дискурсивного середовища, тематизується в якості підсумку поширення і взаємодії деяких дискурсивних практик, тобто способів смислоуловлення і комунікації. Концепт представлений в однойменній роботі М. Фуко, яка присвячена аналізу механізмів контролю та детермінації в філософському і соціокультурному дискурсі. Фуко здійснює порівняльний аналіз дискурсивних практик, що культивуються в контексті сучасної культури, і дискурсивних практик класичної європейської традиції, що дозволяє йому визначити специфіку культурного статусу дискурсу і представити загальні закономірності соціокультурної детермінації останнього.

Описуючи смислові трансформації дискурсу, Фуко починає його історію з античності, в рамках якої дискурс належав до домінуючих і привілейованих феноменів культурного

простору. Подібний його статус був забезпечений загальними метафізично артикульованими підставами античної культури, які задають простір мислення, в рамках якого буття передбачалося пронизаним єдиним універсальним логосом, що осягаються в раціональному зусиллі. Дискурс, який конституювався в культурі подібного типу, не тільки сповіщав те, що має статися, але і сприяв його здійсненню, притягував і захоплював собою людей і вступав, таким чином, в змову з долею. Такий дискурс виявляється не тільки поширеним і впливовим, але й доволі небезпечним, оскільки володіє по відношенню до культурного простору актуальним потенціалом домінування, індивідуально представленому в соціально значущій для античного поліса фігурі філософа. В рамках античної філософії відбувається те, що позначається як велика платонівська відмінність, істина більш вже не полягала в тому, чим був дискурс, або в тому, що він здійснює, істина полягала тепер в тому, що він говорив, тобто істина перемістилася з акту висловлювання до того, що саме висловлюється – його змістом і формою, його об'єкту, його відношенню до свого сигніфікату.

Принциповим завданням герменевтики є розуміння і освоєння смислових горизонтів, які представлені в текстових або поза текстових формах. Тексти можуть бути написані природними мовами, а також на умовних текстах інших мистецтв. В певному сенсі текстом є будь-який продукт цілеспрямованої людської діяльності – побут, архітектура, інші мистецтва і т. д. Саме герменевтика і є способом розуміння та інтерпретації текстів, причому саме методологія роботи з текстами дозволяє створювати способи інтерпретації всіх інших соціально-культурних та історичних феноменів.

Також важливим підґрунтям герменевтики, тим що створює її можливість і її необхідність є існування зовнішнього та внутрішнього в слові, мови, знаку і т. і. Матеріальна форма знаку презентує його тільки з зовнішньої сторони. Ми розуміємо, що знак може виконувати свою функцію тільки при наявності того, що стоїть за його матеріальною формою, те що вважається поняттям сенсу. Саме існування цієї складової знаку і самої мови як знаку робить можливим герменевтичний дискурс.

Герменевтика мислиться як теорія, що встановлює визначення сенсу і смислоутворюючої діяльності. У зв'язку з цим виникають як мінімум два абсолютно нетривіальних питання. По-перше, що таке сенс і які можливі мінімальні носії сенсу. По-друге, яким чином сенс міститься там, де ми його вбачаємо?

Чи можливо однозначно казати про наявність сенсу, про презумпцію його існування. Існування де? В якому саме сегменті дискурсу ми прагнемо відшукати сенс того, що сказане або написане?

Що таке, це – *там*? І чому воно взагалі повинно бути? Можливо, нам просто хочеться, щоб сенс існував. Причому, сенс, як трансценденція. У звичному, іманентному ми перестаємо вбачати сенс, як не помічаємо повітря, яким дихаємо. Хоча, або трансценденція є у всьому, що пов'язане з людиною і її життям, або про неї взагалі не варто казати. Це як з богом та іншими містичними сутностями. Якщо він не скрізь, то від нього можна сховатися, але тоді який же він всемогутній, якщо від нього можна сховатися?

Питання про співвідношення герменевтики як дискурсу і дискурсу про трансцендентне є відкритим. Ми можемо розглядати його в різних версіях і наближеннях. Наприклад, можна говорити про відмінності в порядку дискурсу. Тобто в наявності дзеркальне співвідношення: онтологічний порядок ставить трансценденцію попереду інтерпретації, оскільки остання тому і можлива, що відшукує кордони пізнаваного і рухається уздовж них і за їх межі. Сама герменевтика тут виступає перш за все, як процедура, спосіб, органом, за допомогою якого відбувається зусилля інтерпретації, яка ніколи не досягає своєї кінцевої мети саме в силу замежності об'єкта, який підлягає інтерпретації. Подібне неодноразово відбувалося при спробах інтерпретації священних текстів, які за визначенням не можуть бути зрозумілими до кінця. Та й саме це «до кінця» також не може бути осмислене раціонально. Тут доречно аналогія зі спробою досягти обр'ю, але скільки б ми не рухалися, він завжди буде недосяжний.

Герменевтичний дискурс постійно стикається з якимось кордоном, неможливістю розуміння або, що цілком рівнозначно, з можливістю практично будь-якого розуміння. Своєрідним аналогом даної ситуації є знамениті антиномії Канта, до яких ми неминуче приходимо, коли починаємо використовувати свій розум не за його прямим призначенням. Дотримуючись цієї позиції, можна сказати, що герменевтична ситуація являє собою якусь п'яту

антиномію або протиріччя, коли ми прагнемо відшукати сенс навіть там, де він за визначенням відсутній. Підстави для цієї презумпції сенсу слід шукати в самій організації нашої думки і, зрозуміло, у внераціональних мотивах людини. Сам Кант говорить про ці питання, як про такі, які ми просто приречені ставити. Так чи інакше, ми повинні відзначити, що герменевтичний дискурс і дискурс про трансцендентне не є такими, що суперечать один одному або збігаються в своїй основі. Скоріше, мова йде про перетин різних смислових регіонів, пунктом перетину яких і є нескінченно умовний, постійно вислизаючий сенс.

Це складне становище безсумнівно можна вважати найважливішою апорією герменевтики, поряд з герменевтичним колом, а можливо, навіть більш важливим, оскільки т. зв. герменевтичне коло прекрасно перевтілюється при його збільшенні і перетворенні в систему кіл, в спіраль. У той же час, осягнення трансцендентного є віковичним завданням герменевтики, яка тільки й робить її можливою. Можна вказати на основні теоретичні позиції, які представляють наявність сенсу в інтерпретованих текстах:

1. Сенсу немає ні в чому. Перед нами простий, цілком традиційний нігілістичний варіант. Даний підхід виглядає абсолютно не продуктивно, бо так ми нічого не пояснюємо. Все одно потрібно зрозуміти, чому ми все ж вбачаємо сенс хоча б в деяких речах. Подібна загальність завжди приводить до своєю протилежності і як правило призводить до парадоксів.

2. Сенс є в усьому. Незважаючи на життєствердне (платонівське) «так», проблеми ті ж, що і в першому випадку, потрібно пояснити, чому деякі речі позбавлені сенсу. Платонівська ідея бруду або сміття.

3. Сенс є в усьому, але по-різному. Тобто, один сенс більш осмислений, ніж інший. Існує більш-менш об'єктивна (попросту, загальна) градація сенсів, тому і здається, що який-небудь маленький сенс вже і не сенс зовсім. Наводить на думку про можливість існування «найбільшого сенсу», чогось найголовнішого, найважливішого і т.п., що в кінцевому рахунку призводить все до того ж платонізму.

4. Сенс, який завгодно і в чому завгодно, є чи ні, в залежності від установки інтерпретатора. Простий і добре вивчений релятивізм, з яким європейська філософія стикається з часу Протагора і його славнозвісного «людина є міра всіх речей...». Наука прагне уникнути релятивізму через його мінімальну продуктивність, так, ми по-різному сприймаємо і розуміємо оточуючий світ, але при цьому ми зобов'язані якимось чином, пояснювати його непереборну єдність. Людина постійно виявляє цю єдність у всіх сферах своєї життєдіяльності, крім того, вона виявляє, що світ, яким вона його знає, виник задовго до її народження і без її свідомої участі.

5. У чому сенс просто є, а в чомусь його просто немає. Тут можливі варіанти релятивізму і дуалізму. Світло і темрява, гностики, Плерома тощо. Зрозуміло, що традиційно в матеріальних речах, об'єктах, матерії як такої сенсу не виявиться. Якщо щось і позбавляти змісту, то, звичайно, матерію. Тоді, якщо свідомість (в будь-якому істотному відношенні або в одній зі своїх суттєвих характеристик) виявиться раптом матеріальним, то воно буде позбавлене сенсу. Це дійсно так? Або все-таки навіть якщо дух і породжується матерією, то він все одно оперує смислами і сам є осмисленим. Тут ми опиняємося в області традиційних філософських спекуляцій, що становлять основу метафізичного дискурсу.

Можна уявити простір інтерпретації як якийсь загальний простір (місце) колективного несвідомого, в якому кожен інтерпретатор як якийсь сновидець рухається по власній траєкторії, тобто цей сон інтерпретатора є щось більше, масштабніше, ніж те, що бачить уві сні кожен з нас. Тоді виникає або стає затребуваною фігура координатора, мета-інтерпретатора, модератора, який стоїть над індивідуальними інтерпретаціями. Ця фігура – умовність, просто тому, що її не існує. Тобто не існує в моїй ментальній активності. У всякому разі, про це не можна стверджувати нічого певного.

Можливо так само, що наші інтерпретації цілком автономні і прив'язані до чогось колективного лише зовнішнім, привхідним, випадковим чином. Але потім ця колективність не визначає чогось найважливішого в моїй свідомості. Тому інтерпретатором і координатором тут можу бути тільки я сам, або якась частина мене – сновидця. З цієї точки зору колективне несвідоме неможливо, як неможливий колективний головний біль.

Це дуже схоже на філософський зміст поняття інтенціональності. Хоча ми і не завжди розуміємо, що саме відображається в нашій інтерпретації, ми все ж таки можемо стверджувати, що будь-який ментальний феномен характеризується за допомогою того, що можна назвати

внутрішнім існуванням предмета, його смисловим буттям, і що ми, хоча і в дещо двозначних виразах, назвали б ставленням до змісту, спрямованістю на об'єкт, під яким треба розуміти не тільки предметну дійсність, але також ментальну, іманентну смислову предметність. З даної точки зору кожна емоція, кожний пізнавальний акт містить в собі щось у якості об'єкту, хоча форми буття цих об'єктів можуть суттєво відрізнятись.

Філософська теорія, що виникла на базі феноменології розглядає концепт інтенціональності як тісно пов'язаний з фундаментальною герменевтичною проблематикою. Також надзвичайно гостро стоїть питання про інтенціональність у ставленні до власне ментальних феноменів, – свого роду наведеною, привідною інтенціональністю. Щоб зрозуміти останню саме і треба створити саму філософську герменевтику, оскільки саме ментальна, суб'єктивна діяльність людини найбільш радикально протидіє науковому, об'єктивному пізнанню, саме наша суб'єктивність підлягає герменевтичному розумінню та інтерпретації. Саме тому інтенціональність є найважливішою, принциповою характеристикою свідомості, саме вона виступає найбільш фундаментальною складовою герменевтики.

Майже кожна людина відчуває труднощі, коли хоче піддати герменевтичному аналізу весь цей фантазійний, суб'єктивний ряд. У той же час, це її особисті стани, що притаманні тільки їй і тільки вона може бути експертом в їх інтерпретації. Але ця вихідна інтерпретація не буває досить чіткою, вона потребує додаткових механізмів, послідовного проведення всіх етапів феноменологічної редукції для того, щоб віднайти смисл, як певний результат, а не починати з нього, як з надійного феноменологічного джерела. Якщо б люди так просто могли б казати, що їм відомо і миттєво, без зайвих зусиль знаходили сенс у своїх безпосередніх переживаннях, саме питання про необхідність герменевтичної інтерпретації було б зняте.

Таким чином, при всій своїй неоднозначності, багатовимірності і розмитості своїх теоретичних засад, філософська герменевтика безсумнівно прагне конституюватися у якості дискурсивного нормативу, що вбирає в себе і підпорядковує собі всі інші мовні практики. Це дозволяє казати про *герменевтичну парадигму* сучасної філософії, ідеал дискурсу, що розвивається з часів античності і знаходить своє втілення і простір в широкому спектрі сучасних філософських теорій. У певному сенсі можна говорити про герменевтику як про специфічного агента, що проникає в самі надра інтерпретаційних схем та методологій. Можливо, такий стан герменевтики може викликати критику і підозри в невичерпній тотальності і своєрідної репресивності, якби сама природа герменевтичного дискурсу не суперечила такому розумінню. Герменевтика за визначенням протистоїть будь-якому насильству над тим, що інтерпретується, прагнучи відобразити весь спектр можливих сенсів і визначень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дильтей В. Собр. соч. В 6 т. / В. Дильтей; Пер. с нем. под ред. В.С. Малахова. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2000. – Т. I. – Введение в науки о духе. – 768 с.
2. Дильтей В. Собр. соч. В 6 т. / В. Дильтей; Пер. с нем. под ред. В.С. Малахова. – М.: Дом интелект. книги, 2001. – Т. IV. – Герменевтика и теория литературы. – 536 с.
3. Шлейермахер Ф. Герменевтика [Текст] / Пер. с нем. А.Л. Вольского / Ф. Шлейермахер. – СПб.: Европейский Дом, 2004. – 242 с.
4. Шпет Г.Г. Герменевтика и ее проблемы // Шпет Г.Г. Мысль и слово. Избранные труды. – М.: РОССПЭН, 2005. – С. 248-469.
5. Ast G.W.F. Grundlinien der Grammatik, Hermeneutik und Kritik. Landshut, 1808. – 228 s.
6. Gadamer H.-G. Gesammelte Werke. Bd. 1. - Hermeneutik I. – Wahrheit und Methode. – Tübingen, 1990, 494 s.
7. Gadamer H.-G. Text und Interpretation // Deutsche-Französische Debatte mit Beiträgen von J. Derrida, Ph. Forget, M. Frank, H.-G. Gadamer, J. Greisch und F. Laruelle / Hrsg. Philippe Forget. Wilhelm Fink Verlag, München 1984. – S. 24-55.
8. Gadamer H.-G. Gesammelte Werke. Bd. 7. – Plato im Dialog. – Tübingen, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1991, 445 s.
9. Heidegger, M. Sein und Zeit. Neunzehnte Auflage. Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 2006, 445 s.
10. Heidegger, M. Platons Lehre von der Wahrheit. Frankfurt am Main, Vittorio Klostermann, 1967.

ФІЛОСОФСЬКІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЙ «ЗДОРОВ'Я/ХВОРОБА»

Біланов О. С.,

викладач кафедри філософії та суспільних наук,

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9245-7638>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7055

ARTICLE INFO

Received 19 March 2020

Accepted 17 May 2020

Published 31 May 2020

KEYWORDS

health, illness, philosophy of health, philosophical approach, mode of «health».

ABSTRACT

The philosophical fundamentals of categories «health/illness» are analyzed; the genesis of the health concept in philosophical discourse and the basic semantic tinctures of «health/illness» concepts have been researched; the approaches to the understanding of the health in human philosophical doctrines have been analyzed and summarized.

Citation: Bilanov O. S. (2020) Philosophical Approaches to the Understanding of the «Health/Illness» Categories. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7055

Copyright: © 2020 Bilanov O. S. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Актуальність проблеми. Здоров'я є однією із найбільш значимих проблем людства, що існувала з давніх часів і не втрачає своєї актуальності для сьогодення. Феномен здоров'я вивчався протягом усієї історії людства, стаючи предметом філософської рефлексії. Виступаючи комплексним поняттям, «здоров'я» потребує системного вивчення в межах філософської концепції людини, що дозволить окреслити фактори глобальних, соціальних і культурних змін, їх вплив на стан організму людини, а також надасть можливість побудувати науковцям цілісну концепцію здоров'я людини.

Актуальність дослідження категорій «здоров'я/хвороба» полягає у необхідності переосмислення старих парадигм та заміну їх сучасними заради побудови цілісної концепції здоров'я людини. Спроби побудови такої концепції здійснювались у різні історичні епохи і часи у рамках різних культур і форм філософського знання. Проте сьогодні проблема теоретичної реконструкції цілісності людини залишається, як і раніше, до кінця невирішеною.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Висвітленню сутності категорій «здоров'я/хвороба» та різних аспектів їх вивчення присвячені праці М. Амосова, Л. Попової, В. Войтенко, С. Тромбах, В. Казначеева, В. Колбанова, Л. Лаврової. Науковці розглядають поняття «здоров'я» як одне з основних благ, яким людина володіє від народження, як мету, в результаті досягнення якої, людина матиме гармонію й свободу [2; 5; 9]. Стандарти та критерії здоров'я знайшли своє відображення в теоретичних роботах В. Лавриненка, В. Мельникова, І. Олексина. Дослідники вивчають соціальну цінність модусу здоров'я (В. Копа) [3], зміни парадигм у сучасній медицині та охороні здоров'я (В. Кулініченко) [4].

Незважаючи на численні спроби охарактеризувати поняття «здоров'я/хвороба», однозначного їх визначення не існує, що обумовлено постійною трансформацією поглядів на проблему здоров'я, які варіюються в залежності від світоглядних підходів, особливостей культури. Дослідники в області філософії здоров'я здебільшого розглядають цей феномен у

контексті континууму здоров'я/хвороба [3; 7], як складові одного цілого, розуміння і вивчення яких можливе тільки в єдності [6; 10]. Брак конструктивного та уніфікованого підходу до визначення здоров'я створює труднощі й невизначеність в результатах наукових досліджень щодо оцінки впливу різних факторів на здоров'я, визначення рівня здоров'я та компетентного пошуку оптимальних шляхів його збереження.

Мета статті – дослідити категорії «здоров'я/хвороба» у контексті філософських вчень про людину.

Мета статті обумовила вирішення наступних завдань:

- дослідити генезис понять «здоров'я/хвороба» у філософському дискурсі та їх основні семантичні відтінки;
- проаналізувати й узагальнити підходи до розуміння здоров'я людини у філософських вченнях про людину.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Багато дослідників вважають, що проблема здоров'я/хвороби людини є виключно медико-біологічною. Але у науковому дискурсі здоров'я людини розглядається як глобальний феномен, що є предметом дослідження медицини, філософії, психології, культурології. Кожна з галузей дає власне визначення здоров'я, виходячи зі специфіки предмету та методології. Філософський погляд на здоров'я дає можливість дослідити категорію в системі найбільш абстрактних категорій і відношень.

Стрімкий розвиток нових галузей знань про здоров'я людини (валеологія, синологія, біоетика) ще більше загострили потребу у філософському осмисленні категорій «здоров'я/хвороба», визначенні висхідних теоретико-методологічних підходів до їх вивчення, побудові нової парадигми у сучасній медицині.

Аналізуючи проблему здоров'я, дослідники вказують на те, що здоров'я і хвороба відносяться до тих діалектичних взаємодоповнюючих понять, які в принципі не можуть бути однозначно визначені, і їх постійна переоцінка та осмислення приводить до становлення нового знання, до формування більш цілісного погляду на феномен людини [1, с. 13]. Це означає, що між поняттями здоров'я і хвороба немає абсолютного розриву. У контексті діалектичних відносин «здоров'я/хвороба», хвороба виступає інобуттям здоров'ю у певному часовому інтервалі.

Дослідники вважають за необхідне модернізувати понятійно-категоріальний апарат, що дозволило б вибудувати понятійно-смысловий ряд для наук, що вивчають людину та її здоров'я/хвороби. До таких категорій належить «модус здоров'я», що в філософському дискурсі означає цілісну систему інваріантних характеристик життєспроможності людини, реалізації нею своєї творчо-продуктивної сутності [7, с. 280]. Сутність життєвого модусу «здоров'я» дослідником В. Копа розуміється, як процес розгортання природного і соціального, здорового і хворобливого, свідомого і генетично-уродженого, сутнісних сил людини і ціннісних імперативів суспільства [3, с. 12]. Дослідивши валеологічні норми модусу здоров'я, механізми реалізації здорового способу життя, його параметри, аксіологічні, соціальні та іманентні характеристики, автор визначає його як культурно-історично визначену та виправдану іманентну властивість, що задає єдність суспільного й індивідуального в ціннісному полі. У «модусі здоров'я» знайшли своє відображення взаємозв'язки індивідуального й суспільного, фізіологічного й інтелектуального, а також психічного здоров'я людини, її морально-етична відповідальність особи за стан свого здоров'я. Дослідник В. Копа вважає, що «модус здоров'я» людства не є незмінною констанцією, а представляє діалектичну інформацію тілесного, душевного та духовного способу буття людини [3].

Викладення основного матеріалу. Поняття здоров'я важко визначити, оскільки це одна з фундаментальних характеристик людського існування, в якій перетинаються фізіологічні, етичні, соціокультурні смисли. В контексті різних дискурсів здоров'я вирізняються різні аспекти цього феномену.

У преамбулі Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) говориться, що здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб чи психічних дефектів. Проте повне фізичне і душевне благополуччя може визначати лише ідеальне здоров'я, яке є великою рідкістю для сучасної людини. Крім цього визначення, існує широкий перелік підходів до визначення поняття «здоров'я», які почали формуватися ще мислителями Стародавньої Індії та Китаю.

Східна філософія базувалась на розумінні людини як психологічної та фізіологічної цілісності, нерозривно пов'язаної з навколишнім середовищем, природою, космосом та зорієнтована на здоровий спосіб життя. Розвиваючи ці ідеї, античні філософи акцентували увагу на гармонійному поєднанні тілесної та духовної складової сутності людини, упорядкованій внутрішній єдності, рівновазі протилежно спрямованих дій. Античні мудреці зосереджували увагу на персональній відповідальності кожної людини за своє здоров'я, пропонуючи модель лікування «Не нашкодь!» (Гіппократ). Тривалий час саме зазначені вище ідеї слугували теоретичними та методологічними засадами розуміння і розв'язання проблеми здоров'я/хвороба.

У західноєвропейській філософії природа людини представлена як грішне тіло та божественна душа. Виділення духовності як головного в людині дозволило окреслити проблему морального виміру людського існування. Філософія та культура доби Відродження представляє людину як індивідуальність, активну в пізнанні світу. Саме доба Відродження заклала підґрунтя для філософського гуманізму – обґрунтування поваги до гідності людини, до її права на щасливе земне життя. Людина розуміється вже не як гріхозна, а як вища цінність, в єдності її тілесності та духовності. Філософія Нового часу обґрунтовує раціональне розуміння сутності людини. Людина в контексті механістичної картини світу уявлялася як своєрідна досконала машина, механізм. Погляд на людський організм як специфічну машину представлений в роботах французьких філософів XVIII століття П. Гольбаха, К. Гельвеція, Д. Дідро. Доба Просвітництва породила образ «автономної людини», здатної раціонально та глибоко оцінювати ідеї, моральні вчинки та їхні наслідки.

Сучасна філософія трактує здоров'я як характеристику особистості, що є основою її життєдіяльності і забезпечує можливості соціалізації, розкриття сутнісних сил, особистісної самоактуалізації у контексті реалізації особистісних цілей та соціальних цінностей [5, с. 168].

Царенко Л. визначає «здоров'я/хвороба», як спосіб осмислення та інтерпретації суб'єктивних фізичних і психічних відчуттів, емоцій, станів, потреб, уявлень та об'єктивних даних (дані лабораторних досліджень, зовнішній вигляд, твердження інших, певних фактів) шляхом порівняння з еталонними моделями, що існують у соціумі. В результаті інтерпретації індивід визначає свій стан як неблагополуччя/хворобу чи благополуччя/здоров'я [10, с.101].

Проаналізувавши дослідження науковців і практиків, О. Васильєва та Р. Філатов виділили такі основні підходи до розуміння проблеми здоров'я:

- нормоцентричний (здоров'я як оптимальний рівень функціонування організму людини);
- феноменологічний (здоров'я як опосередкований досвід фізичного нездужання, чим більший цей досвід, тим більш багатовимірними й об'ємними стають уявлення про здоров'я);
- холістичний (здоров'я як цілісність, яка здобувається людиною протягом усього життя й передбачає особистісну зрілість, інтеграцію життєвого досвіду, синтез фундаментальних протиріч людського існування чи інтрапсихічних полярностей тощо);
- аксіологічний (здоров'я як універсальна цінність людини, на яку впливають ціннісні орієнтації та їх домінування, переоцінка цінностей, а також криза в житті людини);
- крос-культурний (здоров'я розглядається через комплекс характеристик детермінованих специфічними соціальними умовами, культурним контекстом, своєрідністю образу життя й образу світу);
- дискурсивний (здоров'я як продукт певного дискурсу, який має власну внутрішню логіку конструювання або концептуалізації соціальної й психічної реальності);
- інтегративний (інтеграція вище зазначених моделей і схем на єдиній концептуальній основі, відповідно принципам теорії систем) [1, с. 17-18].

Дослідження сучасної літератури свідчить про поширення системного підходу в науках про людину (Б. Анан'єв, Б. Ломов, В. Мясіщев), де здоров'я розглядається як результат взаємодії особистості і навколишнього середовища. Згідно з цим підходом, людина є складною живою системою, життєдіяльність якої забезпечується на біологічному, соціальному та психологічному рівнях.

Холістичний підхід до здоров'я зумовлює необхідність розгляду людини як частини соціоекосистеми, яка активно на неї впливає й одночасно зазнає зворотної дії з її боку. В умовах глобальної екологічної та соціально-економічної кризи застосування холістичного

підходу до розуміння природи людини та механізмів її здоров'я сприяє формуванню філософії самозбереження як світоглядної платформи запобігання деградації біосфери і людини.

Останнім часом у філософії набуває популярності інтегральна теорія здоров'я (Ю. Хрустальов), що ставить за мету цілісне вивчення людини. На думку дослідників, від розуміння цілісності природи людини залежить ставлення до здоров'я, система оздоровчих заходів.

Сучасною тенденцією в пізнанні здоров'я є міждисциплінарні дослідження, що підвищує їхню теоретичну й практичну ефективність. Так ціннісно-соціальна модель розглядає здоров'я як цінність, необхідну умову повноцінного життя, забезпечення духовних і матеріальних потреб. З філософської точки зору здоров'я це акцентування на цінності кожної особистості як частини суспільства та сучасної цивілізації.

Філософи нашого часу вважають нагальною проблему розвитку нової свідомості здоров'я, а разом з нею формування сучасного свідомо здорового демократичного суспільства. Мова йдеться про те, що кожна особистість є не тільки об'єктом системи охорони здоров'я, а й її суб'єктом, а значить повинна мати бажання і можливості брати участь у створенні цієї системи, прийняті рішення щодо неї та контролю за їх виконанням.

Висновки. Філософія намагається з'ясувати сутність феномену здоров'я, розглядаючи його в цілісній системі людина-світ. Філософський аналіз ряду наукових розумінь здоров'я показав, що воно представляється як комплексне поняття міри, властивості, прояву сутності людини. Здоров'я виявляється функцією способу життя людини тільки в рамках соціальної системи і водночас, не вичерпується суто соціокультурними чинниками, оскільки задається індивіду як генетичними так і біологічними передумовами.

Роль філософії у вивченні здоров'я/хвороби людини полягає у її здатності виступає проти абсолютизації саме фізіологічних параметрів здоров'я, які призводять до дисгармонії між фізичним і духовним (інтелектуальним, моральним) початком людини. Філософія розкриває велику значимість нефізичних аспектів здорового способу життя (етичних, естетичних, загальнокультурних), показуючи їх позитивну роль в процесі повноцінного становлення особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва О. С., Филатов Ф. Р. Психология здоровья человека / О. С. Васильева, Ф. Р. Филатов. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. 352 с.
2. Копа В. М. Соціальна валеологія: навчальний посібник / В. М. Копа. Львів : «Новий Світ – 2000», 2011. 203 с.
3. Копа В. М. Соціальна цінність модусу здоров'я: Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2006. 20 с.
4. Кулиниченко В.Л. Современная медицина: трансформация парадигм теории и практики (Философско-методологический анализ). К. : Центр практичної філософії. 2001. 240 с.
5. Лаврова Л. В. Здоровий спосіб життя як предмет філософсько-освітнього аналізу: Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.10/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2011. 20 с.
6. Міхеєнко О. І. Конкретизація сутності поняття «здоров'я» як методологічне підґрунтя практики оздоровлення організму людини // Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2013. № 2. С. 42-46.
7. Олексин І. Модус здоров'я в філософському дискурсі науки фізичного виховання і спорту / І. Олексин // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. / Львів. ДІФК. Львів, 2007. Вип. 11. С. 280.
8. Ріпак М. О. Поняття здоров'я за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших інституцій / М. О. Ріпак. Львів: Світ, 2006. С. 1-3.
9. Розин В. М. Здоровье как философская и социально-психологическая проблема / В. М. Розин // Мир психологи. 2000. № 1. С. 12–31.
10. Царенко Л.Г. Українські традиційні моделі здоров'я /Психологічний часопис №2 (2). 2015. С.101.

POCHAYIV LAVRA IN THE PERIOD OF ACQUISITION OF AUTOCEPHALY BY UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH: POSITION, DEMONSTRATION OF REACTION, PROSPECTS

Rychko Viktoriya, PhD student, Ukraine, Rivne, Rivne State University of Humanities

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7056

ARTICLE INFO

Received 29 March 2020

Accepted 22 May 2020

Published 31 May 2020

KEYWORDS

Ukrainian Orthodox Church, Russian Orthodox Church, Ukrainian Orthodox, autocephaly, Holy Dormition Pochayiv Lavra.

ABSTRACT

The article studies the reaction of famous monastic vow in Ukraine – The Holy Dormition Pochayiv Lavra on the acquisition of autocephaly by Ukrainian Orthodox. Through the lens of facts proving its activity, it is explained that in the activation process of getting tomos of autocephaly by the Orthodox Church of Ukraine, Pochayiv Lavra demonstrated the opposition to initiatives, directed at the formation of Ukrainian Orthodox national character. The document, which officially declared it, was “Address of Metropolitan Volodymyr, Father Superior of the Holy Dormition Lavra, regarding risk and “tomos””. The destructive activity of Pochayiv Lavra concerning the problem of overcoming the Orthodox conflict in Ukraine was demonstrated in mobilization of its pilgrims to the participation in the acts that were pseudo-protest movements in nature, which were aimed at the destabilization of Ukrainian society and activation of intrapublic protests. In the end it could have been the reason not only for the interruption or even cancellation of the religious and church project of acquiring the status of Local Church by Ukrainian Orthodox Church, but in wider context – the significant slowdown of the consolidation of Ukrainian society and rollout of its national identity accumulation process.

Citation: Rychko Viktoriya. (2020) Pochayiv Lavra in the Period of Acquisition of Autocephaly by Ukrainian Orthodox Church: Position, Demonstration of Reaction, Prospects. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7056

Copyright: © 2020 Rychko Viktoriya. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. 11 жовтня 2018 р. Святий і Священний Синод Константинопольського патріархату ухвалив історичне рішення про повернення Київської митрополії до складу Вселенської патріархії. Вже 6 січня 2019 р. у резиденції Константинопольського патріарха у Стамбулі відбулося урочисте вручення томосу про автокефалію главі Православної Церкви України митрополиту Епіфанію (Думенко). Реакція на цю без перебільшення епохальну для України і українського православ'я подію з боку як РПЦ, так і УПЦ (МП) як її складової, була цілком прогнозованою, оскільки їхня позиція у цьому питанні була перманентно негативною й визначалася політикою блокування самої ідеї автокефалії. На думку В. Єленського, це пояснюється тим, що за кулісами процесу набуття УПЦ автокефалії знаходилося «дуже мало богослов'я і дуже багато політики, навіть геополітики», а ті, хто боровся за збереження статус-кво в українському православ'ї і проти набуття ним томосу, той хотів «залишити Україну в орбіті Росії» [4]. Відтак, питання набуття автокефалії ПЦУ виявилось рівнозначним проблемі національної безпеки України, зокрема, її визволення з-під впливу реактивної духовної інтервенції Москви. Надзвичайно гостра реакція РПЦ і її структурної частини – Почаївської Свято-Успенської лаври УПЦ (МП) на отримання томосу Православною Церквою в Україні актуалізує окреслену тему дослідження та визначає його мету.

Результати дослідження. Непоступливість і категоричність позиції РПЦ у питанні набуття українським православ'ям автокефалії прослідковується на прикладі оприлюдненої на початку вересня 2018 р. офіційної заяви її керівництва про те, що воно розірве евхаристійне спілкування з Константинопольським Патріархатом у випадку, якщо Православна Церква в Україні отримає автокефалію [15]. У іншій, не менш гучній заяві речника РПЦ, голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату, митрополита Іларіона (Алфеева) містилося твердження, що надання Українській Церкві автокефалії «може призвести до кровопролиття». Особливо його непокоїла доля УПЦ (МП), яка з набуттям статусу Церкви країни-агресора може втратити свої «законні права», зокрема контроль над Києво-Печерською та Почаївською лаврами. Саме це, на його думку, спровокує кровопролиття, оскільки «православні віряни будуть захищати ці святі місця» [16].

Відповідний настрій спостерігався в цей період й у Почаївській лаврі. Його зафіксувала журналістка Г. Терещук й висвітлила у публікації ««Форпост «руського мира». У Почаївській лаврі готуються протистояти автокефальній українській церкві?» [19]. На її думку, виявами напруженого очікування керівництва цього чернечого осередку в контексті майбутнього набуття Українською Церквою помісності стало збільшення чисельності охорони монастиря, ретельний огляд паломників при вході на його територію, а також уникання керівництвом обителі контактів із медіа. Особливо помітною стала присутність великої кількості охоронців на лаврських богослужіннях. Саме цим, на думку опитаних журналісткою паломників, нагнітається відчуття, «що може бути якась сутичка, якщо Україна отримає томос». Мешканець Почаєва А. Голуб висловив припущення, що суттєве збільшення охорони місцевої лаври насправді пов'язане з тим, що її очільники «бояться народу». Саме тому в цей непевний період вони «будуть обережніші у висловлюваннях». Однак, на його переконання, «Політика в лаврі не зміниться», оскільки це «форпост «руського мира» [19].

Показовим у контексті негативної реакції керівництва Почаївської чернечої обителі щодо набуття українським православ'ям помісності стало «Звернення Намісника Свято-Успенської Лаври Митрополита Володимира з приводу загрози і «томосу»», оприлюднене в жовтні 2018 р. [7]. У ньому очільник Почаївської лаври назвав томос «оманою», бо, за його словами, «Наша Українська Православна Церква має канонічний статус, визначений Томосом від 27 жовтня 1990 р. від Матері Церкви». Зауважимо, що під «Матір'ю Церквою» тут розуміється РПЦ. Однак, як стверджує впливовий грецький ієрарх, член Синоду Вселенської патріархії, митрополит Елпідифор, ця думка є хибною, викривленою, оскільки «Московська Церква є дочкою Київської Церкви, яка – Українська Церква – є дочкою Вселенського Патріархату» [23].

Далі у «Зверненні» намісника Почаївської обителі йдеться про те, що «ми задоволені тим статусом, який має наша Церква з відсиланням на відповідні документи, зокрема грамоту патріарха Алексія II, яка декларує незалежність і самостійність управління УПЦ. Водночас у своєму звертанні до громадськості цей ієрарх вказав, що «Новий стиль з його наслідками нам православним неприемлемий», тобто, по суті, категорично відкинув ідею помісності Православної Церкви в Україні. Й хоча ці тези виписані ним доволі безапеляційно, однак насправді в цьому документі насторожує інше, а саме практично неприховані заклики до вірян у випадку «загрози» «захистити свою святиню» [20]. Для цього, як йдеться у «Зверненні», потрібна буде їхня «фізична присутність». Звернемо увагу на те, що єдиним виділеним місцем у його тексті є наступний фрагмент: «Додатково ми постараємося Вас поінформувати коли приїхати...» (так виділено в тексті. – В. Р.) [7; 19]. Дієвого захисту вірян просила у своєму зверненні також братія Почаївської лаври, яка під процесом конституювання єдиної української помісної Православної Церкви вбачала не що інше, як «знищення канонічної православної церкви і Апостольської віри в Україні» [1]. Відтак, у контексті провідних тенденцій сучасної ситуації в українському православ'ї вказане «Звернення Намісника Свято-Успенської Лаври Митрополита Володимира з приводу загрози і «томосу»» є не тільки яскравим виявом позиції протистояння ініціативам, спрямованим на формування національного характеру українського православ'я, але й чинником дестабілізації вітчизняного соціуму, а також одним із засобів створення внутрішньої напруги в ньому.

За спостереженням журналіста М. Лісковича, котрий відвідав Почаївську лавру в жовтні 2018 р. й безпосередньо поспілкувався як із паломниками, так і чернечою братією, а також студентом Почаївської духовної семінарії, свідомість більшості з них уражена

ідеологічним вірусом «русского мира», в основі якого знаходиться ідея «Москва – третій Рим». Це підтверджується тим, що «Ім би хотілося, щоб усі православні були підпорядковані Москві, як католики – іспанці, французи, поляки, бразильці – Риму першому» [11]. Продовжуючи цю думку, зауважимо, що при цьому у католиків – тих же іспанців, французів, поляків, бразильців тощо – не відбирають право бути незалежними націями. Чого не скажеш про постулати «русского мира», згідно яких усі православні – не лише один народ, але й одна держава.

На стадії активізації процесу набуття українським православ'ям автокефалії проросійські церковні структури в Україні здійснили численні спроби не лише його дискредитації, але й перешкоджання, а також згорання. Так, під час урочистостей з нагоди 1030-ліття Хрещення Русі їхні потуги були спрямовані на те, щоб показати масовість прихильників УПЦ (МП) шляхом проведення під час святкової хресної ходи провокації під виглядом сутичок «фашистів і націоналістів». Крім того, з ініціативи Предстоятеля УПЦ (МП) митрополита Онуфрія 28 липня 2018 р. у Києві на території Києво-Печерської лаври було запланована зустріч очільників цієї Церкви з представниками іноземних посольств в Україні, а саме Російської Федерації, Білорусі, Молдови, Грузії, Греції, Кіпру, Сербії, Македонії, Болгарії і Румунії. Водночас на неї було запрошено ієрархів Сербської, Македонської, Болгарської, Грузинської, Білоруської, а також Американської Православних Церков. У рамках цієї зустрічі було заплановане обговорення подій навколо «неканонічного процесу» надання автокефалії УПЦ. Як твердив із цього приводу Д. Тимчук, «Присутніх, згідно з тезами Москви, а також сформованої під час Хресного ходу «потрібної картинки», будуть переконувати в небезпеці такого розвитку ситуації» («загроза розколу світового православ'я», «криваве протистояння в Україні на релігійному ґрунті» тощо). Акцентуємо, що головна теза організаторів цього заходу зводилася до заклику об'єднання, щоб «спільними зусиллями зберегти мир на українській землі» [12]. На нашу думку, за умов окупації Росією Сходу України ця демонстрація намірів УПЦ (МП) є доволі цинічною.

Водночас дієву участь в акціях, спрямованих на гальмування процесу конституювання української помісної Православної Церкви, взяли «православні тітушки» з Почаївської лаври. Як стало відомо, восени 2018 р. мобілізованих цим промосковським чернечим осередком вірян відправляли мікроавтобусами до Києва на організовані акції протесту [9]. За інформацією СБУ, завдання відряджених до Києва полягало в тому, щоб блокувати резиденції, де проживали константинопольські екзархи, котрі були задіяні в процедурі надання Україні томосу про автокефалію. Водночас їхня безпосередня присутність була передбачена в низці інсценувань і провокацій, пов'язаних із захопленням культових споруд під виглядом представників праворадикальних організацій [25]. Отже, дії православних пікетувальників із Почаївської лаври УПЦ (МП) мали характер псевдопротестних виступів, спрямованих на збурення української громадськості, активізацію внутрішньосуспільних протистоянь, що в кінцевому підсумку могли б стати підставою не лише для призупинення, але й скасування процесу набуття Українською Православною Церквою автокефалії.

Завершальний етап набуття ПЦУ автокефального статусу зумовив черговий інформаційний вал з боку як РПЦ, так і проросійських церковних структур в Україні. Зокрема, події 11 жовтня 2018 р., а саме ухвалення рішення Синоду Вселенського патріархату про надання томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні викликало гостру реакцію офіційного керівництва РПЦ, яке вже 15 жовтня розірвало євхаристійне спілкування із Вселенським патріархатом, оскільки, за словами голови відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського патріархату митрополита Іларіона, ухвали Константинополя щодо підтримки ідеї помісної Православної Церкви в Україні є «незаконні та канонічно нікчемні» [21]. Зрештою, 20 жовтня 2018 р. РПЦ оголосила Константинопольського патріарха Варфоломія «розкольником» [17]. В унісон цій заяві прокремлівських духовних очільників було підготовлене офіційне звернення голови інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (МП) архієпископа Климента (Вечері), де йшлося про те, що «Підписання томосу про автокефалію для Православної церкви України відбулося із порушенням фундаментальних канонічних церковних правил». Категоричним стало твердження архієпископа Климента й щодо Константинопольського патріарха Варфоломія, котрий, на його думку, «співслужив розкольникам», а «Згідно апостольських і святоотцівських правил, той, хто співслужить розкольникам, сам є таким, що ухилився в розкол» [3].

Після набуття українським православ'ям помісності до подібних гучних заяв керівників РПЦ і УПЦ (МП) додалися тези на кшталт: 1) конституювання ПЦУ є одним із кроків утвердження державної Церкви; 2) ПЦУ не «канонічна», а тому «розколює» українське православ'я і веде його до унії з Римом. Так, у заяві Священного Синоду УПЦ (МП) від 3 квітня 2019 р. томос про автокефалію ПЦУ названий антиканонічним, й таким, що завдав «великої шкоди» українському православ'ю, а також став «загрозою для всеправославної єдності». На думку ієрархів УПЦ (МП), Константинопольський Патріархат припустився грубої помилки, яку слід негайно виправити, а саме відкликати наданий ним томос. У цьому документі також містилося звернення до представників державної влади з вимогою скасувати Закон України №2673-VIII від 17.01.2019 року про перейменування Української Православної Церкви, який було названо антиконституційним [5]. Як твердить із цього приводу С. Здіорук, подібні висловлювання промосковських пропагандистів мають на меті нівелювання значимості факту проголошення автокефалії ПЦУ. З огляду на це вони є нічим іншим, як інформаційною складовою гібридної війни Росії проти України, що виступає чинником суттєвого гальмування консолідації українського суспільства та згорання процесів кристалізації його національної ідентичності [8, с. 3].

Ще одним прикладом нагнітання напруги в українському суспільстві проросійською УПЦ (МП) після отримання ПЦУ томосу про автокефалію став інспірований нею ажіотаж навколо переходу низки її релігійних громад під юрисдикцію ПЦУ. Так, за даними РІСУ, станом на середину лютого 2019 р. у лоно ПЦУ перейшли 370 парафій УПЦ (МП). Зауважимо, що вона визнала легітимним перехід лише невеликої їх частини, а переважну більшість – близько 300 переходів – назвала «фейковими заявами», тобто категорично не погодилася з їхньою зміною юрисдикційної приналежності [22]. Зрештою, декларуючи «факти масових порушень прав людини в Україні та реальну загрозу ескалації релігійних конфліктів», УПЦ (МП) звернулася з відповідним офіційним зверненням до європейської громадськості. У ньому, зокрема, йшлося про те, що «Сьогодні храми нашої Церкви, яка має тисячолітню історію, захоплюють, віруючих б'ють, а державні чиновники примушують священнослужителів УПЦ переходити в підтримувану Президентом України «нову Церкву» [6]. На думку експертів, така позиція очільників УПМ (МП), коли ухвалене конкретною релігійною громадою рішення про зміну юрисдикції інтерпретується нею виключно як факт «масового захоплення храмів», є абсурдною, оскільки вказує на її небажання визнавати право релігійних громад не лише робити власний вибір, але й вирішувати свою долю. Так, за словами директора департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України А. Юраша, «Для них громада – якась структурна одиниця, яка довічно, до другого пришествя, має перебувати у феодалному володінні МП» [13]. Як висновує цей урядовець, вказані прагнення УПЦ (МП) знаходяться на поверхні інспірованих нею окремих виявів суспільного хвилювання. В цьому контексті зауважимо, що вітчизняне законодавство уможливило абсолютно вільну трансформацію юрисдикційної приналежності будь-якої релігійної громади. Водночас, згідно нього, саме релігійна громада володіє усім майном, і лише вона має повне право ним розпоряджатися. Однак УПЦ (МП) категорично виступає проти цих законодавчих ухвал. Саме тому вона називає переходи релігійних громад до іншої юрисдикції «захопленнями храмів», що насправді не відповідає дійсності [13].

Аналогічні інсинуації проросійських ЗМІ відбулися й навколо найбільших чернечих осередків УПЦ (МП) – Києво-Печерської і Почаївської лавр. Так, прикладами брехні та дезінформації назвав патріарх Філарет заяви представників УПЦ (МП) про силовий сценарій їхнього захоплення, а також можливість «громадянської війни» через набуття ПЦУ автокефалії [14]. Як твердить із цього приводу директор департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України А. Юраш, подібні декларації УПЦ (МП) є елементом інформаційної протидії створенню помісної Церкви. Водночас вони є прикладом продуманої маніпуляції УПЦ (МП), котра в будь-який спосіб намагається досягнути того, щоб усе майно парафії було закріплене за Церквою, а не за конкретною релігійною громадою, тобто, по суті, обійти українське законодавче поле [2]. На нашу думку, її безперспективність яскраво прослідковується на прикладі повернення низки споруд Свято-Успенської Почаївської лаври до складу Кременецько-Почаївського заповідника, що відбулося в листопаді 2018 р. Тоді уряд України ухвалив рішення про скасування їхньої незаконної перереєстрації 2003 р., за якою вони надавалися в оренду Московському Патріархату терміном на 49 років [10].

Щоправда, повернення майна Почаївської лаври Українській державі не означало автоматичного переходу цієї чернечої обителі під юрисдикцію помісної ПЦУ. Після Об'єднаною Собору Православних Церков, що відбувся 15 грудня 2018 р. у Києві, Почаївська лавра продовжує залишатися складовою частиною УПЦ (МП). За оцінкою фахівців, її приєднання до ПЦУ цілком можливе, але лише внаслідок «еволюційного процесу», а також реального волевиявлення населення і керівництва, але ніяк не примусу [2]. На нашу думку, з огляду на характер і спрямованість діяльності Почаївської лаври впродовж останніх 10-ти років, це відбудеться не скоро. Як показали події навколо набуття УПЦ автокефального статусу, цей видатний чернечий осередок, як, зрештою, й переважна більшість інших релігійних громад УПЦ (МП), зайняли безкомпромісну позицію протистояння націєтворчим устремлінням українців. Саме тому реалізація їхніх прагнень мати не лише помісну Православну Церкву, але й єдину релігійну ідентичність, що стала б вагомим чинником консолідації вітчизняного соціуму, відтермінована на невизначений строк. Як твердить із цього приводу Ю. Чорноморець, «Єдина релігійна ідентичність для кількох (багатьох) релігійних груп не може народитися на протистоянні». За ним, її формування відбудеться лише за умови конструктивного позитивного творення [24]. О. Саган також наголошує на мирності вирішення спірних питань в сучасному українському православ'ї, яку уможливить лише усвідомлення всіма сторонами конфлікту його історичних передумов та особливостей. В першу чергу це стосується духовенства і вірян УПЦ (МП), котрі нині гостро потребують реабілітації історії Православної Церкви в Україні [18, с. 73-74].

Висновки. Впродовж усього періоду незалежності України діяльність РПЦ, а також УПЦ (МП) як її складової частини щодо питання помісності українського православ'я визначалася політикою блокування ідеї його автокефалії. Керівництво і населення Почаївської Свято-Успенської лаври у період активізації процесу отримання ПЦУ томосу про автокефалію продемонстрували позицію протистояння ініціативам, спрямованим на формування національного характеру українського православ'я. Документом, який офіційно декларував її, стало «Звернення Намісника Свято-Успенської Лаври Митрополита Володимира з приводу загрози і «томосу»». У ньому очікувана українським народом грамота про автокефалію названа «оманою», а РПЦ – «Матір'ю Церквою» Української Православної Церкви. Водночас виявом деструктивної діяльності Почаївської лаври стосовно проблеми подолання православного конфлікту в Україні стала мобілізація її паломників на участь в акціях, що мали характер псевдопротестних виступів, спрямованих на збурення української громадськості та активізацію внутрішньосупільних протистоянь. У підсумку це мало стати підставою не лише для призупинення або ж навіть скасування релігійно-церковного проекту набуття Українською Православною Церквою помісності, але в ширшому контексті – суттєвого гальмування консолідації українського суспільства та згорання процесів кристалізації його національної ідентичності.

Однією з передумов вірогідного приєднання Почаївської лаври до помісної ПЦУ стало повернення у листопаді 2018 р. її споруд до складу Кременецько-Почаївського заповідника. Однак після Об'єднаною Собору Православних Церков, що відбувся 15 грудня 2018 р. у Києві, Почаївська лавра продовжує залишатися складовою частиною УПЦ (МП), оскільки безпосередньою підставою її входження до складу помісної ПЦУ має бути реальне волевиявлення її керівництва і населення, а не примус. Для цього потрібен час, а головне – проведення відповідної практичної роботи з формування їхнього внутрішнього запиту і переконаності в необхідності помісності ПЦУ. Тоді Почаївська лавра могла б стати не лише одним із національних символів прогресивного поступу України і духовних атрибутів української ідентичності, а що важливіше – їхнім каталізатором.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брик А. Що принесе томос у Почаївську лавру? URL: https://zik.ua/news/2018/12/10/shcho_prynese_tomos_u_pochaivsku_lavru_1466191
2. В очікуванні томосу: у Кабміні розповіли про подальшу долю Почаївської лаври. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/11/28/7199627/>
3. В УПЦ (МП) назвали томос для української церкви «спокуюсою». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46769584>
4. Єленський В. У питанні автокефалії дуже мало богослов'я і дуже багато політики. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/речники-київського-і-московського-патріархатів-про-томос-і-реакцію-рпц/29336506.html>

5. Заява Священного Синоду УПЦ щодо ситуації в українському і світовому Православ'ї від 3 квітня 2019 р. URL: <https://news.church.ua/2019/04/03/zayava-svyashhennogo-sinodu-upc-shhodo-situaciji-v-ukrajinskomu-i-svitovomu-pravoslavji/>
6. Звернення голови Представництва УПЦ при європейських міжнародних організаціях до офіційних осіб ООН, ОБСЄ, ЄС та інших країн у зв'язку з фактами масових порушень прав людини в Україні та реальною загрозою ескалації релігійних конфліктів (+ відео). URL: <https://news.church.ua/2019/02/18/zvernennya-golovi-predstavnictva-upc-pri-jevropskix-mizhnarodnix-organizaciyax-do-oficijnix-osib-oon-obsje-jes-ta-inshix-krajn-u-zvyazku-z-faktami-masovix-porushen-prav-lyudini-v-ukrajini-ta-re/>
7. Звернення Намісника Свято-Успенської Лаври Митрополита Володимира з приводу загрози і «томосу». URL: <http://www.pochaev.org.ua/?pid=2123>
8. Здіорук С. І. Московський патріархат як механізм деструкції національної єдності в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019.pdf>
9. Люк Т. У Почаївській лаврі на Тернопільщині масштабна мобілізація (фото, відео). URL: <https://www.0352.ua/news/2171834/u-pocajivskij-lavri-na-ternopilsini-masstabna-mobilizacia-foto-video>
10. Кабмін повернув Почаївську лавру Кременецько-Почаївському заповіднику. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/11/28/7199595/>
11. Ліскович М. Чим живе Почаївська Лавра – форпост «руського міра» на Заході України// Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2562165-cim-zive-pocajivska-lavra-forpost-ruskogo-mira-na-zahodi-ukraini.html>
12. Московський патріархат лякатиме послів «небезпечною автокефалією» – Тимчук // Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2503771-moskovskij-patriarhat-laketime-posliv-nebezpecnou-avtokefalieu-timcuk.html>
13. Назвали кількість громад Московського патріархату, які перейшли до Київського за час війни. URL: <https://p-p.com.ua/news/nazvaly-kilkist-gromad-moskovskogo-patriarkhatu-pereishly-do-kyivskogo-za-chas-viiny/>
14. Ніхто не піде «захоплювати Лавру» - патріарх Філарет прокоментував публікації у ЗМІ. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29407577.html>
15. Російська церква погрожує розірвати зв'язки з Константинополем в разі надання автокефалії УПЦ. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rpc-rozirve-konstantynopol-avtokefalia/29479057.html>
16. РПЦ: надання Україні автокефалії може призвести до кровопролиття. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rpc-ukraina-avtokefalia/29491723.html>
17. РПЦ оголосила Вселенського патріарха розкольником. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2562919-rpc-ogolosila-vselenського-patriarha-rozkolnikom.html>
18. Саган О. Н. Православна Церква України: конститування та перспективи розвитку. – К.: ТОВ «Софія-А» ЛТД, 2019. – 103 с.
19. Терещук Г. «Форпост «руського міра». У Почаївській лаврі готуються протистояти автокефальній українській церкві? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pochajivska-lavra-avtokefaliia/29489759.html>
20. У наданні Україні томосу Почаївська лавра вбачає загрозу і гуртує прихожан (відео). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pju9ck7oXQE>
21. Хоменко С., Голубєва А. РПЦ розірвала стосунки з Константинополем: що це означає. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-45865460>
22. Червоненко В. Скільки громад перейшли від УПЦ МП до ПЦУ і як це рахують. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47358722>
23. Член Синоду Вселенської патріархії: Московська церква є не матір'ю, а дочкою Української. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2496544-clen-sinodu-vselenської-patriarii-moskovska-cerkva-e-ne-matiru-a-dockou-ukrainskoi.html>
24. Чорноморець Ю. Сучасні проблеми з релігійною ідентичністю: трагедія православ'я. URL: <https://www.religion.in.ua/main/analitica/10102-suchasni-problemi-z-religijnoyu-identichnistyu-tragediya-pravoslavya.html>
25. Шевчук Г. З Почаївської лаври, що на Тернопільщині, відрядили «православних тітушок». URL: <https://www.0352.ua/news/2176232/z-pocajivskoi-lavri-so-na-ternopilsini-do-kieva-vidradili-pravoslavnih-titusok>
26. Шевчук Г. Почаївська лавра, що на Тернопільщині, бачить загрозу в наданні Україні томосу і закликає прихожан готуватися (відео). URL: <https://www.0352.ua/news/2180690/pocajivska-lavra-so-na-ternopilsini-bacit-zagrozu-v-nadanni-ukraini-tomосу-i-zaklikae-prihozan-gotuvatisa-video>

PSYCHOLOGY

**SOCIAL AND ETHNIC IDENTITIES
MANIFESTATIONS DURING UKRAINIAN
EMIGRANT'S ADAPTATION****Kovalenko A. B.,***Doctor of psychology, Professor,
Ukraine, Kyiv, Head of the Department of Social Psychology,
Kyiv National Taras Shevchenko University***Bezverkha K. S.,***Post-graduate student of the Department of Social Psychology,
Ukraine, Kyiv, Kyiv National Taras Shevchenko University***DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijtss/31052020/7057****ARTICLE INFO****Received** 25 March 2020**Accepted** 08 May 2020**Published** 31 May 2020**KEYWORDS**social identity,
ethnic identity,
adaptation,
emigrants,
Ukrainians.**ABSTRACT**

In the article is presented a result of researching the manifestations of social and ethnic identities in the process of adaptation of Ukrainian emigrants who live abroad (28 countries in general).

Emigrants have a high level of social identity, and also high levels membership satisfaction, thanks to being a member of their reference group; self-understanding and self-development, grade of belonging and the favor of informal relationships. Middle levels have the scales of in-group grade and cohesion. The low index has been revealed according to the intergroup relationships scale.

Social identity levels of emigrants with different duration of living abroad are revealed only according to the intergroup competition.

The results show the long emigrant adaptation to the new social environment until they reach the stage of activity, when, on the one hand, they feel like they are in their element, but on the other hand - they cannot forget that it is a different environment and the adaptation process has not been finished yet.

Citation: Kovalenko A. B., Bezverkha K. S. (2020) Social and Ethnic Identities Manifestations During Ukrainian Emigrant's Adaptation. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijtss/31052020/7057

Copyright: © 2020 **Kovalenko A. B., Bezverkha K. S.** This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. The increase in migration process all around the world has set a chain of problems related to the entrance of a personality to a new cultural and language environment.

One of the important aspects of the emigration problem is the change in a migrant identity which has been formed during the whole time of living in a native country. The migration processes widely touch upon Ukrainian society. Only after The Ukrainian Revolution of 2014 and the beginning of belligerent actions at the East of Ukraine [8] more than 150.000 Ukrainians go abroad every year [2] (Table 1).

Theoretical and empirical research models.

Social identity has been researched by H. Tajfel (1986) as a theory of the knowledge of every separate individual on the social group they have assigned themselves to [10]. Such individual self-determination has emotional and evaluative meaning for a personality which, in its turn, influences a group membership.

Table 1. Comparative statistics of the population of Ukraine from 2012 to 2020

Year	As of January 1	Average number of people per year	Number of people who left abroad
2020	41 710 267		273 297
2019		41 983 564	116 601
2018		42 100 165	215 671
2017		42 315 836	187 064
2016		42 502 900	172 400
2015		42 675 300	156 100
2014		42 831 400	2 665 035
2013		45 496 435	100 509
2012		45 596 944	
<i>The number of people who left abroad from 2012 to 2020: 3 886 677</i>			

Based on our theoretical analysis, we have made an attempt to build our own structure of social identity. In doing so, we took as a basis the theoretical developments of I. O. Bondarevska, which considers social identity in terms of group similarity and group membership, where social identity reflects a sense of community with other people and includes four layers [3].

The theoretical model of social identity based on the developments of I. O. Bondarevska [3]. At the center of the model are the values that are less subject to change. After the values, there are attitudes, which are more subject to change than the values are. The third and fourth layer is the style of interpersonal interaction and behavior in a particular interaction situation, where the last one is the most subject to the change and can be influenced. The first and the second layers are combined in a meaningful (semantic) content, and the last two — in the style of interpersonal interaction in which it manifests itself.

In addition, the study found that it is appropriate to add social roles, status positions, conformity and self-concept to the model. Where the self-concept is formed as a stable integral image of one's self and is at a substantial level, which is almost unchanged, that is, at the level of values. Status positions will already appear at the level of attitudes, because the status is provided by society and forms normative behavior in accordance with the status.

Social roles are manifested at the level of interpersonal behavior styles, which a person chooses in accordance with the object of interaction. We have placed conformity on the last fourth layer of behavior in a particular situation, because only there it is visibly how conformity is manifested as an adaptation in a particularly given situation.

Ethnic identity appears evenly at all levels of the theoretical model of research as a separate component of the model.

Taking into account the results of the study by N. M. Liebidieva, who discovered that the locus of control affects the way out of the personality from the social identity crisis, we consider it necessary to include the locus of control in the theoretical model of the social identity structure study and to substantiate this in our subsequent studies [7]. Based on theoretical analysis, we built an empirical model of social identity [1], the central place in which occupies a social identity, which includes ethnic identity.

The empirical model includes the study of such concepts as: social identity, social and psychological adaptation, Self-Concept, locus of control, values, type and evaluation of ethnic identity. Physical and psychological well-being are also important for emigrants.

Used concepts. Social identity, ethnic identity, adaptation, migrants.

In the research, we base on the developments of I. O. Bondarevska [3], who defines social identity as a reflection of the feeling of unity with other people, which is considered by a person from a point of view of group similarity and groups membership.

By ethnic identity we understand the definition of T. H. Stefanenko, who explores ethnic identity as an integral part of the social identity of the person, a psychological category that refers to the recognition of one's belonging to a certain ethnic community [9].

V. V. Volodko and O. A. Rovenchak define adaptation as “the process and a result of interaction, inter-adaptation and interchangeability of the unit that enters the new environment and the environment that accepts it” [4, p. 185-186].

To refer to the terms “migration” and “emigration”, we used the definitions of Olha Rovenchak, where she stated that migration is “the intersection of an administrative border, the voluntary or involuntary spatial movement of persons or groups of persons from a place (country) of departure to a place (country) of entry in the presence or absence of legal grounds, for a fixed period or forever, which may lead to a change of permanent residence; this movement covers emigration and immigration. Accordingly, a migrant is a person who migrates.

Emigration is the crossing of the administrative border, the voluntary or forced departure of persons or groups of persons from the place (country) of residence legally or illegally, for a fixed period or forever, which implies further immigration. Accordingly, an emigrant is the person who emigrates” [4, p. 129].

The aim of research - sought to find the role of social identity in the process of adaptation of a migrant in a new environment. A migrant social identity research gives the ability to find out the way a person feels in a new environment, the way they adapt to new interpersonal relationships traditions, and also if they proceed to feel as a representative of their ethnic group or they change according to the demands of a new social environment.

Research results.

Methods and randomization of a research.

Therefore, as a methodological toolkit for research, we chose O. V. Vaskova's questionnaire of social identity (modification by A. B. Kovalenko, K. S. Bezverkha) [5], the methodology for studying the value orientations of Rokich, the Kuhn test (modification of Rummyantseva), and the scale of desire for dominance (and subordination) in the methodology of diagnosis of socio-psychological adaptation of Rogers-Diamond.

At the beginning of the research to define the reasons of residence in another country (the reasons of migration), the migrants were offered to fill in a questionnaire.

The questionnaire has also included a question concerning demographic information (age, sex, nationality, citizenship, etc.), a country of residence, the duration of living in another country, belonging to a certain religion, diaspora, an interest group. The questionnaire asked if Ukrainians keep in touch with those who stay at the motherland and with the native-born population of a recipient country, and also there were questions on language learning, supporting native and foreign traditions, and receiving a citizenship.

Sample characteristics.

85 emigrants aged 19-46 years (the average age is 28 years old) have taken part in a study, among which there are 12 men and 73 women, who have stayed abroad from a half of a year till 37 years. Most of them are Christians (52, 94%) and atheists (9, 41%).

All of the respondents are the Ukrainians by nationality and filled in the questionnaires online (96.4%) and in-person (3.6%) during meetings in Brno, Czech Republic (1.2% of the total) and in Bad Dürkheim, Germany (2.4% of the total).

Ukrainian emigrants now live in 28 different countries all around the world (Fig. 1). The biggest part of Ukrainian migrants live in the USA (17,6%) and Poland (16,5%). Significantly less amount - in other countries: Australia (2,4%), Belgium (1,2%), Canada (2,4%), China (1,2%), the Czech Republic (9,4%), Denmark (4, 7%), Egypt (1,2%), Finland (2,4%), France (1,2%), Germany (7,1%), Great Britain (2,4%), Guinea (1,2%), Italy (1,2%), Jordan (1,2%), Luxembourg (1,2%), Netherlands (2,4%), Qatar (1,2%), Slovakia (2,4%), Slovenia (1,2%), Spain (4,7%), Sultanate of Oman (1,2%), Sweden (2,4%), Switzerland (1,2%), Turkey (1,2%), the UAE (5,9%).

According to the questionnaire poll results, the reasons of Ukrainian emigrants to stay abroad are the next: a job (38,10%), studies (26,67%), the existence of relatives, a husband or a wife, children (20,95%), the house move together with parents in children age (13,33%). Only 0,95% of people indicated another reason - winning the U.S. Green Card Lottery.

More than one third of the migrants (34,12%) specified that they do not want to get a permanent residence permit to live in a foreign country, and are often thinking of coming back home. More than every tenth migrant either already has a residence permit (11,76%) or they are in the process of getting it (54,12%).

Among all the polled people 25,9% are members of diaspora, 74,1% do not belong to diaspora. Considering this, a diaspora membership does not affect Ukrainian emigrant's social identity, which is testified by the results of comparing two groups according to the t-test and Mann-

Whitney U-test. F-test has turned out to be more than 0,05, which does not give an opportunity to use the t-test, that's why Mann-Whitney U-test was utilized.

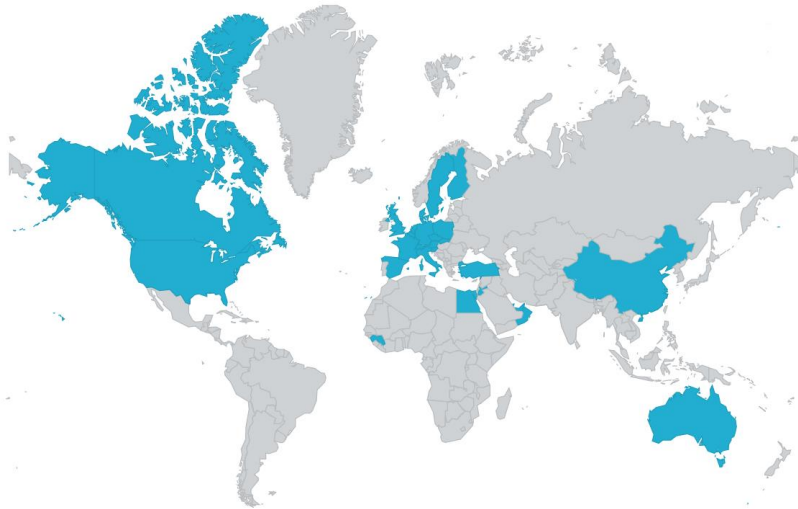

Fig. 1. Countries where Ukrainian emigrants live in

Empirical research.

Having analyzed the answers of the polled people to the questionnaire which relates to such topics as the relationships with those who stayed in Ukraine, as well as with new acquaintances in a country of migration, preservation of their own traditions and mastering new ones, conservation of groups membership in Ukraine and entering groups in another country, we found out 3 new scales: Relationships, Traditions and Belonging to a certain group. Every scale has 4 variants, according to which the respondents were divided depending on the answer to a question. Every group has been called according to its own subjective definition (Table 2).

Table 2. Scales created based on answers to questionnaire questions

Scales	Relationships		Traditions		Belonging to a certain group	
Questions	The relationships with those who stayed in Ukraine	New acquaintances in a country of migration	Preservation of their own traditions	Mastering new traditions (in a country of migration)	Conservation of groups membership in Ukraine	Entering groups in another country
Answers						
Yes / Yes	Integrated		Open to new, but remember old		Involved	
Yes / No	Stucked		Committed to its culture		Had not managed to adapt	
No / Yes	Escaped		The one who tries to learn a new culture		More socially active people	
No / No	Reserved		Torn off from culture		Inactive people	

We have checked every scale on the presence of statistically-meaningful difference in social identity and adaptation of emigrants according to The Kruskal–Wallis test. We have revealed the differences in adaptability only ($p=0,018$), where those who escaped of a country have the lowest level of adaptability; the reserved people also have low level amongst these groups, but according to the methods, the level corresponds to a higher one.

The highest level of adaptability has the polled ones who belong to groups stucked and integrated. It means that the middle level of adaptability has those who are not in touch with those who stayed in the motherland, but also have not yet established relationships with people in a new country. But at the same time, keeping in touch with those who stayed in the motherland or/and with a new environment increases the level of adaptability. Probably, supporting previous relationships a person dwells on the past and cannot integrate into a new community effectively.

According to the “tradition” scale among the emigrants’ answers no statistically meaningful difference was revealed ($p \geq 0,05$). According to the “belonging to groups” scale significant differences between self-development and self-understanding scales of Social Identity questionnaire ($p=0,037$), and between the “desire for domination” scale (a diagnostic method of socio-psychological adaptation by Diamond Rogers) ($p=0,003$) were revealed.

According to the scale “self-understanding and self-development”, the average levels have socially active and inactive people. But involved and those who had not managed to adapt have high levels, that is, for them a reference group acts as a source of self-knowledge and through it they develop, so they have such a group both in their homeland and in a new environment. But those who did not have such a group, may not, do not feel that self-development through such a group.

According to the “desire for domination” scale only more socially active people are prone to subordination, while others to domination. Perhaps, exactly the feeling of having the age over a group (self-development) made a person come up with their own decision, and for the same or a similar group at a new place. The absence of such a thought about obtaining certain opportunities also made inactive people to not even try to find an interest group in a new society. And those who did not have such a group, having moved into a new environment, because of their propensity to subordination either fell under someone’s influence and found a group, or basing on some of their reflections still decided to be more among people.

Using the Custom tables, we checked the stages on which stay those, who had not managed to adapt yet, and found out that the researched people equally go through the stages of euphoria and the approaching disappointment. So, indeed, because of the lack of time, adapting to a new rhythm, and new life in general, they may not have managed to find such a group.

To find out exactly the Self-Concept, we offered to the researched ones a test by Kun (modified by Rumiantseva). The results testify that the researched have mostly Reflective Self (53,8%), but there is also a big percent of people with Social Self (41,8%). Also only 2,2% of the researched have Problem Self and Active Self, but Material Self has not been represented by any of the respondents (Fig. 2):

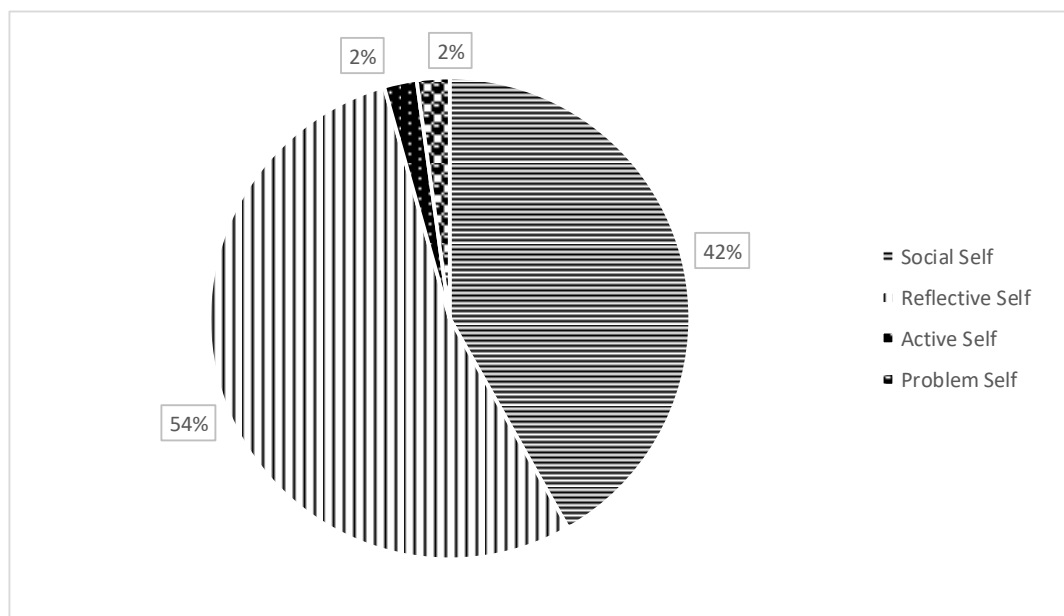

Fig. 2. The Self-Concept of Ukrainian emigrants

Basically the social identity level we have checked using the questionnaire by O. V. Vas'kova (modification by A. B. Kovalenko, K. S. Bezverkha), and the average method for all the respondents. It turned out that, in general, emigrants have a high level of social identity, and also high levels of membership satisfaction, self-understanding and self-development, the grade of belonging and the favor of informal relationships. The low index has been found in the intergroup relationships scale.

Thus, the Ukrainians who have migrated are really positive about their group membership, and also highly appreciate their belonging to this group. Maybe it happens because the group gives them the opportunity for self-development, self-understanding, and the favor of informal relationships. Also a person does not feel the intergroup competition.

In order to understand which reference groups exactly had chosen the respondents, we coded the answers and applied the analysis in the frequency domain (Fig. 3).

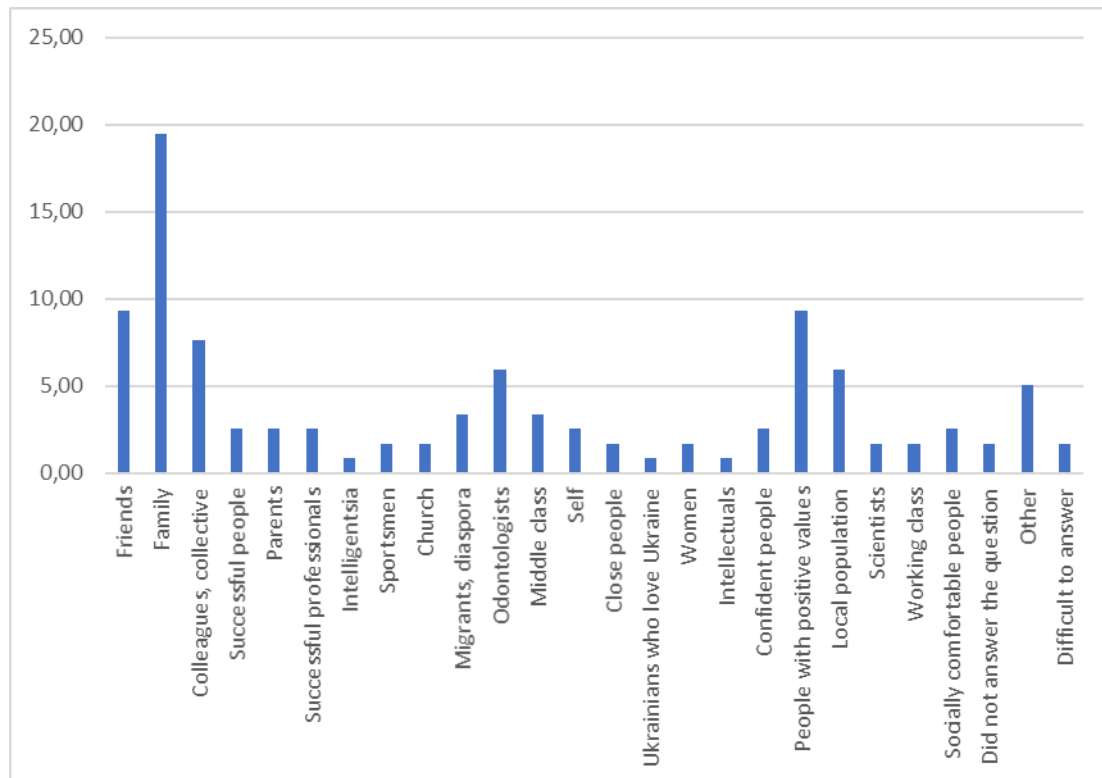

Fig. 3. Reference groups of Ukrainian emigrants (%)

So, the Ukrainian emigrants choose their family as a reference group more often (19,49%), people with positive (similar) values (9,32%), friends (9,32%), colleagues (7,63%), representative of the local population abroad (5,93%) and like-minded people (5,93%). The least times people have chosen intelligentsia, Ukrainians who love Ukraine, and intellectuals.

We checked if there is a difference between the chosen groups for which we had coded the main chosen groups to get a smaller number and a bigger number of people in separate groups which would provide the relevance of doing the statistical analysis. So, we have received such as: family, friends, colleagues (groupmates), hobbies (and values), representatives of local population, like-minded people, all the others have been united. And The Kruskal–Wallis test showed that there is no statistically meaningful difference ($p \geq 0,05$). So, belonging to a particular group does not make any difference, the most important is the existence of such group.

So, in general, Ukrainian migrants are oriented towards family, people with positive (similar) values, friends, colleagues, representatives of local population abroad and like-minded people as their reference group, which gives a person the very positive meaning of belonging to it, and it is highly appreciated by a person. It may be because a group gives them an opportunity for self-development and self-understanding thanks to the favor of informal relationships. Also a person does not feel the intergroup competition.

As we have found out during the general sampling, the levels of social identity can differ according to the duration of staying in another environment, that is why we have checked if there is a statistically meaningful difference between the levels of social identity of people who are at different stages of migration. And we have discovered that they differ only according to the intergroup competition scale due to The Kruskal–Wallis test ($p \leq 0,005$). Where the orientation stage (8,8 points) and fighting depression stage (6,00 points) have a low level, and all the others – a normal one.

Maybe in this period people feel that have difficulties in integration and adaptation, but they still want to enter a new community, that is why they significantly lower their grades to the questions of this scale, which leads to the underestimated level of intergroup competition.

So to look what is precisely happening to the adaptation of Ukrainian emigrants, we have calculated the average index according to the scale of diagnostic method of socio-psychological adaptation by Rogers–Diamond. The received results indicate the high levels of adaptability, accepting yourself and others, emotional comfort, inner control and domination. It means that the researched ones have a high adaptation level. It may be because the researched people stay in an environment where they develop a necessity in integration, thus in the actualization of adaptability, which increases the grades of people during the questionnaire poll.

To check if people are affected by integration and duration of staying abroad, we have applied The Kruskal–Wallis test, where we found out (Table 3) that the difference between migration stages exists in such scales as: adaptability ($p=0,016$), misadaptation ($p=0,004$), self-rejection ($p=0,026$), rejection of others ($p=0,014$), emotional comfort ($p=0,003$), emotional discomfort (0,013), outer control (0,030) and escapism ($p=0,014$).

Table 3. Levels of Types and Estimates of the Ethnic Identity of Emigrants from Ukraine in the Period of Migration

Types of the Ethnic Identity / The Period of Migration	Adaptability	Misadaptation	Self-rejection	Rejection of others	Emotional comfort	Emotional discomfort	Outer control	Escapism
Euphoria	187,77 ▲	89,08	16,00	18,77	34,38 ▲	18,15	22,31	16,54
Approaching disappointment	172,85 ▲	99,69	18,13	21,69	31,44 ▲	21,35	25,27	16,79
Orientation	182,77 ▲	77,69	13,46 ▼	17,31	32,62 ▲	15,31	18,38	12,38
Fighting depression	188,20 ▲	74,00	12,20 ▼	17,40	34,20 ▲	14,20	17,80 ▼	16,00
Active stage	162,00 ▲	112,00	21,33	25,00	23,67	24,17	25,67	18,00
<i>N=85; ▲ – high level; ▼ – low level</i>								

The results show that the general adaptability level of emigrants is very high, and does not differ exactly according to the methods levels, but considering the tendency to changes in grades, we can see that the level is very high at euphoria stage and is abruptly lowered at the stage of approaching disappointment. But at the next two stages it increases and gets to the maximum index at the stage of fighting depression. But then at the very last, active stage it drastically lowers again, and reaches an almost normal level, even though according to the misadaptation scale, people have the highest level at this stage.

The given result can be directly proportional to the stages and feelings of a person, who stay at this period, in which they need to adapt to new circumstances every year, so that they actualize their

adaptability skills until they reach the active stage which allows a person to feel relatively welcome. But it still does not let to forget that it is a different environment, and sometimes, you will have to get used to it throughout the whole life.

The lowest level of rejecting oneself and others is observed at the stage of orientation and overcoming depression, at which people determine who they actually are and what they aspire to, if they want to stay. That is why they carefully treat themselves, their wishes and other people, even though on the general background, they still feel like “aliens” among others.

Even though they have increased levels of emotional comfort, except the active stage, which can witness about the fact that they are comfortable with staying in another, often better community, or that, vice versa, they set too high grades in order to feel “settled”. Although at the stage of orientation and overcoming depression they still feel less emotionally comfortable, perhaps, because they do not even reflect on it, as there are more important issues to consider.

Also, the data in the table indicates that the levels of outer control differ as well, where at the stage of overcoming depression the level is lower than the average one, so that people shift the responsibility for the events that happen to them not on at the environment, but at themselves. They may feel guilty for that they cannot adapt and find their place, and that is why develops depression. And after overcoming depression the level of control flattens out and becomes normal.

The method of revealing the locus of control indicates that in general, emigrants have mostly the internal locus (13,04 points), and fewer of them have the external one (9,96 points).

So although deepening in oneself (escapism) has average levels during all the stages, but at the orientation stage it is the lowest, maybe, because at this stage people already understand that they want to stay in a new society, new country, so they do not have any time for reflecting, only for acting.

What happens to ethnic identity of Ukrainian emigrants during their adaptation, we have found out according to the average index: Ukrainian emigrants have high and very high levels of ethnic indifference and normal ethnic identity respectively, and also the low level of ethnoegoism. And also the positive estimation of ethnic identity prevails.

So, the researched people treat their nation predominantly in a positive way, as well as other nations. Sometimes they even have indistinct ethnic identity which is expressed in uncertainty or irrelevance. And the low level of ethnoegoism witnesses that people are inclined to irritation or certain pressure while chatting to representatives of other nations.

The same average tendency preserves during all the migration stages (the Kruskal–Wallis test, $p \geq 0,05$), except the ethnoisolationism scale ($p = 0,030$), which at the stages of orientation (7,23 points), overcoming depression (7,20 points) and active stages (8,17 points) has the lowered index. It means that people with the beginning of the orientation stage feel the complete contrast to persuasions about the advantages of their nation and are really positive about interethnic marriages, unions, etc. Maybe because at the beginning of these stages they make decision to stay in a new society.

Staying in another community in one way or another affects the level of wellbeing. According to the general physical scale and all the scales of psychological wellbeing of The short estimation of health method emigrants have low and below average levels. They are especially low according to the scales of general health and social functioning.

So, people estimate their physical health as low now, and also indicate that this state hinders them to function fully at the social level. They evaluate the vital activity subjectively low (do not feel themselves full force and energy), feel the negative impact of their emotional state and estimate their psychological health as low, including mood.

Such a result can be explained by those moods and states which accompany staying in another environment in general and the attempts to enter a new system, which you do not even know. The hypothesis about the negative subjective health evaluation because of age has not been confirmed, so the Kruskal-Wallis test has not revealed any statistically meaningful difference between age groups ($p \leq 0,05$), but has revealed such a difference between the migration stages in the scales of the role functioning ($p = 0,021$) and psychological health ($p = 0,006$).

So, at the stage of approaching disappointment people subjectly feel the biggest impact of physical state while doing some work or during routine activities, but at the stages of overcoming depression and activity stage a person subjectively does not feel any influence. Perhaps, because exactly at the stage of approaching disappointment a person feels a burden and obstacles which make them review their life, that is why they are too sensitive and physical exercises do not affect their self-

esteem in a good way. Such worsening of functioning affects psycho-emotional state as well, which is reflected in the scale of psychological health, where the lowest result, again, have the people at the stage of approaching disappointment.

At the activity stage people also give the lowest points to their psychological health, so sometimes they are depressed, lack cheerfulness, or are apathetic, etc. Maybe, because already at the activity stage people find tranquility and rest, nothing makes them lead an active lifestyle to fight against their problems, so life against the background of previous problems seems to be more boring and uninteresting.

Conclusions. At the different types of migration exist different levels of physical and psychological wellbeing, but resettlement and the ways of adaptation in a new environment significantly worsens the subjective estimation of wellbeing, to a considerable degree in role functioning and psychological health.

The positive ethnoidentity and open attitude to other nations contribute to the more effective adaptation of a person in a new environment. And also the decision of a person to stay at a new place and try to adapt has good influence on adaptation.

Orienting at the group, people look for the possibility of self-realization and self-development. A group helps to adapt in a new environment more effectively, but also an important factor is that those who keep in touch with people from their country have a higher adaptability level.

So, social identity is an important component of Ukrainians' adaptation process. Family is an important element for social identity and human adaptation in the new environment. In addition, the recipient countries should not impede, but even promote, all kinds of possible measures aimed at supporting and developing Ukrainian culture in other countries. Perhaps by funding for the study of a foreign language by Ukrainians in other countries and by the development of diasporas at the state level.

REFERENCES

1. Bezverkha K. S. Model sotsialnoi identychnosti yak mekhanizmu adaptatsii mihrantiv. Problemy osobystosti v suchasni nautsi: rezultaty ta perspektyva doslidzhennia, 17 bereznia 2017 r.: Materialy XIX Mizhnarodnoi konferentsii molodykh vchenykh / Za red. I. V. Danyliuka, S. Yu. Pashchenko. - K.: Lohos, 2017 - S. 26-28.
2. Bezverkha K. Social Identity as the Ukrainian Migrants' Adaptation Factor in Czech Republic. Problemy osobystosti v suchasni nautsi: rezultaty ta perspektyva doslidzhennia, 20 kvitnia 2018 r.: Materialy XX Mizhnarodnoi konferentsii molodykh naukovtsiv / Za red. I. V. Danyliuka, S. Yu. Pashchenko. -K.: Lohos, 2018 - S. 26-28.
3. Bondarevska I. Teoretychni pidkhody do vyvchennia sotsialnoi identychnosti. Sotsialna psykholohiia. – Kyiv, 2011. – № 4 (48). – S. 14 – 25.
4. Volodko V.V., Rovenchak O. A. Modeli sotsiokulturnoi adaptatsii immihrantiv. Visn. Lviv. un-tu. Ser. sotsiol. - 2008. - Vyp. 2. - S. 182-210.
5. Kovalenko A. B., Bezverkha K. S. Modyfikatsiia opytuvalnyka sotsialnoi identychnosti. Ukrainyskyi psykholohichnyi zhurnal: zbirnyk naukovykh prats / holovn. red. I. V. Danyliuk: KNU im. Tarasa Shevchenka. – K., 2017. – №4(6). – S. 53-65.
6. Kovalenko A. B., Bezverkha K. S. Teoretychni zasady vyznachennia struktury sotsialnoi identychnosti osobystosti. Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii: zb. statei / NAPN Ukrainy, in-t Sotsialnoi ta politychnoi psykholohii; [redaktsiina rada: M. M. Sliusarevskyi (holova), V. H. Kremen, S. D. Maksymenko ta in.]. - Kyiv: Zoloti vorota, 2017. - vyp. 40(43) - S. 80-88.
7. Liebiedieva N. M. Vvedenye v etnycheskuiu y kross-kulturnuiu psykholohiyu. - M.: "Kliuch-S", 1999. - 191 s.
8. Naselennia ta emihratsiia. Statystychna informatsiia Derzhavnoi statystychnoi sluzhby Ukrainy. Demohrafichna ta sotsialna statystyka, 2019. Dostup do dzherela: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/news/op_popul.asp
9. Stefanenko T.H. Etnopsykholohiia. 4-e yzd. yspr. y dop. - M.: Aspekt Press, 2009. - 368 s.
10. Tajfel, H. The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Ed.), Chicago, IL, Nelson-Hall, 1986: 7-24.

PEDAGOGY

МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В ЕРУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**М. М. Прокопчук**

доцент кафедри мовної підготовки

Україна, Київ, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Л. Ф. Віннікова

викладач кафедри мовної підготовки

Україна, Київ, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijtss/31052020/7058**ARTICLE INFO****Received** 18 March 2020**Accepted** 10 May 2020**Published** 31 May 2020**KEYWORDS**

digital era, English for Specific Purposes, foreign language professional competence, information and communication technology.

ABSTRACT

The article deals with the issue of adjusting modern teaching methods of teaching English for specific purposes to digital era challenges.

According to the authors', modern teaching methods of communicative approach ought to be adopted to be used in the virtual classes. Moreover, there is a number of benefits, which should be taken into consideration whilst conducting online classes.

It is highlighted that the students of Z generation have developed certain psychological peculiarities. As a result, they affect the methods and techniques that the teacher has to apply for successful professional foreign language development. This competence is developed along with subject information competence.

Citation: M. M. Prokopchuk, L. F. Vinnikova. (2020) English for Specific Purposes Teaching Methods in Digital Era. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijtss/31052020/7058**Copyright:** © 2020 M. M. Prokopchuk, L. F. Vinnikova. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI сторіччя», є необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов».

На відміну від інших предметів, іноземна мова – це ціла галузь знань, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами [3].

Реалії сьогодення висувають нові вимоги до якості освіти, зокрема до універсальності підготовки фахівців, підвищення їх управлінської культури, адаптації до соціальних умов, особистісної орієнтованості процесу освіти, його інформатизації, визначальної важливості освіти у забезпеченні розвитку державної служби.

Метою навчання державних службовців іноземній мові є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації, так і набуття професійно спрямованої іншомовної компетентності для успішного виконання подальшої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень у галузі навчання АМПС свідчить, що проблемі впровадження сучасних методів навчання в освітню діяльність, а саме підготовці державних службовців, присвячені дослідження вчених В.М. Князева, В.І. Лугового, О.І. Ляшенка, В.К. Майбороди, О.Ю. Оболенського, Н.Г. Протасової, І.В. Розпутенко, С.К. Хаджирадевої. Питання мовної підготовки фахівців у закладах вищої освіти на основі комунікативної спрямованості навчання розглядаються в роботах Ю.І. Пассова, Г.А. Китайгородської, О.О. Леонтьєва, В.Г. Костомарова, С.К. Фоломкіної.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Тотальна проникнення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в особисту, професійну, освітню сфери українського суспільства, виклики, пов'язані з епідемією коронавірусної хвороби COVID-19, раптовий перехід до дистанційних форм навчання, обумовлюють актуальність питання адаптації сучасних методик навчання АМПС до режиму роботи онлайн.

Виклад основного матеріалу. Сучасні євроінтеграційні орієнтири України на розбудову демократичної, правової соціальної держави неможливо уявити без реформування та розвитку публічної служби, що передбачає якісну професійну підготовку нових управлінських кадрів, які здатні володіти сучасними технологіями та управління, швидко адаптуватися до збільшення інформаційних потоків на робочому місці, володіти прийомами обробки цих потоків та свідомо будувати свою навчальну траєкторію.

Відтак практична ціль занять з АМПС полягає у формуванні достатнього рівня зрілості професійно-мовної компетентності (ПМК) в умовах тотальної діджиталізації освітнього та професійного простору для здійснення професійної діяльності.

Моніторинг слухачів курсів мовної підготовки Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту засвідчив, що 98 % слухачів мовних курсів використовують апаратні засоби (комп'ютери) та програмне забезпечення (пошукові системи) у своїй професійній діяльності. 75 % відсотків слухачів у віці від 25 до 36 років мають смартфони, що активно використовуються як для пошуку інформації із професійної сфери, так і для набуття мовних знань та вдосконалення лексичних, граматичних навичок аудіювання, читання та письма, 80 % відсотків слухачів віком від 25 до 36 років витрачають приблизно 6,2 години на пошук, обробку інформації в режимі онлайн, понад 97 % користуються мобільними телефонами, добираючись на роботу та додому, 26 % здатні одночасно працювати на декількох пристроях.

Можемо констатувати, той факт, що активне використання електронних пристроїв змінює спосіб сприйняття, обробки та презентації інформації, відтак вимагає врахування якісно нового суб'єкта навчальної діяльності.

Вищезазначене впливає як на вибір методів навчання, так і переосмислення ролі викладача у навчальному процесі.

Зупинимось більш детально на першому питанні. В методиці навчання іноземних мов є два трактування терміна «метод навчання». Перше збігається з терміном «підхід» і охоплює всю прийнятну тими чи іншими авторами, дослідниками, викладачами-практиками систему викладання мови, включаючи цілі цього викладання, його зміст, те, що далі буде називатися методами (у вузькому значенні цього терміна), засоби навчання, які використовуються, і його організаційні форми.

У цьому сенсі прийнято говорити про прямий, перекладно-граматичний, аудіовізуальний, комунікативний методи [4, 138-139].

На сучасному етапі вивчення АМПС широко використовується комунікативна методика, що передбачає активне впровадження у навчальний процес нестандартних методів і форм роботи для більш ефективного формування відповідних навичок та вдосконалення мовленнєвих та навчальних умінь.

Найпоширенішими формами роботи є індивідуальна, парна, групова й робота в команді. Всі вправи й завдання є комунікативно спрямованими, містять брак інформації, вибором та реакцією (Information gap, choice, feedback).

Для їх виконання студентам необхідно знайти додаткову інформацію, докласти певні зусилля для засвоєння мовних та мовленнєвих явищ та ефективно організувати навчальну діяльність.

Такі загальноприйняті форми взаємодії як

- ✓ парна та групова робота;

- ✓ внутрішні (зовнішні) кола (inside / outside circles);
- ✓ мозковий шторм (brain storm);
- ✓ читання зигзагом (jigsaw reading);
- ✓ обмін думками (think-pair-share);
- ✓ парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші вдосконалюються за рахунок використання додатків для відео зв'язку на кшталт Skype, Zoom, Liphone, Discord, WhatsApp, Google Hangouts, Wechat, Appear тощо.

Вже на сьогоднішній день широко розповсюджений сервіс для проведення відеоконференція Zoom дозволяє застосовувати вищезгадані форми роботи на занятті з АМПС з додатковими методичними бонусами.

Наприклад, за допомогою опції «Сесійні зали» викладач може об'єднати слухачів у пари (триади і т. д.), створюючи умови, за яких відсутній шумовий фон від роботи інших учасників навчального процесу. Об'єднувати слухачів можна автоматично або в ручному режимі.

Крім того, викладач може відвідувати сесійні зали з метою фасилітації, корекції, контролю, здійснювати запис слухачів для подальшого аналізу, самоаналізу і т. д.

При необхідності викладач може переміщати учасників з однієї сесійної зали в іншу, записувати як загальне, так і індивідуальне відео, робити тематичний фон відповідно до теми заняття; використовувати демонстраційний екран і т. д.

Викладач організовує та контролює навчальний процес, дозволяючи студентам долучитися до загального, парного, групового обговорення за допомогою голосу або тексту (можливість участі у чаті всіх слухачів), вимикаючи або вмикаючи опцію «Мікрофон».

Особливою увагу заслуговує опція «Поділитися екраном», що дозволяє демонструвати навчальний матеріал, залучати відео, графічний навчальний матеріал для актуалізації опорних знань, презентації нового навчального матеріалу, аналізу, практики та контролю.

Враховуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що платформа для проведення навчання онлайн надає можливість викладачу та слухачам використовувати:

- ✓ аудіо, відео контент, чути та спілкуватися в режимі онлайн за допомогою опції «Share content»;

- ✓ засоби орієнтації та контролю (спеціальні опції, що дозволяють орієнтуватися та контролювати навчальний простір, як викладачем, так і слухачами «Disconnect Audio», «Video», «Stop Video», «Mute», «Invite», «Mute all», «Unmute all», «Waiting Room», «Lock Meeting», «Show Name when Participant Join» і т.д.);

- ✓ засоби ідентифікації («Rename Themselves»),

- ✓ засоби привертання уваги під час заняття (текстові повідомлення в чаті, сигнальні іміджі тощо «Chat with»);

- ✓ інтерактивну дошку;

- ✓ показ слайдів, документів, виконання інтерактивних вправ на навчальних платформах та інтернеті («Share content», («Share screen»);

- ✓ сесійні зали для парної роботи та роботі в мінігрупах («Break-up»)

Домінування у слухачів кліпового та мережевого мислення, зниження здатності слухачів утримувати увагу на запропонованому відрізьку інформаційного потоку, споживання у великій кількості якісного візуального та музичного контенту вимагає від викладача:

- ✓ використання навчальної продукції більш високої естетичної якості та сучасного змістового наповнення;

- ✓ збільшення кількості автентичних матеріалів;

- ✓ урізноманітнення навчального контенту;

- ✓ залучення нових форм контролю мовних навичок і мовленнєвих умінь (створення слухачами власних відео, текстових повідомлень в режимі онлайн, запис голосу на диктофон, створення власних блогів, влогів тощо).

Активне спілкування в режимі онлайн також впливає на формування комунікативних навичок слухачів: варто створювати групи в соціальних мережах для задоволення потреби у спілкуванні не лише на професійні теми, але й для вирішення організаційних питань: такі додатки як Viber, Messenger, WhatsApp стають не лише інструментом для передачі інформації іноземною мовою, але й зручними майданчиками для задоволення потреби у спілкуванні засобом АМПС.

Крім того, ці додатки можуть ефективно використовуватись для моніторингу рівня орфографічної компетентності при написанні текстових повідомлень, орфографічних, лексичних та інших диктантів.

Таким чином, вважаємо виправданим формування ПМК з опорою на предметну інформаційну компетентність (ПІК) (здатність слухача застосовувати в конкретній життєвій, навчальній та дослідницькій ситуації, в тому числі проблемній, набуті знання, уміння, навички, способи діяльності щодо добору відповідних ІТ та їх використання для пошуку необхідних даних, їх аналізу, організації, перетворення, зберігання, передавання з дотриманням етичних і правових норм та вирішення завдань предметної галузі) [1, с. 33].

Варто також зазначити, що в умовах збільшення інформаційних потоків викладач перестає бути єдиним джерелом зразків іншомовного мовлення, граматичних, лексичних, культурологічних знань, що є базою для формування і вдосконалення відповідних мовних навичок та умінь в говорінні, читанні, письмі та аудіюванні.

Це відбувається завдяки активній позиції слухачів у початковому процесі; переході процесу пізнання з категорії «споживач» у категорію «здобувач», значна частина змісту навчання може обґрунтовуватися самостійно завдяки інтерактивному зв'язку з різними освітніми ресурсами (бібліотеки, словники, енциклопедії) і співтовариствами (колеги, консультанти, партнери); інформаційній насиченості і гнучкості методики навчання з застосуванням інформаційних технологій; «зануренні» в особливе інформаційне середовище, що якнайкраще мотивує і стимулює процес вивчення.

Активне залучення до навчання АМПС:

- інтерактивних навчальних платформ;
- лексичних, граматичних вправ, які виконуються в режимі онлайн,
- мобільних додатків;
- подкастів з вивчення іноземної мови;
- соціальних мереж вимагає перегляду якості та способу презентації навчального матеріалу.

При активному залученні ІКТ викладач вимушений:

- 1) зосередитись на тих методах і прийомах, що задовольняють професійні та особистісні потреби слухачів;
- 2) забезпечити міцну взаємодію із студентами на всіх рівнях за допомогою ІТ;
- 3) широко залучати автентичні матеріали (аудіо, відео, графічні джерела інформації, віртуальні занурення за допомогою фонового зображення) для створення навчального середовища;
- 4) аналізувати мовні та мовленнєві явища із використанням матеріалів підкастів (LearnEnglish Podcas, The language We speak, 6 Minute English, Global News Podcast, Voice of America Podcast тощо) (відеоролики з граматики, лексики, короткі відео та аудіо презентації в YouTube).

Використання підкастів у навчанні різним видам мовленнєвої діяльності сприяє:

- підвищенню мотивації до вивчення АМПС;
- появи вибору в доборі матеріалу для вдосконалення слухо-вимовних навичок;
- формуванню навичок аудіювання і здатності сприймати різні стилі мови з різними акцентами та інтонаціями; удосконаленню навичок говоріння [5].

Працювати з подкастами набагато зручніше, ніж з друкованими виданнями. Вони дозволяють:

- ✓ економити час слухачів та викладача при підготовці до заняття (деякі тексти вже дидактизовані: до них додаються словники, питання, завдання, паралельні текстові версії);
- ✓ отримувати свіжі зарубіжні новини;
- ✓ використовувати більш широкий спектр видань.

Відзначається, що регулярне аудіювання тексту, адаптованого до здатності слухача сприймати іноземну мову, має системний ефект на всі його інші навички, у тому числі на загальну грамотність та на здатність не тільки сприймати, але й висловлюватися на іноземній мові що вивчається.

Освітні подкасти, присвячені вивченню іноземних мов, дозволяють вирішити цілий ряд методичних задач, серед яких формування адиктивних навичок і вмінь розуміння іноземної мови на слух, формування й удосконалення слухових навичок та навичок вимови, розширення і збагачення лексичного словника, формування й удосконалення граматичних навичок, розвиток умінь говоріння і письмовної мови.

Однак найбільш прийнятною і реалістичною задачею використання подкастів у навчальних цілях залишається розвиток рецептивних навичок при роботі з фонетичним, лексичним і граматичним матеріалом і умінь розуміння іноземної мови на слух відокремлювати головне від другорядного, визначати тему повідомлення, членувати текст на значенні частини, установлювати логічні зв'язки, виділяти головну думку, сприймати повідомлення у визначеному темпі.

Поділяємо думку Н.В. Морзе, що у зв'язку з трансформацією освіти традиційна роль науково-педагогічного працівника змінюється також. Сучасний викладач має вміти:

- вибирати та використовувати ІКТ для навчання слухачів;
- організовувати співробітництво та комунікацію між учасниками навчального процесу;
- проектувати електронні ресурси та освітнє електронне середовище,
- бути фасилітатором та помічником для студентів,
- добре розуміти та враховувати у навчальному процесі їх потреби та особливості,
- створювати навчальний сценарій із врахуванням пізнавальних стилів навчання;
- використовувати нові сервіси та інструменти для ефективної співпраці, комунікації;
- володіти навичками 21 століття [2, с. 8].

Висновки та пропозиції. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновки:

1) тотальна проникнення ІКТ в особисту, професійну, освітню сфери українського суспільства, виклики, пов'язані з епідемією коронавірусної хвороби COVID-19, раптовий перехід до дистанційних форм навчання, вимагають адаптації сучасних методик навчання АМПС до режиму роботи онлайн;

2) найпоширеніші форми роботи в реальному класі можуть бути перенесені у віртуальний навчальний клас за допомогою спеціальних програм та додаткових опцій, що пропонуються цими програмами;

3) сучасні слухачі характеризуються психічними новоутвореннями, наявність яких впливає на якість та кількість навчального матеріалу, добір методів і прийомів, які використовує викладач у віртуальному класі;

4) у зв'язку з діджиталізацією освітнього простору традиційна роль науково-педагогічного працівника піддається трансформаціям, поступовим переходом від функції «Контролера» до функції «Фасилітатора» та «Учня».

ЛІТЕРАТУРА

1. Морзе Н. В., Кочарян А. Б. Модель стандарту ІКТ-компетентності викладачів університету в контексті підвищення якості освіти // Інформаційні технології і засоби навчання . №5. 2014. С. 27–39.
2. Морзе Н. В. 3 D Mapping of Ukrainian Education System. Retrieved May 1, 2020, from http://moped.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/03/MoPED_D1.2-3DMapping.pdf
3. Науменко У.В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації // Молодий вчений. № 3.1 (55.1). 2018 р. С. 118-122.
4. Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2019. – 256 с.
5. Jobbings D. Exploiting the educational potential of podcasting. Retrieved July 10, 2006, from <http://recap.ltd.uk/articles/podguide.html>

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЦІЛІСНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИРОДУ

Колесник Марина Олександрівна

к. пед. н., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
Чернігів, Україна

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0775-4035>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7059

ARTICLE INFO

Received 20 March 2020

Accepted 15 May 2020

Published 31 May 2020

KEYWORDS

interdisciplinary approach,
universal scientific worldview,
world outlook.

ABSTRACT

The article tackles the issue of construing the educational content from the standpoint of interdisciplinary causative-systemic approach and previously introduced pattern of shaping pedagogical universities' students' universal scientific worldview (USW). The paper discusses theoretical premises of forming future natural sciences' teachers' integral image of Nature. The suggested approach advocates the integration of data from diverse fields of science in the process of modeling educational content, discusses the notion of the "image of the world" and allocates it in the structure of natural-scientific education. Construing respective academic courses' content encompasses the focal idea of natural causality. The article presents the results of the suggested USW model's analysis and dwells on the results of implementing an experimental course into a curriculum. The paper highlights the said model's axiological potential.

Citation: Kolesnyk M. O. (2020) Shaping Natural-Sciences Majoring Pedagogical University Students' Integral Concept of Nature. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7059

Copyright: © 2020 Kolesnyk M. O. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Поліцентризм природознавства вимагає багатомірного бачення наукової картини природи, оскільки на всіх рівнях життя ми ведемо розмову про відкриті системи, кожна з яких має функції, які забезпечують її зв'язки із більшою системою. Наука в техногенній цивілізації стає одним з важливих факторів формування світоглядних установок та цінностей, які визначають відношення людини до світу [1, 2, 3, 7, 8]. Вона формує картину світу, являє його в якості системи об'єктів, які розвиваються за універсальними законами природи [5]. Ця картина складається на основі досягнень фундаментальних наук. Але оскільки фундаментальні науки постійно виходять за межі звичних уявлень про світ, наукова картина світу може конфронтувати зі звичною свідомістю. Світоглядна функція освіти виходить далеко за межі цивілізаційних надбань в технологіях. Тому й філософсько-методологічне підґрунтя її повинно стати опорою універсальності світобудови в науковій картині світу, скласти методологічний шлях впровадження нового світобачення людиною дійсності та упорядкувати постулати загальнолюдського поступу в розвитку науки.

Здебільшого **інтеграційні процеси** розглядаються всередині природничих наук та всередині соціально-гуманітарних. Між двома гілками наукової картини світу – природничо-наукової та соціально-гуманітарної такі дослідження є рідкими, але все більше набувають актуальності в наш час. Сьогодні стає питання саме синтетичної картини світу, яка б увібрала

також і місце технологічної картини світу, що має стати логічним продовженням поєднання природничо-наукової та соціально-гуманітарної гілок, які мають виразити себе в практичному застосуванні тих теоретичних моделей або образних уявлень, які створюються в процесі мисленнєвого моделювання людиною. Причинно-системний підхід дозволяє побачити смисл та причинно-наслідкові зв'язки такого поєднання на прикладі моделі формування універсальної наукової картини світу. Збалансованість процесів диференціації та інтеграції в освіті має досягатися за рахунок онтодидактичного принципу цілісності знань. Але поняття «інтеграція знань» та «міждисциплінарний синтез» на нашу думку не тотожні. Інтеграція знань передбачає проникнення елементів знань між суміжними науками, а міждисциплінарний синтез породжує системне поле мислення, в якому знаходять місце не тільки суміжні науки, але й ті, що не стоять за змістом близько поруч. Таким чином, ми доповнюємо методологічне обґрунтування щодо реалізації міжпредметних зв'язків в природничих науках, що були здійсненні науковцями в даному напрямку, та розширюємо процесуальну частину формування УНКС, формуючи не тільки інтегративне мислення, а новий стиль і спосіб синтетичного мислення людини.

Теоретичне обґрунтування дослідження. Серед різних типів інтеграції змісту освіти виділяють загальнометодологічний тип інтеграції, загальнонауковий та частковонауковий тип. В нашому дослідженні ми враховували загальнометодологічний тип інтеграції та пропонуємо вийти за межі самої інтеграції, щоб побачити повноту поняття цілісності світу.

Для цього означимо, що поняття синтезу охоплює переважну цілісність і бере до уваги побудову цілісності світу і людини в ньому, зокрема об'єднуючи складові світу природи та соціального середовища, в якому проявлена сама людина. Сучасна наука оперує поняттям «загальнонаукова картина світу», розглядаючи ентропійно-синергетичні аспекти природничонаукової освіти та ілюструє єдність природничонаукової картини світу.

Образ світу має бути втіленим через освіту у вихованні вищих ідеалів людини, зокрема розкриваючи суть безперервного розвитку природи: постійна новизна в дослідженні життя; пізнання цінності кожного елементу життя, як і кожної людини, живої істоти; стратегічне моделювання свого розвитку. Методологія природознавства, таким чином, передбачає через природничу освіту передачу образу природи, розширюючи його до образу світу через інтеграцію з іншими напрямками науки та виробничої діяльності людини, формує зміст навчання.

Між образом світу та науковою картиною світу у людини є певний динамічний «фільтр», що формується в процесі виховання людини, саме він визначає вмотивовану потребу в навчанні і результат його. Цей «фільтр» і є формоване відношення людини до світу, який має бути суголосний з призначенням людини та її унікальністю, що розкривається саме в процесі виховання. Отже, формуючи від надсистемної побудови образу світу, зміст навчання проходить через фільтр ставлення людини до цих знань, який формується в процесі виховання в конкретному предметі або дисципліні. Виховуючий вплив навчання стає основою поведінки людини та її способу життя, хоча часто саме ця ланка залишається досить слабкою, та поінформованість залишає по собі нивільювання загальними принципами життя, що відбивається у викривлених принципах сучасної людини.

Інтеграція в змісті освіти, таким чином, може відбивати синтетичний рівень думки людства, формуючи універсальну наукову картину світу, якщо універсальний алгоритм всезагальних законів природи відбиватиме єдиний алгоритм поєднання розрізнених спектрів цілісного світу: закон полярності (аналітичні та синтетичні підходи в дисциплінах), закон подоби (повторення фаз аналізу та синтезу в усіх предметних дисциплінах), причинність (результати повторення цих двох фаз в предметних дисциплінах), циклічне накопичення якості результатів, альтернативність вибору циклів зібраних результатів, синхронізація та ієрархічна обумовленість різних циклів дисциплін, перспективи тих аналітично-синтетичних потоків, що сформувалися в результаті інтеграції, що й призводить до результату – синтетичного мислення людини.

Таким чином, в представленій нами моделі універсальної наукової картини світу (УНКС) можливий міждисциплінарний синтез на рівні двох основних напрямків пізнання та предметних областей – природознавства та людинознавства [4].

Образ світу, на основі якого моделюється УНКС в своїй основі має універсальне ядро УНКС. Ядро УНКС, що має складовими основні закони фундаментальних природничих дисциплін, які описують загальну світобудову, розгортається за універсальним алгоритмом всезагальних законів природи на основі принципів моделювання УНКС та проявлені в

основних трьох станах життя, відтак – функціональних станах систем життя (минулому стані, теперішньому та майбутньому) та формують **єдину природопричинність** буття, яка розкривається через світоглядні поняття. В оберненому порядку формується процесуальна модель УНКС, відповідно якої відбувається формування УНКС людини та її наукового світогляду. Так природничо-філософські концепції складають основу системного формування змісту освіти та соціотехнологічної діяльності людини (рис.1).

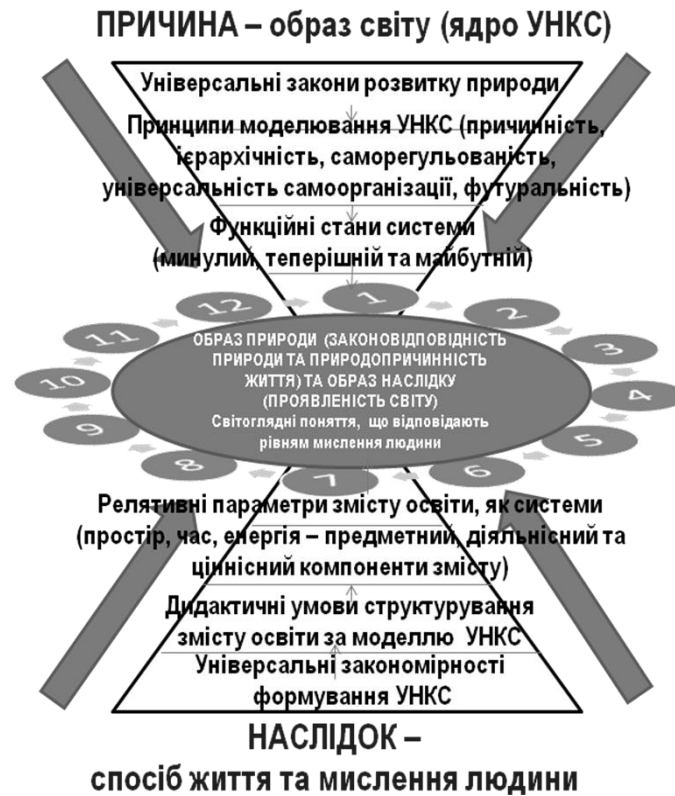

Рис.1. Причинно-наслідкові зв'язки в моделі формування УНКС.

Природопричинність задає параметри **наслідковості** (образ наслідку – проявленості світу) процесів та явищ через три релятивні параметри (простір, час, енергія), за якими відбувається розвиток будь-якої системи природи, а відтак - й освітньої системи (освітній простір та зміст; процесуальна частина змісту освіти, що реалізується в певному циклі за певний час; та енергія, як отриманий досвід людини в процесі навчання). На основі універсальних закономірностей формування УНКС, які корелюють з відповідними **дидактичними принципами та напрямками виховання**, а також **дидактичних умов** моделювання змісту освіти за УНКС формується синтетична базова складова світоглядних понять, що відбивають рівень та масштабність мислення людини, складаючи його багато вимірність з одного боку, та формує концентрацію на конкретному явищі або процесі. Під універсальними закономірностями формування УНКС на прикладі змісту природничих наук будемо розуміти об'єктивні тенденції формування змісту освіти, що відображаються в універсальному алгоритмі всезагальних законів природи.

Сформулюємо **загальні універсальні закономірності**, які пропонуємо в обґрунтуванні конструювання змісту освіти відповідно запропонованої моделі УНКС:

- **Доцільність** (зміст освіти повинен бути спрямованим на здійснення мети педагогічної системи – формування культурно-продуктивної особистості, яка володіє причинно-системним світоглядом). Система має своє призначення, яке зумовлене більшою системою.

- **Системність та інтеграція** (зміст освіти має бути екологічним, базуватися на цінності світової культури й універсальні закони розвитку та взаємодії; зміст повинен орієнтувати на побудову внутрішньої системи цінностей, на поєднання й співпрацю зі світом; має включати в себе міжпредметні зв'язки, що сприятиме формуванню системної, цілісної картини світу, розумінню

місця й ролі людини в ньому як його невід'ємної частини). Система включена в ієрархію більших систем та прагне до узгодження цінностей між особистістю та суспільством.

- *Розвиток* (зміст повинен враховувати сучасні наукові досягнення, спиратися на універсальні закони розвитку, мотивувати на неперервність росту людини протягом всього життя). Система знаходиться у постійному русі, зміні та розвитку.

- *Єдність* (зміст повинен передбачати єдність теорії та практики, навчання та праці, що сприяє як інтелектуальному, так і духовно-моральному розвитку; формування людини-громадянина, інтегрованого у суспільство й націленого на його розвиток, вдосконалення). Система цілісна та взаємозв'язана з усіма елементами більшої системи.

- *Багатоманіття* (зміст повинен сприяти різносторонній професійній орієнтації тих, хто навчається, сприятиме формуванню унікальності та неповторності кожного майбутнього фахівця).

- *Взаємозв'язаність* (зміст освіти повинен передбачати розвиток емоційно-чуттєвої й мотиваційної сфери, викликати емоційний резонанс). Система являє собою сукупність багаторівневих зв'язків, що відбуваються відносно одночасно.

- *Універсальність системоутворення* (зміст освіти повинен відповідати віковим можливостям тих, хто навчається, бути природовідповідним й здоров'яутворюючим). Система формується взаємодією та розвивається за універсальними законами.

Загальноприродничий компонент забезпечує формування в студентів природничих спеціальностей основи цілісного уявлення про природу і місце людини в ній. Біологічний компонент забезпечує засвоєння учнями знань про закономірності функціонування живих систем, їх розвиток і взаємодію, взаємозв'язок із неживою природою, оволодіння основними методами пізнання живої природи, розуміння біологічної картини світу, цінності таких категорій, як знання, життя, природа, здоров'я, формування свідомого ставлення до екологічних проблем, усвідомлення біосферної етики, застосування знань з природознавства у повсякденному житті та майбутній професійній діяльності, оцінювання їх ролі для суспільного розвитку, перспектив розвитку біології як науки та її значення у забезпеченні існування біосфери.

Матеріали та методи. Нами була запропонована модель формування УНКС, експертиза основних положень якої проводилась в грудні 2016 року на кафедрі загальної біології, кафедрі екології та охорони природи та кафедрі хімії Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, в квітні-травні 2017 року на кафедрі загальної біології та методики навчання природничих дисциплін Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. В 2018-19н.р. нами був сформований та апробований експериментальний курс для студентів магістратури педагогічних закладів вищої освіти (ЗВО) «Універсальна наукова картина світу: методологія природознавства». Незалежно один від одного експерти визначали «вагомість» кожного положення за 10-бальною шкалою, визначаючи рівень відповідності його висунутим вимогам.

Спеціалістам повідомлялася мета експерименту, правила його проведення, кожен отримував від автора інформацію про основні положення УНКС, принципи побудови запропонованої моделі. Заповнені анкети вивчалися та аналізувалися. Відповіді оцінювалися якісно та кількісно, опрацьовувалися методами математичної статистики, розглядаючи показники кореляції виставлених оцінок до відповідних вимог щодо «вагомості» положень [6].

На експертизу подавалися такі положення УНКС (у відповідності з методологічною віссю провідних ідей УНКС у змісті освіти), що лежать в основі формування світоглядної цілісності знань студентів педагогічних ЗВО:

1. **Єдність Всесвіту** обумовлює цілісність природи в трьох параметрах: просторовому (матеріальному), часовому, енергетичному. Цілеорієнтованість (телеологічність) наукової картини світу є основою для цілепокладання в обґрунтуванні спрямування розвитку життя та еволюції форм його.

2. **Природа, як система**, в основі своїй має ієрархію рівнів організації матерії в їх системній супорядності та різнорівневого узгодження відповідно функційним характеристикам кожної з підсистем. Кожний наступний рівень інтегрує в собі всі попередні рівні організації, що проявлене в універсальному алгоритмі всезагальних законів природи (полярності, наступності, причинності, циклічності, альтернативності, ієрархічності, цілеорієнтованості).

3. **Узгоджений взаємообумовлений розвиток та вдосконалення систем життя**, передбачає альтернативність вибору системою шляхів розвитку. Самоорганізація систем життя

обумовлює їх ступінь свободи у виборі на основі загальних (емерджентних) властивостей надсистеми, що зумовлюють нову якість її.

4. **Динаміка форм руху матерії** забезпечується циклічністю процесів та неперервним їх ритмом. Флуктуації в системі призводять до виходу системи життя на новий якісний рівень розвитку.

5. **Стійкість та адаптація природних систем** зумовлена універсальним характером адаптогенеза в певних умовах середовища існування життя.

6. **Нескінченність процесів та їх результативність** обумовлюється причинно-наслідковими зв'язками в природних системах, що породжує резонансні явища між різними формами життя та рівні фізичних, хімічних та біологічних взаємодій.

7. **Різноманітність форм життя та види їх взаємодій** існують в суцільній цілісності світу та залежать від рівня організації матерії, на якому розглядається взаємозв'язок різних форм матерії.

8. **Самопідтримання** (саморегуляція) системою своєї життєдіяльності обумовлюється її дуальністю, що закладає її гомеостаз.

Результати та їх обговорення. Незалежно один від одного експерти визначали ранги поданих на експертизу положень за кожним критерієм: можливість розкриття основних положень УНКС на основі існуючого змісту освіти педагогічних ЗВО; значимість для здійснення міждисциплінарної інтеграції наук; можливість розкриття системності побудови світу; дидактична відповідність принципам; ступінь зв'язку із практичними сферами життя людини.

Таким чином, кожен із запропонованих інтегральних показників «дидактичної якості», дозволив здійснити об'єктивну оцінку винесених на експертизу положень УНКС. Кожна з вимог дидактичної якості оцінювалась на 7-ми рівнях системоутворення запропонованої моделі за 10-бальною шкалою у відповідності до кожного з положень.

Можливості розкриття основних положень УНКС на основі існуючого змісту освіти вказують на високий аксіологічний потенціал та високий показник загальнотеоретичного тлумачення основних понять та процесів.

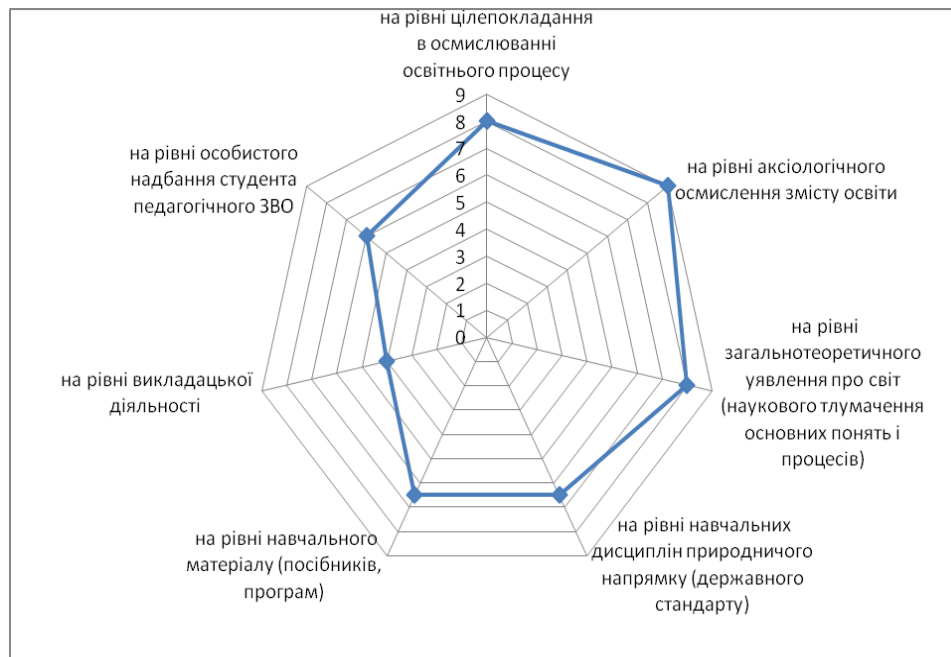

Рис. 2. Результати експертного оцінювання положень УНКС за критерієм можливості розкриття основних положень УНКС на основі існуючого змісту освіти педагогічних ЗВО.

Невисокі показники в оцінці експертів на рівні викладацької діяльності свідчить про нагальну необхідність підготовки викладацького складу до рівня синтетичного мислення в міждисциплінарній сфері природознавства (рис2).

Рис. 3. Результати експертного оцінювання положень УНКС за критерієм значимості для здійснення міждисциплінарної інтеграції наук.

Значимість для здійснення міждисциплінарної інтеграції наук потенціал запропонованої моделі формування УНКС високо оцінюється на рівні системного розкриття світоглядних понять, а також уявлень, фактів та спостережень природи (рис.3).

Рис. 4. Результати експертного оцінювання положень УНКС за критерієм можливості розкриття системності побудови світу (у відповідності до провідних ідей природничої освіти).

У відповідності до провідних ідей природничої освіти [9] оцінка експертів вказала на високе положення пропонованої моделі щодо розкриття матеріальної цілісності та єдності природи, природи, як системи (рис.4). Нижчі показники щодо інших критеріальних означень свідчить про те, що необхідним є методична та дидактична розробка необхідних супровідних матеріалів до пропонованих експериментальних підходів для впровадження їх в освітній процес.

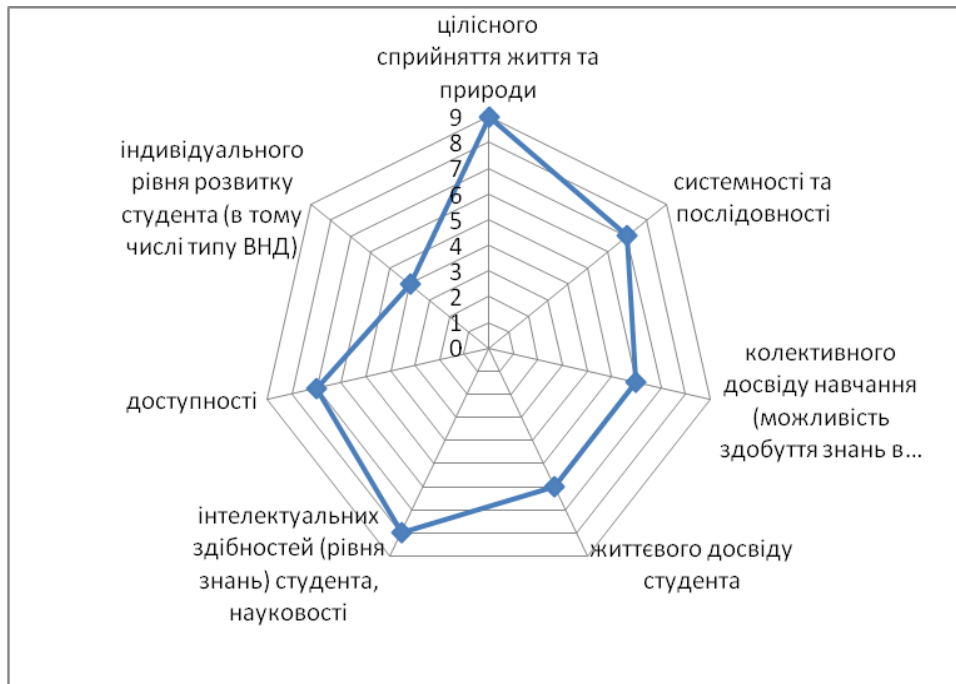

Рис. 5. Результати експертного оцінювання положень УНКС за критерієм дидактичної відповідності принципам.

Дидактична відповідність принципам в першу чергу визначає високий показник щодо розкриття цілісного сприйняття життя та природи (рис.5). Потужний потенціал вбачається також в розвитку інтелектуальних (ментальних) здібностях студента.

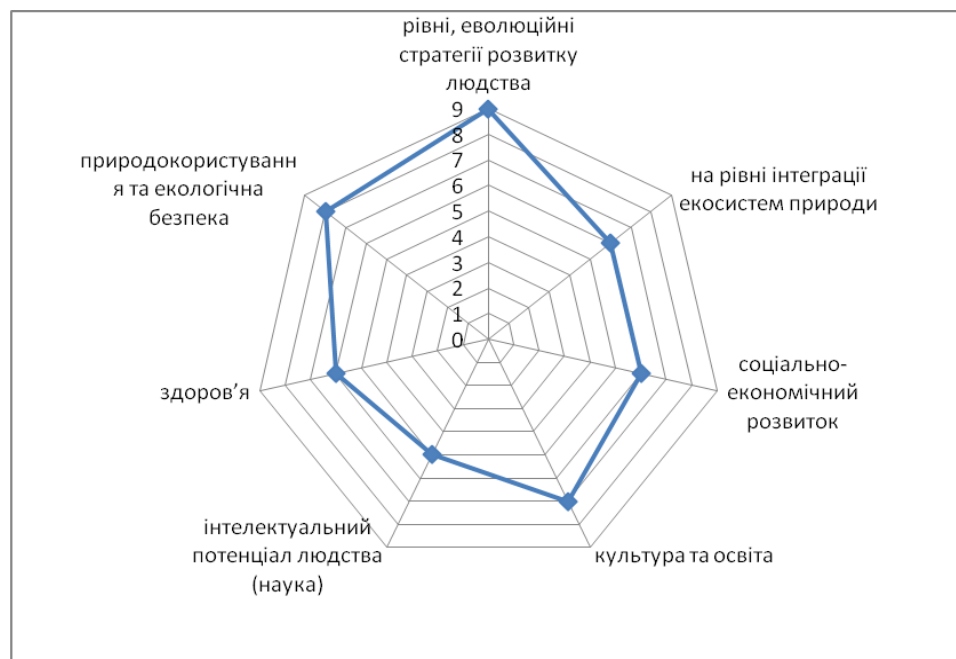

Рис. 6. Результати експертного оцінювання положень УНКС за критерієм зв'язку із практичними сферами життя людини.

Також експертне оцінювання виявило значний потенціал запропонованого підходу в практичних сферах життя за показниками еволюційної стратегії людства, природокористування, культури та освіти (рис.6).

Завданням наступного етапу експериментального дослідження стало виявлення ступеня формування світоглядних понять, що лежать в основі наукових ідей УНКС, що мали відобразитися в змісті експериментальних курсів.

Для участі в експерименті було обрано 31 студент магістратури безпосередньо в групі з експериментального курсу «Універсальна наукова картина світу: методологія природознавства» в двох потоках (березень-квітень 2018р., вересень-грудень 2019р.). Ми визначили достатню кількість учасників експерименту, керуючись поняттям «малої вибірки», яку можна використати в дидактичному експерименті. За вимогами «малої вибірки» для порівняння результатів достатньо мати в експериментальній групі 24 реципієнти, оскільки відповідно до твердження математичної статистики, дані, що зіставляються після цього числа, починають повторюватися. Отже, в аналізі результатів ми доходимо висновків, справедливих для всієї практики в цілому. Контрольні групи вважаємо недоцільними, оскільки в них не відбувалося б цілестрамованого розкриття основних положень УНКС за пропонованою моделлю, і наслідки роботи були б вищими в порівнянні з експериментальною.

Формувальному експерименту передував підготовчий етап. Його мета полягала в розробці навчальної програми та робочої програми з експериментального курсу, допоміжних дидактичних матеріалів для студентів магістратури (презентаційні матеріали, відео супровід, додаткові текстові матеріали, електронні та друковані шаблони для заповнення під час вправ на опанування практикою моделювання), який би сприяв розкриттю суті виділених методологічних основ УНКС та основних її положень. Для цієї мети були проведені ряд локальних експериментів (окремі концептуальні теми, що складають основу пропонованої моделі УНКС та практико орієнтовані теми з моделювання), щодо втілення основних ідей запропонованої моделі формування УНКС в змісті навчальних дисциплін «Методика навчання біології», «Методика навчання біології у старшій школі», «Сучасні педагогічні технології на уроках біології», «Новітні технології екологічного виховання учнів» для студентів бакалаврів; «Методика навчання біології у вищій школі», «Соціоекологія» для студентів магістратури різних років навчання (2017-2018н.р., 2018-2019н.р., 2019-2020н.р.). Всього до локальних експериментів було задіяно 53 студента експериментальних груп та 49 студентів контрольних груп. Були також розроблені та апробовані практикоорієнтовані тренінги щодо опанування студентами моделей формування УНКС та практики моделювання – «Освітні системи. Теорія та практика їх моделювання», «Універсалії світобудови».

У результаті локальних експериментів підготовчого етапу та експериментального дослідження, мета якого полягала у виявленні рівня доступності означених теоретичних положень УНКС майбутнім вчителям природничих наук, виявилось, що відібрана інформація, на основі якої розкривались основні положення УНКС в основному доступна для студентів III-V (VI) курсів, вони швидко набувають навички моделювання за пропонованим причинно-системним підходом. Проте, спостерігались деякі труднощі у сприйнятті понять світоглядного рівня, які ілюструють системність побудови наукової картини світу взагалом, певні питання широкого узагальнення понять, законів, принципів окремих дисциплін в єдиному міждисциплінарному синтезі. Була виявлена потреба у додаткових знаннях суміжних природничих дисциплін. Саме тому до експериментальної групи лабораторного експерименту ми запросили студентів магістратури, які навчаються за різним природничим спрямуванням, що дало можливість продуктивного «перехресного» обговорення поставлених практичних завдань, вправ, та створення творчої атмосфери пошуку та взаємонавчання. Практика застосування універсального алгоритму всезагальних законів природи, які узагальнюють всі відомі в сучасній науці підходи та напрямки дослідницького пошуку, вимагала ретельно підібраних практичних вправ щодо застосування запропонованого алгоритму на конкретних прикладах явищ чи процесів природи. Цьому сприяла підібрана методика розгляду світоглядних понять за їх схожістю та відмінністю, що стало також в основу діагностування й рівня теоретичного мислення студентів. В ряді локальних експериментів ми мали як контрольні, так і експериментальні групи, тому могли порівнювати динаміку зміни рівня теоретичного мислення студентів, що відбивала оперування поняттями світоглядного рівня в якісному та кількісному вимірі. Результати дали можливість скоректувати набори понять, що подавалися для порівняння під час лабораторного експерименту.

Висновки. Природничо-наукове мислення майбутнього вчителя відповідає синтетичному мисленню, відрізняється багатоваріантністю та системністю. Процес виховання в освітньому процесі виступає своєрідним динамічним «фільтром» ставлення до набутих знань, який визначає вмотивовану потребу в навчанні та його світоглядний результат. Виділені

універсальні закономірності формування УНКС, що корелюють з основними дидактичними принципами та напрямками виховання, а також дидактичними умовами моделювання змісту освіти за УНКС. Представлений універсально-діалектичний алгоритм розвитку світоглядних понять відповідає універсальному алгоритму всезагальних законів природи. Ієрархічний взаємозв'язок у моделі формування УНКС розглядається через різні рівні світоглядного світосприйняття в різнорівневому причинно-наслідковому зв'язку, враховуються п'ять рівнів змісту освіти та пропонуються два синтетичних рівня відповідно причинно-системного підходу – рівень аксіологічного осмислення концепцій змісту освіти та рівень телеологічного осмислення спрямованості освіти. Світоглядні поняття, визначені в процесі аналізу змісту сучасних програм шкільної біологічної освіти, зокрема експериментальних інтегрованих курсів «Природничі науки» та сучасних підручників для студентів ВЗО, що освітлюють сучасні концепції природознавства, дозволили виділити єдину методологічну вісь, яка підтримує провідні ідеї сучасної природничо-наукової картини світу.

REFERENCES

1. Bordonskaja L.A., Serebrjakova S.E., Starostina S.E. (2010). *Koncepcii sovremennogo estestvoznaniya v voprosah i otvetah: uchebnoe posobie* [Concepts of modern natural science in questions and answers: a manual]. Chita Zabajkal. gos. gum.-ped. un-t Publ.
2. Dyshlevij P.I., Jacenko L.V. (1984). *Chto takoe obshhaja kartina mira* [What is a general worldview]. M.: Znanie.
3. Il'chenko V.R. (1993). *Formirovanie estestvennonauchnogo miroponimaniya shkol'nikov* [Developing schoolchildren's natural-scientific world outlook]. Moscow, Prosveshhenie Publ.
4. Kolesnik M.O., Poljakov V.A. (2019), «Modeljvannja naukoivoi kartini svitu na osnovi universal'nogo algoritmu vsezagal'nih zakoniv prirodi» [Modeling a Scientific Worldview on the Premises of Universal Laws of nature]. *Vseukraïns'kij naukoivo-praktichnij zhurnal «Direktor shkoli, liceju, gimnazii» - Special'nij tematičnij vipusk «Vishha osvita Ukraïni u konteksti integracii do evropejs'kogo osvitynogo prostoru»*. №4. Vol. III (85). Kyiv, Gnozis. 405-422.
5. Leont'ev A.N. (1979). *Psihologija obraza* [Psychology of the image]. Vestn.MGU. Ser.14. Psihologija,. №2. 3-13.
6. Pidlasij I.P. (1998). *Diagnostika ta ekspertiza pedagogichnih proektiv* [Diagnostics and expertise of pedagogical projects]. Kyiv, Ukraïna.
7. Romanov Ju.I. (2014). *Sovremennaja nauchnaja kartina mira: uchebnik dlja studentov* [Modern scientific worldview: a textbook for students]. Gatchina : Izd-vo GIJeFPT Publ..
8. Rybalov L.B., Sadohin A.P. (2010). *Koncepcii sovremennogo estestvoznaniya: uchebnoe posobie dlja studentov vysshih uchebnyh zavedenij, obuchajushhij po social'no-gumanitarnym special'nostjam* [Concepts of modern natural science: a textbook for students majoring in social sciences and humanities]. Moscow, JuNITI-DANA Publ.
9. Stepanyuk A., Grubinko V., Kolesny`k M. (2019), «Innovacijni pidhody` do formuvannya zmistu pry`rodny`choyi osvity` shkolyariv» [Innovative approaches towards modeling the content of schoolchildren's natural education]. *Osvita XXI stolittya: teoriya, prakty`ka, perspekty`vy`, materialy` Pershoji mizhnarodnoyi naukoivo-prakty`chnoyi Internet-konferenciyi* [Education 21 AD: theory, practice and perspectives]. Kyiv [in Ukrainian].

SOCIOLOGY

МІСТО ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ СОЦІОЛОГІЇ ТА УРБАНІСТИКИ**Міхно Надія Костянтинівна**

канд. соціол. наук, доцент кафедри соціології

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Україна, м. Дніпро

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8120-7182>DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7060**ARTICLE INFO****Received** 23 March 2020**Accepted** 05 May 2020**Published** 31 May 2020**KEYWORDS**the city, urban space,
urban studies, urban sociology,
the discourse of the city,
text of the city.**ABSTRACT**

The main attention in this article is focused on outlining the dominant vectors of modern research on urban issues in sociological and urban discourses. Attention is paid to the peculiarities of the structuralist and constructivist directions of the analysis of the city. The urgency of applying the approach to the study of the textuality of urban space is emphasized. Some aspects of cultural-anthropological and network approaches to the study of the city are considered. The characteristic directions of researches of urban space within the limits of modern Ukrainian sociology and specifics of modern urban researches are outlined.

Citation: Mikhno N. K. (2020) The City as an Object of Research in Modern Scientific Discourse of Sociology and Urban Studies. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7060

Copyright: © 2020 Mikhno N. K. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Місто як об'єкт наукових досліджень потрапляє у фокус уваги ряду наукових напрямів. В соціологічному та урбаністичному дискурсі присутній широкий спектр робіт міської проблематики. В теоретико-методологічному плані на особливу увагу, як приклад, заслуговують структуралістський та конструктивістський напрями. Так структуралістський аналіз міського життя має два різновиди: структурний функціоналізм і семантичний структуралізм. У першому варіанті місто виглядає як функціонально структурований простір – система зон життєдіяльності. У семіотичному структуралізмі місто виглядає як семіотична система – текст. Зображення містить два плани значень: культурно ратифіковані, загальнозначущі, виражені культурними кодами і значущі тільки для того, хто розглядає зображення. Зміст образу, таким чином, залежить від того, на що дивляться, хто дивиться і в якій ситуації це відбувається. Важливим фактором сприйняття середовища також є різні практики поведінки в міському середовищі – як раціонально-прагматичного, так і непрагматичного характеру: дозвілевого, ігрового, перформативного (фестивалі, свята, протести та ін.), у ході яких відбувається інтерпретація: наділення значенням і сенсом фрагментів міського середовища. Мінливість і багатошаровість образу свідчать про те, що образ, особливо міста, це не поодинокий перцептивний акт, а когнітивна конструкція, яка відображає різні типи досвіду. У конструктивістській парадигмі у фокус уваги потрапляє роль соціокультурного фону як смислоутворюючого контексту. У цьому плані можна говорити про

такі моделі міста, як ціннісно-раціональний проект, міфологічний конструкт, ідеологічний проект, віртуальний проект, дизайн-проект іміджу міста. У феноменологічному горизонті артикулюється особлива процедура конструювання реальності – освоєння життєвого середовища. Сприйняття міського середовища являє собою не тільки когнітивне, а й інтенціональне відношення – процес конструювання реальності за допомогою додавання значущості її окремих фрагментах на деякому смислового полі [1, с. 63-64].

Результати дослідження. Міське середовище для сприйняття суб'єкта існує не само по собі, а носить реляційний характер: усі предмети середовища існують як елементи подій, які є значущими для суб'єкта сприйняття. Предмети міського середовища існують як елементи життєвого світу містян: вони свідчать, нагадують, вказують на те, що було, є або буде (має бути). Оскільки події як значуща система дій існують у смислового контексті, то при його втраті окремі фрагменти міського середовища втрачають свою виразність або навіть зникають для сприйняття. У цій парадигмі акцентується увага на активності як образу, так і суб'єкта сприйняття. Тут ми б виділили три найбільш обговорювані теми: ландшафт влади, соціальна пам'ять і соціальні проблеми, які у подальшому отримують більш детальну увагу. Тема взаємовпливу політики, економіки та міського ландшафту виникла в рамках неомарксистської соціології міста у роботах А. Лефевра [2], Д. Харвей.

За умови застосування підходу до розуміння міста як тексту варто враховувати, що даний модус представлений у двох формах. По-перше, історично формується інтегральний образ міста, виражений його культурно-історичними особливостями. Цей образ, слідом за А. Лефевром, можна назвати «іконічним», при цьому «важливо підкреслити, що поняття «іконічного» образу слід розглядати широко. «Іконою» може стати не тільки об'єкт, але і подія, і самі абстрактні поняття, з якими асоціюються ці об'єкти». Прикладом іконічного образу міста є його офіційні зображення. По-друге, місто як текст існує у вигляді безлічі соціально-семантичних ситуацій – варіантів інтерпретації суб'єктами сприйняття міського середовища в цілому та її окремих фрагментів – тексти міських спільнот, що виникають у процесі повсякденних практик проживання і переживання міського середовища. Відповідно, А. Лефевр висунув тезу, що простір виробляється, а не просто є як певна об'єктивна даність. Це відбувається в ході того, що він називав соціальним виробництвом міського простору, безперервним і суперечливим процесом, пронизаним політикою та ідеологією, творенням і руйнуванням і непередбачуваним взаємодією простору, знання і влади [3].

В свою чергу, функціональна організація міської повсякденності піддається критиці Ф. Броделем, А. Лефевром, М. де Серто, П. Акройдом та ін. У функціоналістському ключі простір міста розглядається в концепціях нового урбанізму. Практики створення міських креативних зон і побудови креативності в організації також пов'язані з функціоналізацією соціальних та економічних відносин. Відсутність одного чіткого центру, розосередження виробничих, торгових та рекреативних зон у різних районах міста (і одночасно їх консолідація в межах торговельних центрів), значущість швидкого переміщення з однієї частини міста в іншу, підвищення ролі технічних комунікацій, різні «симбіози» людини і неорганічних форм (наприклад, людина і офіс, людина і транспорт, людина і гаджети) — все це характеризує простір і виникаюча в ньому міське середовище – як посттрадиційне та постіндустріальне [1, с. 67].

Поряд з цим виразно простежується культурно-антропологічний підхід до міста як складного феномена з розгалуженими мережевими зв'язками та маятниковим рухом між різними полюсами. Так, З. Бауман [4] у статті з промовистою назвою «Місто страхів, місто надій» вбачає у стрімких змінах міського середовища своєрідну «перманентну революцію», що радикально змінює демографічну ситуацію, економічні й соціальні умови життя населення. На його думку, глобалізаційні процеси спричинили різке загострення між двома новоутвореними соціальними групами, межа між якими визначається вже не стільки протистоянням по лінії «багатство — бідність», скільки ступенем інтегрованості у глобальний контекст. Цим зумовлений своєрідний парадокс: владні відносини відбуваються у глобалізованому «просторі потоків», а інтереси людей дедалі більше концентруються у локальному «просторі місць».

Поряд з представленими вище концепціями досить вагоме місце в межах постмодерністської методологічної традиції займає мережевий підхід. Згідно з ідеями провідних теоретиків в області мережевого аналізу М. Кастельса, Р. Емерсона, Р. Коллінза,

Б. Уелмана, концептуальна ємність мережевої теорії припускає констатацію таких положень (відповідно до теорії М. Кастельса).

Цікаві варіації на тему потенційної еволюції міст виникли в урбаністиці у 50–60-х рр. ХХ ст. Саме тоді з'явився новий вид концепцій урбаністичного типу, які базуються на використанні просторових будівельних конструкцій. Серед концепцій цього періоду можна назвати «місто–структуру» І. Фрідмана, «просторове місто» групи японських метаболістів (Кензо Танге та ін.), «кібернетичне місто» Н. Шеффера, «біотехнічне місто» П. Солери, «місто–хмарочос» на 1,6 млн. жителів Ф. Райта, «тотальне місто» Ж. Бернара та ін. У даному випадку розроблялися такі ідеї, як місто, «підвішене» над землею на просторових конструкціях, «місто–міст» над річкою, затокою, океаном. Зображувалися міста із штучним мікрокліматом, що імітує природні умови, або, в іншому випадку, місто, виконане у вигляді однієї вежі, заввишки в декілька кілометрів. Інший приклад подібних концепцій – місто–лабіринт, усі будівлі якого зрослися поверхами, переходами транспортними магістралями. Саме в 50–60-х рр. в розвитку урбаністичних концепцій була досягнута деяка межа, коли більшість з них вже були швидше техноутопіями, а ніж практичною концепцією. У даному вигляді вони були вже мало придатні для реалізації на тому технічному рівні, який був досягнутий на той час. Наприкінці 60-х рр. спостерігається різкий спад творчих пошуків в цій області, що говорить про те, що основні шляхи урбанізації були вже визначені і пошуки в цьому напрямі вичерпали себе. Надалі загалом можна виділити три ключові підходи представляють окремий інтерес у контексті вивчення міста: «реляційний реалізм», «мобільний урбанізм», «теорію урбаністичних асамбляжів» [1, с. 70].

Провідні теоретики урбаністичних досліджень, зокрема Л. Мамфорд [5], розвиваючи думку про призначення міста, його головною функцією вважають трансляцію культурної спадщини людської цивілізації. Поряд із загальноприйнятими функціями міст вчений пропонує визначати важливіші, історично визначені й перевірені часом. У переліку специфічних функцій міста Л. Мамфорд визначає функцію притягування (місто збирає, притягує як магніт соціальних акторів і слугує полем для їхньої діяльності, максимально стимулюючи їх взаємодію); драматичного діалогу (місто розвивається через діалог, що підсумовує повноту життєвого досвіду); перемішування (різних культур, традицій, людей з різними заняттями, що створює ефект розширення можливостей людини), а також функцію матеріалізації та етеріалізації.

Визнаним авторитетом в галузі дослідження глобальних міст є професор Чиказького університету С. Сассен. Дослідниця висвітлює економічний, політичний, соціальний і культурний аспекти формування глобальної спільноти в містах. На основі її досліджень можна спробувати визначити тенденції розвитку як самих міст, так і глобальної системи в цілому. Окремо відзначимо, що П. Тейлор [6] зробив вагомий внесок у міські дослідження, піднявши проблему, яку він сам називає «очевидним кризою» досліджень світових міст. Він заснував впливовий і відкритий для зовнішніх фахівців дослідний центр в університеті Лафборо, покликаний вивчати зв'язки між численними містами світу, причому переважно – хоча і не виключно – за допомогою аналізу діяльності офісів найбільших компаній, що надають бізнес–послуги.

Також евристично цікаві ідеї, з нашої точки зору, пропонує Й. Терборн [7]. Зокрема І. Вершиніна, детально вивчаючи роботи даного вченого, підкреслює, що він розглядає міста як символічні форми, які беруть участь у формуванні ідентичності. Тим самим соціолог продовжує розвивати ідеї Л. Мамфорда, для якого міста є головними зосередженнями влади і культури, однією з функцій яких є здійснення символічної комунікації. Однак Й. Терборн критикує не тільки Л. Мамфорда, але також теорії світових і глобальних міст Дж. Фрідмана, П. Тейлора і С. Сассен, звинувачуючи останніх у тому, що вони приділяють надмірну увагу економічним процесам і розглядають міста – економічні центри у міжнародних мережах. Шведський соціолог заявляє про парадигмальну кризу економічного підходу до даної теми. Й. Терборн пропонує зовсім інший підхід до вивчення міст – у нього відбувається зміщення акцентів з економічних аспектів на політичні.

Відомий американський архітектор і урбаніст К. Лінч [8], починаючи з 60-х рр. минулого століття, здійснив серію досліджень, що мали на меті з'ясувати особливості сприйняття різними людьми одного й того самого міста – Бостона, Лос-Анджелеса, Нью-Джерсі. Він переконливо довів, що образ міста – категорія суб'єктивна, яка залежить від віку людини, її освіти, соціального статусу. Реальні деталі міського ландшафту слугують лише фоном, на якому кожен індивід вибудовує у своїй уяві картину міста.

Здійснений нами аналіз зафіксував ще широкий ряд цікавих та інформативних робіт з вивчення міст сучасними урбаністами. Більшість з них не є авторством суто академічних дослідників соціологічного профілю, але вони представляють та відображають саме міждисциплінарність та багатоплановість як одні з головних характеристик вивчення сучасних міст. Зокрема, ми пропонуємо звернути увагу на таких відомих авторів як Р. Флоріда, Й. Гела, Ч. Лендрі, С. Маккуайра, К. Стіл, П. Нокса та інших [1, с. 77–78].

Окремим прикладом послідовних досліджень у галузі міської проблематики є російський науковий дискурс щодо міста. Необхідно підкреслити, що за минулі десятиліття сформувалася російська школа урбаністики та групи дослідників, працюючих у межах соціології міста: В. Вахштайн, В. Глазичев, О. Трубіна, О. Запорожец, Н. Самутіна, Г. Ревзін, Д. Візгалов, О. Паченков, Г. Осадча, В. Ільїн, Я. Рощина та інші. Особливістю даної школи є те, що в своїх роботах російські вчені спираються як на дослідження зарубіжних урбаністів, так і на радянську традицію вивчення міста.

Важливим питанням також виявляється досвід вітчизняних українських вчених на шляху концептуалізації понять «місто», «простір», «урбанізм» та вивчення окремих векторів міської проблематики. Говорячи конкретно про вітчизняний досвід, зазначимо, що у галузі соціології міста працює низка відомих українських вчених, зокрема, йдеться про О. Макеєва, С. Матяш, І. Прибиткову, В. Белоусова, О. Міхеєву, О. Мусієздова, А. Петренко-Лисак, В. Середу, Ю. Сороку, Л. Малес, Д. Судіна, А. Демичеву та ряд інших. Останнім часом в Україні з'явилася низка наукових публікацій, у яких місто розглядається крізь призму соціокультурного підходу і які певною мірою врівноважують дослідження переважно демографічного та економіко-географічного спрямування. Колективна праця «Соціологія міста» створена дослідниками міста, які представляють донецьку, київську, львівську та харківську соціологічні школи, що наочно демонструє специфіку та розмаїття українських міст. Серед авторів Л. Малес, В. Середя, М. Соболевська, О. Міхеєва, Я. Пасько, А. Стрельнікова, І. Костенок, Ю. Сорока [1, с. 80–81].

Висновки. Простежується розвиток культурно-антропологічного підходу до міста, застосування акторно-мережевого підходу до дослідження міст, актуалізація вивчення глобалізаційних впливів на розвиток сучасних міст. У другій половині ХХ століття отримують інтенсивний розвиток міждисциплінарні дослідження міської проблематики – фокус уваги до дослідження міських просторів звертають і соціологи, і культурологи, і антропологи, і урбаністи та ін. Предметна сфера досліджень звертається до простору повсякденності міста. Підвищений інтерес до категорії «місто» фіксується в європейській, американській, російській, українській наукових думках. Науковий дискурс української соціології в напрямку вивчення міста активно залучає методологічні основи соціокультурного аналізу, феноменологічної парадигми, соціального конструктивізму. Цілком логічно, що інтерес до міської проблематики в Україні виходить за межі наукових викладок університетської, академічної спільноти. Місто стає об'єктом уваги дослідницьких установ та фондів, журналістських розвідок, урбаністичних та архітектурних центрів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міхно Н. Місто як культурний текст: особливості семантики та синтагматики міського простору: монографія. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+». 2020. 423 с.
2. Лефевр А. Производство пространства. М.: Изд-во «Strelka Press», 2015. 432 с.
3. Лефевр А. Социальное пространство. *Неприкосновенный запас*. №2(70), 2010. URL: <http://magazines.russ.ru/nz/2010/2/le1-pr.html>
4. Бауман З. Город страхов, город надежд. Логос. 2008. №3. С. 24 – 53.
5. Mumford L. The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects, New York, 1961.
6. Taylor P.J. Problematizing City/State Relations: Towards a Geohistorical Understanding of Contemporary Globalization. *Transactions of the Institute of British Geographers*. 2007. 32 (2). Pp. 133–150.
7. Терборн Й. Как понять города: современный кризис и идея городов без государства. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2013. № 1.
8. Линч К. Образ города. М.: Стройиздат, 1982. 328 с.

МОДЕЛЮВАННЯ МЕРЕЖІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЕРВІСІВ ТА ПОСЛУГ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н. А. Плотнік,

здобувач кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування

Харківський регіональний інститут Національної Академії державного управління при Президентові України, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2268-6926>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7061

ARTICLE INFO

Received 27 March 2020

Accepted 12 May 2020

Published 31 May 2020

KEYWORDS

public services, service activity of public authorities, unified database of cultural institutions.

ABSTRACT

In the article the author considers the peculiarities of modeling the basic network of cultural institutions of local level in Kharkiv region, the use of scientific methods and approaches during modeling, identifies problems in ensuring the provision of quality cultural services by cultural institutions and services to local communities.

Citation: Plotnik N. A. (2020) Simulation of Public and Culture Services Provision Network in Kharkiv Region. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7061

Copyright: © 2020 Plotnik N. A. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Виклад основного матеріалу Реформа децентралізації влади в Україні вважається однією з найуспішніших реформ. Перерозподіл владних повноважень сприяє формуванню нової системи відносин між різними гілками влади, налагодженню нових зв'язків між регіонами та згуртованості людей у територіальних громадах навколо долучення до процесів державотворення, економічного розвитку територій та якісного надання послуг населенню. Аналіз проведення першого етапу реформи показав, що нові громади, маючи традиційні економіко-географічні чинники (природні, енергетичні, культурні, туристичні, людські ресурси), разом із новими повноваженнями отримують і нові можливості для забезпечення достойного рівня життя мешканців громади, а також позитивні зрушення у формуванні локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад.

Однак, слід зазначити, що поряд із позитивними зрушеннями проведення реформи децентралізації мають місце й деякі проблемні питання, пов'язані із інституційною недостатністю та відсутністю в органах місцевого самоврядування необхідного кадрового забезпечення. Вочевидь, що ці фактори є джерелом ризиків у питанні посилення спроможності громади з надання якісних публічних сервісів та послуг населенню.

Публічні послуги – блага, які не мають уречевленої форми, що надаються фізичними і юридичними особами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями будь-яких форм власності, у вигляді цілеспрямованих корисних дій чи обслуговування. Залежно від суб'єкта, що надає публічні

послуги, розрізняють державні, муніципальні та громадські послуги. Важливою складовою як державних, так і муніципальних послуг є адміністративні послуги [1, 148].

Сервісна діяльність органів публічної влади – функція публічного врядування, сутність якої полягає в наданні управлінських послуг фізичним та юридичним особам, які є їх одержувачами – клієнтами (споживачами), а публічні службовці – надавачами (виконавцями), що реалізують ці послуги від імені держави [1, 160].

В умовах зміни курсу державної політики на сервісно-орієнтовану, коли змінюються курс дій органів влади та «сукупність засобів (механізмів, інструментів, важелів, способів)» [1, 161], зважаючи на досвід проведення секторальної децентралізації у сфері освіти, соціального захисту населення, охорони здоров'я, енергетиці тощо, важливим питанням для культурної децентралізації є побудова ефективної інституційної системи з надання якісних публічних сервісів і послуг населенню.

Авторкою статті разом із працівниками Управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації в рамках реалізації завдань «Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 року №27) було проведено інвентаризацію базової мережі закладів культури місцевого рівня Харківської області, а саме клубних та бібліотечних закладів, мистецьких шкіл та кінотеатрів.

Існуюча мережа закладів культури Харківської області нараховує 651 клубний заклад, 808 бібліотечних закладів, 79 мистецьких шкіл та 11 кінотеатрів та виглядає наступним чином (Табл. 1)

Таблиця 1.

Назва мережі	Перелік закладів культури	Кількість об'єктів наявної мережі
Клубні заклади	Будинки культури	311
	клуби	314
	народні доми	1
	Центри культури, дозвілля, спорту	17
	Палаці культури	8
Бібліотеки	Публічні бібліотеки	749
	Публічні бібліотеки для дітей	52
	Публічні бібліотеки для юнацтва	7
Мистецькі школи	Музичні школи	56
	Школи мистецтв	15
	Художні школи	7
	Хореографічні школи	1
Кінотеатри	Кінотеатри	11

За підсумками проведення інформаційно – аналітичної роботи було зібрано інформацію про кожний заклад мережі та сформовано єдину базу даних, основними атрибутами якої є назва та приналежність закладу до типів закладів культури, територіально-адміністративне розташування із зазначенням адреси (Табл. 2.).

Таблиця 2.

№ з/п	IDF	Код КОАТУУ	тип населеного пункту	область	район	Населений пункт	Вулиця	Будинок	Повна назва закладу	Форма власності
1	DQ2012139	6320410100	місто	Харківська	Барвінківський	Барвінкове	Центральна	9	Барвінківський районний Будинок культури	комунальна
2	DQ2012140	6320481501	село	Харківська	Барвінківський	Африканівка	Миру	17	Африканівський сільський Будинок культури	комунальна
3	DQ2012158	6320480501	село	Харківська	Барвінківський	Богодарове	Миру	5	Богодарівський сільський Будинок культури	Комунальна
4	DQ2012137	6320481001	село	Харківська	Барвінківський	Велика Комишуваха	Центральна	1	Великокомишуваський сільський Будинок культури	комунальна
5	DQ2012141	6320485511	село	Харківська	Барвінківський	Василівка Друга	Весняна	67	Василівський сільський Будинок культури	комунальна
6	DQ2012142	6320482001	село	Харківська	Барвінківський	Грушуваха	Миру	6	Грушуваський сільський Будинок культури	комунальна
7	DQ2012145	6320483601	селище	Харківська	Барвінківський	Іванівка	Шкільна	20	ІІ-Іванівський сільський Будинок культури	комунальна
8	DQ2012144	6320483500	село	Харківська	Барвінківський	Іванівка	Миру	12	Іванівський сільський Будинок культури	комунальна
9	DQ2012143	6320483701	село	Харківська	Барвінківський	Рідне	Центральна	61-А	Іллічівський сільський Будинок культури	комунальна
10	DQ2012179	6320481501	село	Харківська	Барвінківський	Котівка	Миру	12	Котовський сільський Будинок культури	комунальна

До бази даних також включалася інформація щодо чисельності населення громади на території якої знаходиться заклад, режиму роботи закладу, кількості штатних працівників, матеріально-технічного забезпечення. Всю інформацію було візуалізовано у вигляді електронної карти (рис. 1).

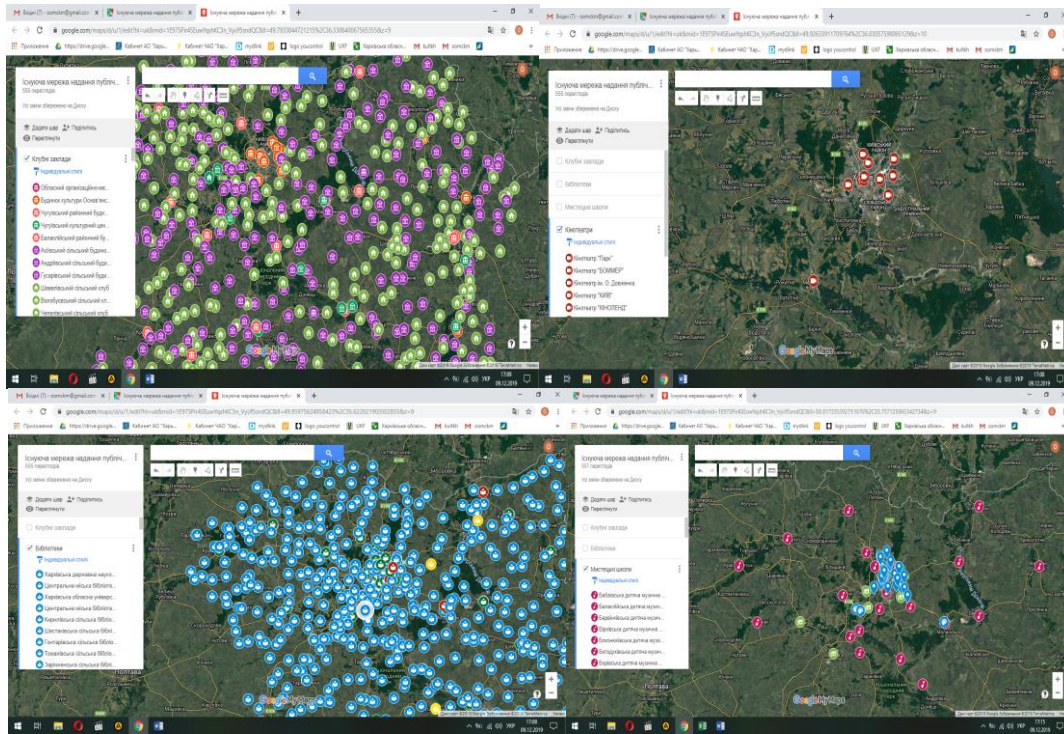

Рис. 1

На другому етапі проведення реформи культурна децентралізація є однією з пріоритетних напрямів для зміцнення державності, оскільки «як системо утворюючий фактор єднання і розквіту суспільства на регіональному та національному рівнях культура є важливим інструментом його соціального, економічного і політичного розвитку» [2, 2]. Тому перед закладами культури (клубами, Палацами культури, бібліотеками, музеями тощо, які в сукупності складають базову мережу закладів культури місцевого рівня [3]), постають важливі **завдання**: – «створення умов для збільшення кількості, підвищення якості та доступності культурних послуг, розвитку людського капіталу України через стимулювання створення та споживання культурних послуг» [2, 5].

Формування зазначеної вище бази даних закладів культури надало можливість :

- провести моделювання мережі надання публічних сервісів та послуг у сфері культури;
- провести аналіз існуючої базової мережі закладів культури, її відповідності до Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами ;
- сформувати нову модель майбутньої мережі закладів культури Харківської області, яка буде відповідати завданню секторальної децентралізації по забезпеченню населенню доступу до якісних культурних послуг;
- створити електронні Google карти існуючої та перспективної мережі закладів культури Харківської області.

На жаль, під час проведення першого етапу реформи децентралізації влади в Україні аспект культурної децентралізації не здобув належного розвитку у повній мірі. Це пов'язано як із між територіальною диференціацією базової мережі закладів культури, так із забезпеченням дотримання державних стандартів, діючих у сфері культури [4; 5; 6].

За даними аналізу, проведеним восени 2019 року Міністерством культури України, понад 65% населення України мають «відносно пропорційну територіальну і фінансову доступність лише до послуг бібліотек, мистецьких шкіл, клубних закладів, на базі яких функціонують і аматорські мистецькі колективи, гуртки або влаштовуються виставки» [7, 1]. Недостатнє фінансування галузі, застаріла матеріально-технічна база, збільшення кількості працюючих в галузі кадрів без спеціальної фахової освіти, а також зменшення кількості сільського населення створює підґрунтя для територіальної нерівності у забезпеченні державною доступу та надання якісних культурних послуг.

Моделювання мережі існуючих закладів культури надало можливість керівникам галузі культури різних рівнів (область, місто, район, громада) забезпечити в нових умовах не тільки

проведення успішного управління діяльністю закладів культури з надання якісних культурних сервісів та послуг, але й ефективне використання та розподіл фінансових та певних ресурсів.

Слід зазначити, що під час роботи над моделюванням зазначеної мережі були використані підходи та методи наукового аналізу інформації, серед яких:

- системний підхід, сутність якого полягає у комплексному дослідженні базової мережі закладів культури області як системи та окремо її елементів системи (підвидів закладів культури);
- структурно-функціональний підхід при виділенні в системних об'єктах структурних елементів (компонентів – типів закладів культури; підсистем – видів закладів культури) і визначенні їхньої ролі (функцій) у системі;
- інформаційний підхід, суть якого полягала в тому, що при вивченні базової мережі закладів культури області було зібрано необхідні дані, проведено верифікацію зібраних даних, а також виявлено найхарактерніші інформаційні аспекти;
- метод системного аналізу для вивчення як системи (базової мережі закладів культури місцевого рівня) в цілому, так і сукупності взаємодіючих між собою елементів – окремих закладів культури;
- метод класифікації – багатоступінчатий, послідовний поділ досліджуваної системи (базової мережі закладів культури області) з метою систематизації, поглиблення й отримання нових знань щодо її побудови, існуючих та нових елементів системи (підвидів закладів культури), підсистем (видів закладів культури) та компонентів (типів закладів культури), особливостей внутрішніх і зовнішніх зв'язків;
- метод структуризації «дерево цілей» під час розподілу основної цілі дослідження на декілька під цілей, що дозволило провести поетапний збір, аналіз та обробку необхідних даних з послідовним переходом до їх геокодування;
- метод моделювання для створення нових підвидів закладів культури (клуб-бібліотека, центр культури і дозвілля), які пропонується створити на території територіальних громад після проведення відповідного процесу оптимізації;
- візуальний (графічний) метод для внесення інформації в Excel таблиці та геокодування даних (створення Google карт).

Під час верифікації бази геоданих існуючих об'єктів всі роботи виконувалися в Google My Maps. Створюючи електронний облік існуючих об'єктів культурної інфраструктури, відображалися всі заклади, яких не було в базі даних; заклади, де була неправильно зазначена реальна адреса розташування (декомунізація, об'єднання закладів в громадах, різна юридична та фактична адреса), а також заклади, які входили до мережі, але вже давно не функціонували у зв'язку із аварійним станом або відсутністю власних приміщень, що з часом були знищені.

Під час вироблення пропозицій з оптимізації існуючих закладів культури, створення нової моделі закладів культури з подальшим внесенням даних до електронної Google карти «Перспективна оптимізація базової мережі закладів культури Харківської області» аналітичний метод використовувався у більш широкому сенсі, а саме при аналізуванні щільності населення на території моделювання та розрахунку зон доступності до існуючих закладів культури; виявлення територій з надмірно щільним / недостатнім їх розміщенням відповідно до нормативів, визначених у Стандартах; визначенні відповідності існуючої мережі закладів культури перспективному стандарту доступності культурних послуг (Стандарти моделювання публічних сервісів та послуг).

Таким чином, проводячи моделювання мережі закладів культури місцевого рівня з надання публічних сервісів та послуг, авторка статті разом із колегами управлінцями не тільки мала можливість дослідити існуючу базову мережу закладів культури області як систему, але й шляхом практичного розчленування її на окремі члени системи (клуби, бібліотеки, мистецькі школи, кінотеатри) вивчити сучасний стан та виявити проблеми подальшого функціонування закладів на території населених пунктів з кількістю населення до 1 тис. осіб, а також розробити проекти нових моделей закладів культури для об'єднаних територіальних громад.

Під час аналізу проекту майбутньої моделі мережі закладів культури області було визначено населенні пункти в яких заклади культури потребують проведення ліквідації, оптимізації або зміни формату закладів культури (створення клубу-бібліотеки, публічної бібліотеки з окремими відділами замість філій, комплексних центрів з надання культурних послуг – центрів культури і дозвілля, культурно-дозвіллевих центрів, культурно-спортивних

комплексів). Членами робочої групи враховувались не тотожність новоутворених закладів існуючим типам та видам культурних інституцій, а їх подібність до оригіналу.

Таке створення нових моделей закладів культури на території територіальних громад не тільки розширить спектр надання культурних послуг населенню, але й дозволить змінити функції діяльності закладів та вдосконалити роботу їх працівників.

Створення дієвої мережі закладів культури області вимагає постійної наукової підтримки, потребує координації зусиль як Управління культури і туризму ХОДА, так і представників органів виконавчої влади, місцевого самоврядування структурних підрозділів у сфері культури на місцях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с. – С. 148, 160, 161.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. №27-р. «Концепція реформування системи забезпечення населення культурними послугами»
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. №984 «Порядок формування базової мережі закладів культури»
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1998 р. № 1775 «Про нормативи забезпечення населення клубними закладами»
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2019 р. №72 «Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні»
6. Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 08 серпня 1997 року №423 «Про затвердження «Нормативів мінімальної кількості міських і сільських кіновидовищних закладів»
7. Моделювання мереж надання ПУБЛІЧНИХ СЕРВІСІВ ТА ПОСЛУГ. Жовтень 2019. – С.14. [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України офіційний веб-портал. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/11726>
8. Підготовка спроможної мережі надання послуг: Мінрегіон провів тематичні навчання представників ОДА [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/11764>

HISTORY

СТРАТЕГИЯ КНР В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И РАЗВИТИИ ВОЗ

Хуан Куньпэн,

аспирант ФМО, Белорусский государственный университет, г. Минск, Беларусь

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7062

ARTICLE INFO

Received 20 March 2020

Accepted 11 May 2020

Published 31 May 2020

KEYWORDS

China's activities in WHO; development; strategy.

ABSTRACT

At present, the influence of globalization is especially noticeable in the economic, political, religious and cultural fields. However, the lack of boundaries in diseases and the value of health for all nations are determined by the fact that the development of global health management will not be limited by anti-globalization tendencies and campaigns. Global health management is one of the most important issues in the context of global governance, both now and in the future. WHO, as the world's largest official health organization, is of particular importance. For China as a developing country, strengthening its representation in the World Health Organization, as well as integration into the global health management system, are seen as leading strategic objectives in the framework of China's participation in global governance. Relevant events of the World Health Organization define the strategy for health diplomacy in China.

Citation: Huang Kunpeng. (2020) The PRC Strategy in the Work and Development of WHO. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(25). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/31052020/7062

Copyright: © 2020 Huang Kunpeng. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

ВОЗ является одним из важных международных отношений Китая. Поэтому изучение стратегии и развития КНР во Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ) может лучше понять внешнюю политику Китая и улучшить систему здравоохранения в КНР. В этой статье рассматривается история создания ВОЗ и роль Китая во Всемирной организации здравоохранения, участие в деятельности ВОЗ и т.д. для решения внешней политики КНР в ВОЗ.

Исторический контекст создания Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ)

Сохранение здоровья человека является общей заботой международного сообщества ещё с XIX века. Болезни, не признающие границ; микробы, не делающие различия между национальностями; предотвращение распространения вирусных инфекций — это международные проблемы, равно как и поиск методов и технологий профилактики и лечения болезней, выраженные в непрестанном стремлении человечества с древнейших времён. Здоровье всего человечества тесно связано с мировым здравоохранением. Ни одна страна не может справиться с этими проблемами в одиночку без участия мирового сообщества. В связи с этим вопросы профилактики инфекционных заболеваний и создание учреждений международной организации здравоохранения встали перед международным сообществом ещё в XIX веке. В 1907 году в Париже было создано Международное управление здравоохранения, International Health Office [1]. Международная организация здравоохранения (ВОЗ) была образована одновременно с Лигой Наций в 1920 году [2]. На конференции в 1945 году в Сан-Франциско по поводу создания Организации Объединённых Наций, было принято решение о созыве международной конференции по вопросам здравоохранения [3]. Международная конференция по

здравоохранению, проходившая с 19 июня по 22 июля 1946 года с участием 61 делегата, в последний день работы приняла «Устав» ВОЗ, что означало создание Всемирной организации здравоохранения. 7 апреля 1948 года «Устав ВОЗ» был утвержден 26 государствами-членами Организации Объединенных Наций и вступил в силу в соответствии со статьей 88 Конституции. После этого, 24 июня, в г. Женева (Швейцария) была созвана первая Международная ассамблея по здравоохранению, а также была учреждена и начала свою деятельность Всемирная организация здравоохранения. Миссия Всемирной организации здравоохранения заключается в том, чтобы предоставить людям максимально высокий уровень здравоохранения. По состоянию на май 2017 года ВОЗ насчитывает более 193 стран-членов. ВОЗ является руководящим и координирующим органом по вопросам здравоохранения в системе Организации Объединенных Наций. Она играет ведущую роль в вопросах глобального здравоохранения, ставя текущие исследовательские задачи в области здравоохранения, разрабатывая нормы и стандарты, формулируя варианты политики на основе фактических данных, предоставляя техническую поддержку странам, а также отслеживая и оценивая тенденции в области здравоохранения.

На мой взгляд, создание Всемирной организации здравоохранения способствует интеграции мировых ресурсов здравоохранения. Всемирная организация здравоохранения будет эффективно предотвращать широкомасштабное распространение инфекционных заболеваний и эффективно защищать здоровье человека.

Всемирная организация здравоохранения в Китае

Китай является одной из стран-учредителей ВОЗ. В период с 25 апреля по 26 июня 1945 года в Уставе, принятом на Генеральной Ассамблее в Сан-Франциско, отсутствовало упоминание о гигиене, а также не упоминалось об учреждении международного агентства по здравоохранению. Ши Симинг (Shi Siming), секретарь китайской делегации, возглавляемой Сон Зивен (Song Ziwen) на конференции в Сан-Франциско, заметил это упущение, что привело к появлению Всемирной организации здравоохранения. «Декларация об учреждении международной организации по вопросам здравоохранения», представленная китайцем Ши Симингом и Бразилией по поручению Су Саваха (Su Sawah), заложила основу для создания Всемирной организации здравоохранения. 10 мая 1972 года 25-я сессия Всемирной ассамблеи здравоохранения приняла резолюцию, которая восстановила законное место Китая во Всемирной организации здравоохранения. В последующие годы Китай избирался членом Исполнительного комитета для участия в заседаниях региональных комитетов и подписал меморандум и базовое соглашение с организацией по вопросам здравоохранения и технического сотрудничества. В октябре 1978 года министр здравоохранения Китая и Генеральный директор организации подписали в Пекине Протокол о взаимопонимании в области здравоохранения и технического сотрудничества, ставший важной вехой в истории дружеского сотрудничества между двумя сторонами. В 1981 году ВОЗ открыла представительство в Пекине. В 1991 году Чэнь Минжанг (Chen Minzhang), министр здравоохранения Китая, был награжден ВОЗ золотой медалью «Здоровье для всех». Он был первым министром здравоохранения в мире, удостоенным подобной награды.

К настоящему времени Китай и ВОЗ провели свыше 18 координационных и организационных совещаний по вопросам технического сотрудничества; помощь, оказанная ВОЗ нашей стране, превышает 96 млн. долларов США [19].

Делегация встретила с Председателем Генеральной Ассамблеи ООН, Генеральным секретарем ООН и Генеральным директором Всемирной организации здравоохранения и стала свидетелем подписания между Китаем и ВОЗ документов о сотрудничестве в рамках Меморандума о взаимном сотрудничестве (инициатива «Один пояс, один путь») в области здравоохранения [16].

Заместитель министра иностранных дел Китая Ли Баодун (Li Baodong) отметил следующее: «В настоящее время все страны в мире становятся все более взаимозависимыми. У нас с вами общая судьба и интересы. В то же время международная ситуация остаётся сложной и нестабильной в связи с растущими глобальными вызовами. В ходе этого визита Китай и другие заинтересованные стороны провели углубленный обмен мнениями по таким важным вопросам, как содействие делу мира и развития, укрепление глобального управления, содействие развитию международных инициатив в области здравоохранения и совместное решение глобальных проблем. Визит высоких китайских чиновников способствовал прагматическому сотрудничеству между Китаем и Всемирной организацией здравоохранения [14].»

После 35 лет беспрецедентного экономического роста, Китай вытеснил 500 миллионов человек из нищеты и вошёл в число стран со средним и высоким уровнями дохода, перейдя на более сложный этап своего развития. Китай сосредоточит свое внимание на более справедливом распределении плодов материального достатка, образовавшихся благодаря развитию и процветанию страны, а также делает больший акцент на развитии человека (в частности, в плане его здоровья). Сегодняшний Китай отличается от страны пятидесятилетней давности как в материальном отношении, так и в отношении технологии и народонаселения. Средняя продолжительность жизни в Китае (76,3 года) [10], беспрецедентный прогресс в достижении ЦРТ (цели развития тысячелетия), почти всеобщий охват базовым медицинским страхованием (95% населения) и общие расходы на здравоохранение за увеличившиеся за последние 20 лет почти в 40 раз и достигшие 5,6% от ВВП [11]. Китайцы живут дольше и здоровее, чем 50 лет назад.

Несмотря на эти достижения, по-прежнему существуют определённые различия в показателях здоровья и расходах на душу населения в области здравоохранения между городскими и сельскими районами, между различными группами людей и между различными регионами. Высокие издержки являются основным фактором, препятствующим справедливому доступу к медицинским услугам. 70 миллионов человек до сих пор живут за чертой бедности [11], и примерно около 40% из этого числа испытывают проблемы, связанные со здоровьем. Быстрое развитие также привело к возникновению новых вызовов. К 2053 году число пожилых людей в Китае достигнет 487 миллионов, что составит 35% от общей численности населения [12] (13,7% в 2011 году) [5], при этом свыше 70% населения будет жить в городах (54% в 2014 году) [6]. Крупномасштабная урбанизация и повышение благосостояния стали причиной изменений в образ жизни. Ухудшение окружающей среды, старение населения, а также прошлые и текущие модели экономического роста, в значительной степени зависящие от промышленности, усугубили преобразование спектра заболеваний в сторону неинфекционных заболеваний (НИЗ). Неинфекционные заболевания в настоящее время являются причиной 85% от общей смертности населения Китая [15]. Несмотря на то, что доля инфекционных заболеваний в общем уровне заболеваний в настоящее время невелика, проблемы резистентности к лекарственным средствам (включая туберкулез с множественной лекарственной устойчивостью), распространённость вирусного гепатита В и С стоят на повестке дня Целей развития тысячелетия, также как и СПИД. Вопрос о всеобщем охвате медицинскими услугами и услугами в сфере охраны репродуктивного здоровья не теряет своей значимости как часть усилий по поддержанию общественного здоровья.

Для меняющейся роли Китая необходимо, чтобы ВОЗ реагировала на новые направления и направляла будущее сотрудничество. С учётом анализа текущего состояния здравоохранения Китая и опыта внедрения предыдущего варианта «Стратегии государственного сотрудничества» (State Cooperation Strategy), новая версия стратегического документа о сотрудничестве между Китаем и ВОЗ развила предложения китайского правительства в «Основных положениях плана развития национальной системы здравоохранения (на 2016-2020 годы)», «Рамочной программе ООН по оказанию помощи в целях развития для Китая: Китай (на 2016-2020 годы)», 12-я Общей программы работы (на 2014-2019 годы) ВОЗ и Целях устойчивого развития. Установленные приоритеты также учитывают обязательства, взятые Китаем в качестве государства-члена ВОЗ, и существующее соглашение между ВОЗ и Китаем [7].

Поддерживая инициативы политиков и законодателей, ВОЗ может наилучшим образом использовать свои сравнительные преимущества и максимизировать их ценность; ВОЗ может помочь накопить доказательную базу для проведения изменений в политике, проводить диалоги высокого уровня по важным вопросам здравоохранения; и использовать свою популярность и престиж. В частности, она может воспользоваться интернетом, освещением событий в социальных сетях и изменением отношения людей к расходам на здравоохранение с целью направлять распространение информации об охране здоровья [8].

Китай будет содействовать укреплению здоровья всех своих граждан в сотрудничестве с ВОЗ. Последняя играет всё более важную роль в общей системе здравоохранения в Китае.

По моему мнению, как одна из стран-основателей Всемирной организации здравоохранения, Китай активно участвует в соответствующих мероприятиях Всемирной организации здравоохранения. Китай представил передовой опыт Всемирной организации

здравоохранения, эффективно содействует двустороннему интерактивному сотрудничеству, а также улучшает общее медицинское обслуживание в Китае, а также стандарты и общий медицинский уровень, и уровень здоровья граждан Китая.

Роль Китая в глобальном здравоохранении

На население Китая приходится 20% всех жителей земного шара. В связи с такой численностью населения меры по улучшению здоровья собственного населения в Китае являются огромным вкладом во всемирную охрану здоровья. Китай принимал активное участие в форуме по международному здравоохранению и развитию в 2010-2012 гг. и пожертвовал 285 млн. долларов США многосторонним агентствам. Китай является членом Исполнительного комитета Всемирной организации здравоохранения, а также членом Глобального фонда для борьбы со СПИДом, туберкулезом и малярией и совета UNAIDS. Китай также активно участвует в формулировании Целей устойчивого развития. В 2015 г. Китае стал местом проведения Пятого «круглого стола» по проблемам Центральной Африки, в рамках которого обсуждались вопросы здравоохранения и рассматривались новые пути сотрудничества между Китаем и Африкой. Особое значение, которое Китай придаёт теме охраны здоровья, также находит своё отражение в выполнении им международных обязательств, таких как Международные медико-санитарные правила (2005 г.), Конвенция ООН о правах инвалидов и Рамочная конвенция ВОЗ по борьбе против табака, которая была частично реализована Китаем в 2005 году [18].

Успешный опыт Китая также может быть использован другими развивающимися странами при формулировании их внутренней политики и решении проблем здравоохранения, с которыми они сталкиваются в рамках программы «Сотрудничество по линии Юг-Юг». Китайское правительство постоянно увеличивает свою техническую и финансовую помощь внешнему миру, особенно наименее развитым странам. Оно помогает этим странам решать их проблемы в области здравоохранения, направляя туда медицинские бригады, передавая безвозмездно медицинское оборудование и медикаменты, строя медицинские учреждения и обучая медицинский персонал. В последние годы сотрудничество распространилось на программы по контролю заболеваниями такими, как борьба с малярией. Китай твердо продемонстрировал своё лидерство на международном уровне в случае с эпидемией лихорадки Эбола в Западной Африке, предоставив свыше 120 млн долларов США в качестве помощи трём западноафриканским странам, которые в наибольшей степени пострадали от вспышки заболевания, и направив около 1 200 медиков в район эпидемии. Китайские медицинские специалисты также обучили в общей сложности 13 000 местных медицинских работников в девяти африканских странах. С учётом огромного населения в 1,3 млрд. человек и растущей мобильностью последнего Китай играет ключевую роль в глобальной охране здоровья. Китайское правительство активно продвигало внедрение Международных медико-санитарных правил (2005 г.). В качестве примера можно привести своевременное предоставление информации о случаях птичьего гриппа H7N9 в 2013 году, своевременную подготовку национального плана профилактики Эболы в 2014 году и координация деятельности 22 министерств с целью обеспечения того, чтобы из общего количества пунктов пропуска через государственную границу (285 пунктов) в 259 были приняты стандартные требования «Международных медико-санитарных правил». Китай постоянно проводит проверки и усиливает подготовку в связи с угрозой новых и рецидивирующих инфекционных заболеваний. В Китае насчитывается 65 центров сотрудничества ВОЗ, из которых 59 находятся на материке, и они также способствуют поддержанию международного здравоохранения и безопасности. Основные лекарственные средства и вакцины, производимые в Китае, всё активнее поступают на мировой рынок по доступным ценам [8].

На мой взгляд, недостатками Китая в управлении глобальным здравоохранением являются: нехватка персонала в соответствующих медицинских специалистах, а также неполнота реформ в области здравоохранения, которые ограничивают общее улучшение уровня медицины и здравоохранения в Китае; Преимущества: Традиционный медицинский опыт может быть распространен на весь мир и принести пользу людям всех стран. Китай усиливает подготовку медицинских работников, опираясь на передовой опыт в области медицины и здравоохранения других стран. Китай концентрирует внимание на преимуществах развития народной медицины. Исходя, из всего вышеперечисленного Китай имеет право говорить о глобальном управлении здравоохранением.

Новый Генеральный директор ВОЗ подтвердил роль Китая во Всемирной организации здравоохранения

В 2017 году ВОЗ впервые приглашена принять участие в саммите G20. Впервые на этом саммите на повестке дня будут стоять такие вопросы, как развитие партнёрства и сотрудничества в странах Африки, иммиграция и общественное здравоохранение. 8 июля сразу после завершения саммита и вступления в должность Генеральный директор ВОЗ д-р Тедрос Адханом Гебрейесус заявил журналистам, что Китай является важным партнёром для развития Африки и что он помогает Африке добиться индустриализации, способствует созданию рабочих мест и внесению значительного вклада в общественное здравоохранение в общемировом масштабе. Г-н Тедрос Адханом сказал, что президент Си продемонстрировал своё желание продолжать содействовать готовности Китая участвовать в решении глобальных проблем, особенно в сфере здравоохранения. Он также сказал следующее: «Ещё одним очень важным моментом, как вы знаете, является подписание Китаем и Всемирной организацией здравоохранения меморандума. Это фактически основано на меморандуме о сотрудничестве между Китаем и ВОЗ в рамках инициативы «Одни пояс – один путь». Я думаю, что вклад, который Китай внесёт в мир посредством инициативы «Одни пояс – один путь» будет огромным. Поэтому я очень хочу работать с Китаем для достижения цели, указанной в этом меморандуме». Генеральный директор Тедрос Адханом считает, что инвестиции Китая в инфраструктуру Африки будут способствовать достижению общемировых целей в области общественного здравоохранения.

Генеральный директор Тедрос считает, что предлагаемый Китаем социально-ориентированный рост ведёт к региональной стабильности и мирному развитию.

Тедрос Адханом сказал, что это очень важно, поскольку замкнутый на себе рост создаёт проблему. Социально-ориентированный рост представляет собой чрезвычайную важность на региональном, общенациональном и мировом уровнях. В противном случае, если некоторые люди получают прибыль, а другие страдают от бедности, мирное сосуществование будет труднодостижимо. По словам Тедроса Адханом, «когда случилась вспышка лихорадки Эбола в Западной Африке, отправка медицинских бригад из Китая сопровождалась значительной материально-технической поддержкой, что было очень важным для африканских стран, пострадавших от вспышки Эболы. Мы надеемся, что в будущем Китай продолжит помогать африканским странам в организации системы оповещения о чрезвычайных ситуациях и улучшении их логистических решений и оказания медицинской помощи» [17].

Я считаю, что помощь Китая третьему миру без политических условий в области здравоохранения странам, расположенным вдоль «пояса и дороги», могут укрепить связи с другими странами и увеличить «мягкую силу» Китая.

Всемирная ассамблея здравоохранения (ВАЗ): путь «ежегодного приглашения»

В 2008 году к власти на Тайване вернулась партия Гоминьдан. Политические силы, расположенные по обеим сторонам Тайваньского пролива, установили определённое политическое взаимное доверие на основе общего понимания «Консенсуса 1992 года» [9] и неприятия «независимости Тайваня». Отношения между обеими сторонами Пролива вступили на путь мира и развития, а также участия Тайваня во Всемирной организации здравоохранения. Деятельность специализированных агентств Организации Объединённых Наций (таких, например, как ИКАО) даёт возможность и пространство для нахождения справедливых и разумных решений.

Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) является специализированным агентством Организации Объединённых Наций, и полное членство в ней предполагает наличие суверенного государства, однако не самоуправляющиеся территории и районы с определёнными полномочиями в области здравоохранения могут стать ассоциированными членами. С 1997 года власти Тайваня активно стремились получить статус наблюдателя во Всемирной организации здравоохранения. ВОЗ не имеет в своей структуре наблюдателей как таковых, подразумевая главным образом наблюдателей во Всемирной ассамблее здравоохранения (ВАЗ)[20]. Положения о статусе наблюдателя приводятся в Параграфе 2 Правиле 3 Правил процедуры Всемирной ассамблеи здравоохранения: «Генеральный директор может приглашать страны, которые подали заявки на членство, способствовать тому, чтобы прилегающие к ним территории становились ассоциированными членами, и такие территории, которые были привлечены к этому процессу, но ещё не стали Странами, принявшими

Органический закон, направляют наблюдателей на заседания Всемирной ассамблеи здравоохранения (ВАЗ)». Исходя из этого строгого юридического определения, Тайвань не имеет особой возможности стать наблюдателем в ВАЗ. После проведения обсуждения и консультаций между соответствующими сторонами по обе стороны Пролива, Генеральный директор ВОЗ, во избежание нарушения «принципа одного Китая» и разногласий по поводу понятия «два Китая: КНР и Тайвань», в перспективе направит прямое приглашение. Тайвань будет участвовать во Всемирной ассамблее здравоохранения в качестве наблюдателя. 29 апреля 2009 года генеральный директор ВОЗ Чэнь Фэнфужен (Chen Fengfuzhen) обратился с письмом к «Директору департамента здравоохранения Тайваня» Йе Цзиньчуану (Ye Jinchuan), в котором он пригласил Йе Цзиньчуана возглавить делегацию и воспользоваться статусом наблюдателя от имени «Китайского Тайбэя» на 62-ой Всемирной ассамблее здравоохранения 18-27 мая. Одна из основных особенностей приглашения Генерального директора заключалась в том, что Тайвань может посещать ВАЗ в зависимости от конкретной ситуации.

В соответствии с принципом «одного Китая» Тайвань может ежегодно подавать заявку на получение статуса наблюдателя на Всемирной ассамблее здравоохранения, что является подтверждением уважения суверенитета Китая ВОЗ.

Я думаю: нет места для переговоров по вопросам, связанным с «суверенитетом» и «территорией». Китай, как и другие родственные страны, имеет историю деления на территории и бурное развитие экономики. Поэтому, с момента основания Нового Китая, предыдущие китайские лидеры придавали большое значение защите территориальной и суверенной целостности Китая. Будучи независимой и автономной страной, участие Тайваня в соответствующих мероприятиях Всемирной организации здравоохранения является *проблемой* Китая. У Китая есть возможности и стратегия для решения своих собственных вопросов. Связанные с ВОЗ мероприятия должны проводиться в соответствии с принципом «Единого Китая», что является необходимым условием для соответствующих мероприятий в области здравоохранения.

Мотивация международной деятельности Тайваня со времени вступления в президентскую должность Цай Инвэнь в 2016 году

Взяв участие Тайваня в ВАЗ в качестве примера, можно сказать, что после прихода Цай Инвэнь к власти на Тайване в 2016 году, активность действий Тайваня сократилась, а «консенсус 1992 года» был положен на полку. В связи с этим власти Тайваня хотели бы продемонстрировать свою самостоятельность, участвуя в ВАЗ и другой деятельности. Общеизвестно, что 10 мая 1972 года ВОЗ приняла резолюцию 25.1: «Тайвань не является ни членом, ни ассоциированным членом, ни наблюдателем Всемирной организации здравоохранения». С приходом к власти Цай Инвэнь Тайвань перестал признавать «Консенсус 1992 года». Материковый Китай отказал Тайваню в участии в деятельности Всемирной организации здравоохранения с тем, чтобы ограничить усиление позиций Тайваня. Причины отказа континентального Китая Тайваню в участии во Всемирной организации здравоохранения являются следующими: (1) Китайская Республика (КР) пала в 1949 году. (2) Китайская Народная Республика является Китаем, и на Земле есть только один Китай. (3) государственный суверенитет Китая распространяется на Тайвань. Тайвань является провинцией Китая, частью территории Китая, а не суверенным государством. (4) В Уставе Всемирной организации здравоохранения оговорено, что для участия Тайваня должны быть разработаны новые правила и новые образцы. (5) Китай не может допустить, чтобы часть его территории принимала участие от любого имени в международной организации, состоящей из суверенных государств [4]. МИД Китая также отреагировало на мотивацию администрации Цай Инвэнь принимать участие в деятельности Всемирной организации здравоохранения. Во-первых, ВОЗ является специализированным агентством ООН и участие в её деятельности могут принимать только суверенные государства. В качестве составной части Китая Тайвань не имеет права участвовать в Всемирной организации здравоохранения, равно как не имеет права в ВАЗ в качестве наблюдателя. Как по Уставу ООН, так и по Конституции, Тайваня не имеет юридической основы для участия в ВАЗ в качестве наблюдателя. Во-вторых, власти Тайваня поощряют некоторые страны выдвигать предложения с участием Тайваня. Их настоящая цель - создать «два Китая» в попытке политизировать проблему здравоохранения, интернационализировать проблему внутренних дел Китая и реализовать свою мечту о разделении политических судеб Китая. Эта практика не только серьезно нарушала международное право, но также вносила помехи в работу Генеральной Ассамблеи и

способствовала политической конфронтации между государствами-членами. Китайское правительство решительно выступает против присоединения Тайваня к Всемирной организации здравоохранения, что служит поддержке целей Всемирной организации здравоохранения и защищает принцип «один Китай». В-третьих, в рамках принципа «одного Китая» Центральное правительство готово сотрудничать с тайваньскими властями относительно соответствующего участия Тайваня в технической деятельности Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ). Китай готов сотрудничать с ВОЗ в целях содействия совместным действиям с экспертами Тайваня в области обмена технологиями в организации. Если Тайвань нуждается в технической поддержке со стороны ВОЗ, Центральное правительство будет активно поддерживать её предоставление, если к нему обратятся с соответствующей просьбой [13].

Я думаю: соответствующие мероприятия Тайваня во Всемирной организации здравоохранения с 2016 года явно направлены на то, чтобы некоторые страны использовали Тайвань в качестве пешки, чтобы сдерживать развитие Китая и пытаться расколоть территорию Китая. Эти попытки неизбежно потерпят неудачу. Любое вмешательство в нарушение территории и суверенитета Китая потерпит неудачу. Развитие здравоохранения в Тайване, и в Китае, является целью китайского народа. По принципу «одного Китая» все проблемы по обе стороны пролива могут быть решены.

Как международная организация ВОЗ играет ключевую роль в профилактике инфекционных заболеваний и борьбе с ними, а также в предотвращении международных кризисов в здравоохранении. Китай рассматривает Всемирную организацию здравоохранения в качестве одного из важнейших направлений развития двусторонних отношений и принимает активное участие в деятельности организации. Как крупнейшее развивающееся государство Китай на личном опыте столкнулся с проблемами, вызванными отсталой системой здравоохранения, поэтому китайским лидером была выдвинута концепция «Сообщества единой судьбы человечества»: вместе с ВОЗ разрабатывать собственную систему медицинского обеспечения, оказывать помощь бедным регионам, таким как Африка, внося важный вклад в предотвращение пандемий инфекционных заболеваний. Китай усвоил организационную систему ВОЗ в качестве собственного кодекса поведения и осуществляет медицинскую помощь отсталым регионам по программе «Один пояс один путь» под знаменем ВОЗ. Приобретение Тайванем статуса наблюдателя Всемирной ассамблеи здравоохранения основывается на принципе «одного Китая», который возвращается к «Консенсусу 1992 года», составляющему интересы суверенитета Китая. Национальная самобытность и интересы Китая определяют его работу и стратегии во Всемирной организации здравоохранения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Albert S. Lyons, *Health guidance for better health. Part I: Medical history – the twentieth century*, L'Office International d'Hygiene Publique; 2018 – <http://www.healthguidance.org/entry/6356/1/Medical-History--The-Twentieth-Century-Part-1.html>
2. League of Nations Chronology: [https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/3DA94AAFEB9E8E76C1256F340047BB52/\\$file/sdn_chronology.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/3DA94AAFEB9E8E76C1256F340047BB52/$file/sdn_chronology.pdf) от 08.01.2018г.
3. Hans von Mangoldt & Volker Rittberger eds., *The United Systems and Its Predecessors* (Oxford University Press, 1997), Vol. I, p. 1042. World Health Organization, “WHO in 60 Years: a chronology of public health milestones,” <http://www.who.int/features/history/WHO-60th-anniversary-chronology.pdf>
4. The Taiwan Affairs Office and The Information Office of the State Council, *People's Republic of China, White paper on Taiwan Issue, “The One China Principle and the Taiwan Issue,”* February 21, 2000.
5. The current situation, characteristics, causes of and opportunities presented by the aging population in China in 2015. <http://www.chyxx.com/news/2015/0402/309483.html>. accessed on 1 March 2016 от 08.01.2018г.
6. World urbanization prospects, department of Economic and Social Affairs, United Nations 2014 <http://esa.un.org/unpd/wup/Highlights/WUP2014Highlights.pdf> accessed on 29 February 2016 от 08.01.2018г.
7. WHO China statistical profile – <http://www.who.int/gho/chn.pdf?ua=1> accessed on 29 February 2016 от 08.01.2018 г
8. Китай – ВОЗ: стратегия национального сотрудничества (2016-2020 годы). 2016 год, Пекин. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gov.cn/guowuyuan/vom/2016-03/24/content_5057354.htm. Дата доступа: 08.01.2018.
9. Консенсус 1992 года “по оригиналу, 6 ноября 1992 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.liuxue86.com/a/2911364.html>. Дата доступа: 08.01.2018.

10. Национальное бюро статистики Китая. Статистическое коммюнике 2015 года “Национальное экономическое и социальное развитие”. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/201602/t201602291323991.html>. accessed on February 2016. Дата доступа: 08.01.2018
11. Национальное бюро статистики Китая. Китайский статистический ежегодник 2015. Китайский статистический издательский дом, р. 206.74-774
12. Ву Юшао и др. Белая книга по проблемам старения: доклад о развитии стареющей промышленности Китая (2014). Общественные науки Academic Press, 2014.
13. МИД направил свой комментарий на разочарование Китая предложением Тайваня на Всемирной ассамблее здравоохранения. Xinhua, 18 мая 2004 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news.sina.com.cn/c/2004-05-18/08582558732s.shtml>. Дата доступа: 08.01.2018
14. Новогодняя дипломатия открылась в большом значении. Ежедневная газета за рубежом, 12 января 2017 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://paper.people.com.cn/rmrhbwb/html/2017-01/12/content_1743055.htm. Дата доступа: 08.01.2018
15. Китай СДС · Китайский план профилактики и контроля заболеваний (2012-2015 гг.) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.chinacdc.cn/en/ne/2012071t2012072564430.html> accessed on 29 February 2016. Дата доступа: 08.01.2018
16. Список достижений саммита “Один пояс, один путь” 2017-05-16. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.fmprc.gov.cn/web/zilia_674904/1179_674909/t1461873.shtml. Дата доступа: 08.01.2018
17. Интервью Генерального директора ВОЗ: Китай вносит свой вклад в развитие общественного здравоохранения в мире. CCTV, 9 июля 2017 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/chn/jlydh/mtsy/t1476540.htm>. Дата доступа: 08.01.2018
18. Внедрение Международных медико-санитарных правил <2005>. [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA69/A69_20-ch.pdf. Дата доступа: 08.01.2018
19. Всемирная организация здравоохранения. [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа: <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%96%E7%95%8C%E5%8D%AB%E7%94%9F%E7%BB%84%E7%BB%87/483426?fr=aladdin>. Дата доступа: 08.01.2018
20. Правила процедуры Всемирной ассамблеи здравоохранения. [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа: <https://wenku.baidu.com/view/b1317af54693daef5ef73da4.html>. Дата доступа: 08.01.2018

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCE

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijtss

4(25), May 2020

SCIENTIFIC EDITION

Indexed by:

RS Global

Google
scholar

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Academia.edu
share research

BIBLIOTEKA
NARODOWA

Passed for printing 26.05.2020. Appearance 31.05.2020.

Typeface Times New Roman.

Circulation 500 copies.

RS Global Sp. z O.O., Warsaw, Poland, 2020

Numer KRS: 0000672864

REGON: 367026200

NIP: 5213776394

<https://rsglobal.pl/>